

הרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול

סיכום שנת העבודה 2016

סיכום שנת העבודה 2016

הרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול

הקו החם 1-700-500-508
www.antidrugs.gov.il

סיכום שנת העבודה 2016

תוכן העניינים

04	פתח דבר
06	בעלי תפקידים ברשות
07	פרק 01: סקירה כללית
09	פרק 02: מוסדות ההחלטה של הרשות
11	פרק 03: הוועדה למאבק בנגע הסמים והאלכוהול
17	הכנסת ה' 20
29	פרק 04: הוועדה לבחינת חומרים פסיכו־אקטיביים
33	פרק 05: הוועדה לאישור התערבויות למניעת
49	שימוש בסמים ובאלכוהול
61	פרק 06: התכנית הלאומית "דרך חדשה" לשילוב
73	מיטבי של קהילת יוצאי אתיופיה בחברה
89	בישראל
95	פרק 07: אגף חינוך ומניעה
107	פרק 08: אגף דוברות והסברה
129	פרק 09: אגף טיפול ושיקום
141	פרק 10: אגף קהילה
163	פרק 11: אגף אכיפה וחקיקה
179	פרק 12: משטרת ישראל
195	פרק 13: נתוני המטה למלחמה בסמים והלבנת הון
213	של המכס
225	פרק 14: לשכת המדען הראשי
237	פרק 15: אגף פיתוח משאבי אנוש
251	פרק 16: מרכז הדרכה ומידע ארצי
259	פרק 17: פיתוח קשרי חוץ ושת"פ בין־לאומי

בעלי תפקידים ברשות

צבי הנדל - יו"ר המועצה

עו"ד איתן גורני - מנכ"ל הרשות בפועל

עו"ד מירב אברהמי - ראש אגף חילוט ומשפט

רות אל־רועי - ראש אגף פיתוח קשרי חוץ ושת"פ בין־לאומי

רו"ח יוסי אנג'ל - מבקר פנימי

חגי ברוש - ראש אגף טיפול ושיקום

עו"ד יורם ברסלע - יועץ משפטי

גלעד היימן - ראש אגף דוברות והסברה

ד"ר יוסי הראל־פיש - המדען הראשי

איריס יוגב - ראש אגף תכנון ובקרה

עו"ד אתי כהנא - ראש אגף אכיפה וחקיקה

יעקב נוי - ראש אגף קהילה

יהודה סויסה - ראש אגף מנהלה

אריה פרבר - חשב

שלמה שאוואט - מנהל יחידת המחשוב

אורית שטרנברג - מנהלת מרכז הדרכה ומידע ארצי

נטע שניידלדר - ראש אגף פיתוח משאבי אנוש

אורית שפירו - ראש אגף חינוך ומניעה

פתח דבר

אנו מתכבדים להגיש לעיונכם את דוח הפעילות השנתי של הרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול לשנת 2016 ומקווים שאין זה סיכום הפעילות האחרון של הרשות במתכונתה הנוכחית כתאגיד סטטוטורי עצמאי הפועל מכוח חוק.

למרות שהרשות נדרשה להתמודד עם התפתחויות שונות וסימני שאלה שהועלו במהלך השנה על עצם קיומה של - הרשות המשיכה לעסוק בסוגיות המרכזיות שהציב בפניה שוק הסמים המקומי, בהן: האיום הגלום בסמי הפיצוציות, צריכה בעייתית של אלכוהול, והדרישה ההולכת וגוברת מהשטח כמו גם מבית המחוקקים לשינוי במדיניות הקנאביס הנקוטה בישראל.

בהמשך לעיסוק המתמיד של הרשות בפיתוח מענים לאוכלוסיות ייחודיות, השנה הייתה השנה הראשונה בה הרשות לקחה חלק בתכנית הלאומית "דרך חדשה" לשילוב מיטבי של קהילת יוצאי אתיופיה בחברה בישראל, זאת תוך פיתוח והרחבה של המענים שהרשות מיישמת, בעיקר בקהילה, מול אוכלוסיית העולים.

פעילותה הישירה של הרשות מקיפה כ־70% מתושבי המדינה, ומעגלי ההשפעה שלה רחבים אף יותר. הרשות פועלת מול כלל אוכלוסיית ישראל, החל בילדי הגן, דרך תלמידי מערכת החינוך הפורמלי, והלא פורמלי, חיילים בשירות סדיר, סטודנטים, אנשי מקצוע, הורים, רופאים, מורים, ראשי רשויות, וגורמים נוספים, אשר מהווים את קהל המטרה של פעילותנו.

הרשות המשיכה גם השנה לפתח תכניות התערבות חדשות, בהתאמה לקהלי היעד אותם היא משרתת ובהתאמה לרוח הזמן. שדרוג והתאמת תכנית המניעה לילדי הגן "יום של תכלת" בשיתוף עם משרד החינוך - הסתיים - התכנית המעודכנת מועברת החל משנת הלימודים תשע"ז כפיילוט ב־200 גני ילדים ברחבי הארץ. הצגה ייחודית בשפה האמהרית עבור הורים מבני הקהילה פותחה השנה ובשנת העבודה הקרובה היא תתחיל לשמש אותנו בפעילות קהילתית מול אוכלוסייה זו. בחינת הצרכים לבניית התערבות אפקטיבית לצעירים בני קהילת יוצאי אתיופיה הובילה אותנו לפיתוח מופע סטנדאפ ייחודי שישמש כטריגר לקידום שיח מאתגר בנושאי סמים, אלכוהול והתמכרויות. מאגר ההתערבויות המומלצות על־ידינו הולך וגדל, ואנו מתמידים בייזום ופיתוח אסטרטגיות התערבות חדשות.

אנו מייחסים חשיבות רבה לעבודה עם קהל בני הנוער והצעירים, המיועדת להקניית ערכים ולעידוד אורח חיים בריא ללא שימוש בחומרים משני תודעה. מעבר לעבודה עם תלמידים, חניכי תנועות הנוער, ומועצות תלמידים, אחד מקהלי היעד המשמעותיים ביותר בעינינו הינם המבוגרים הצעירים - חיילים, תרמילאים, עובדים צעירים וסטודנטים. את הציבור הזה אנו פוגשים במספר תחנות משמעותיות בחייו - אם במסגרת פעילות מניעה והסברה שאנו מקיימים בצה"ל אשר הגיעה השנה לכ־25,000 חיילים וחיילות, בטיול שלאחר השחרור מהצבא, במקומות עבודה, באוניברסיטאות ובמכללות.

הרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול הינה הגוף המרכזי במדינה העוסק בצמצום בעיית הסמים ובהפחתת נזקי האלכוהול, יחד עם משרדי הממשלה הייעודיים. ברשות מרוכז כל הידע והמידע בנושא, אנשי המקצוע שבה הינם מהמעלה הראשונה במקצועיות, ומחויבותם לנושא אינה יודעת גבול.

הרשות מבקשת להמשיך להוביל ולקדם את שיתופי הפעולה שהינם תנאי הכרחי להצלחת המאבק בנגע הסמים ובשימוש המזיק באלכוהול עם משרדי הממשלה, הרשויות והמוסדות, גורמים בין־לאומיים, לאומיים ומקומיים.

מתאמי המאבק בסמים, הרכזים, וחברי הצוות המקצועי העושים במלאכה ברשויות המקומיות הינם חלק בלתי נפרד מאתנו. אנו מבקשים לחלוק להם שבחים על עבודתם המסורה בהובלת מכלול פעילות השטח לקידום המאבק בסמים ובאלכוהול בקהילה.

תודה מיוחדת שלוחה מאיתנו לראשי האגפים, לחברי הצוות המקצועי והצוות המנהלי ברשות - המניעים את המערכת המופלאה הזו בתחושת שליחות, בהתגייסות מלאה ובמחויבות בלתי נגמרת.

ברצוננו לחזק את ידיכם ולהבטיח לכם נאמנה שפעילותכם רבת ערך בעינינו.

ועל כך שאו ברכה כולכם,

צבי הנדל

יו"ר המועצה

עו"ד איתן גורני

מנכ"ל הרשות בפועל

סקירה כללית

01

המאבק בסמים ובנוזקי השימוש באלכוהול, קובע מדיניות לאומית ומתאם את ביצועה באמצעות משרדי הממשלה השונים. תחומי הפעילות העיקריים של הרשות הם: הסברה, חינוך ומניעה, טיפול ושיקום, מחקר, מידע, פיתוח כוח-אדם מקצועי, אכיפה, פעילות בקהילה, פיתוח קשרי חוץ, סיוע באכיפה וקידום החקיקה. בשנת 2016 פעלה הרשות ב-125 רשויות מקומיות (בהן עיריות, מועצות מקומיות ומועצות אזוריות) בכל רחבי הארץ, במגזר היהודי ובמגזר הלא יהודי.

הרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול היא תאגיד סטטוטורי אשר הוקם מכוח "חוק הרשות הלאומית למלחמה בסמים ובשימוש לרעה באלכוהול, התשמ"ח - 1988". השר הממונה על ביצוע החוק הוא ראש הממשלה, אולם לאחר כינון הממשלה ה-32 במאי 2009, הועברו סמכויות השר מראש הממשלה אל השר לביטחון הפנים, זאת מכוח סעיף 31(ב) ב"חוק יסוד הממשלה".

הרשות היא הגוף המרכזי במדינה המוביל את

חזון

חזון הרשות הוא להוביל את מדינת ישראל בהתמודדותה עם נגע הסמים ועם נזקי האלכוהול, כתנאי לקיום חברה בריאה וערכית, לרווחת החברה ולאיכות חיי תושביה.

מטרות העל של הרשות לשנים 2015-2020

- ליצור שינוי תרבותי בהתייחסות לסמים ולאלכוהול בקרב אוכלוסיית ישראל בכלל ובקרב בני נוער וצעירים בפרט.
- להוביל מדיניות לאומית לצמצום נגע הסמים והשימוש לרעה באלכוהול.
- לפתח אסטרטגיות ותכניות פעולה חדשות בתחומים: הסברה, חינוך ומניעה, טיפול ושיקום, חקיקה ואכיפה, חילוט, והכשרת כוח-אדם מקצועי.
- לפעול ליישום ולהטמעת המדיניות בקהילה בדגש על מגזרים בעלי מאפיינים ייחודיים.
- לקבוע מדיניות לאומית המבוססת על מערכות מחקר, ועל ניטור והערכה מדעיים.
- לייזם, לפתח ולקדם שיתופי פעולה אסטרטגיים בין-לאומיים, לאומיים ומקומיים.
- להיות מרכז ידע לאומי ובין-לאומי.

עיקר פעילות הרשות בשנת 2016

בתחום ההסברה

- במהלך השנה בוצעו 11 קמפיינים, רובם ברדיו ובאינטרנט, המיועדים להעלאת המודעות של הציבור בישראל לנזקים ולסכנות הטמונים בשימוש לרעה בסמים ובצריכה מסוכנת של אלכוהול. קמפיינים מיוחדים עסקו בעמדת הרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול בנוגע לשימוש בקנאביס ובנושא סינדרום האלכוהול העוברי, באמצעות מסר הקורא לנשים בהריון להימנע מצריכת אלכוהול.
- מערך ההסברה של הרשות הינו מערך רב-תרבותי ובהתאם לכך הובלו לצד הקמפיינים בשפה העברית גם קמפיינים בשפות: רוסית, ערבית ואמהרית.
- חומרי הסברה בעברית, רוסית ואמהרית, הופקו והופצו כמהלך משלים לקמפיינים המובילים עליידי הרשות.

- שיתוף פעולה בין הרשות לבין אתר "מאקו" שהחל בפברואר 2016 הניב פרסום של פריטי תוכן רבים, בהם כתבות בנושא פעילות הרשות בתחומים השונים, במתחם מיוחד בשם "חיים ללא סמים". במהלך השנה נחשפו למתחם כ־400,000 גולשים.
- נמשכה הפעילות השוטפת באינטרנט בשפות: עברית, ערבית, רוסית ואנגלית, וברשתות החברתיות בעברית ובערבית. בשנת 2016 נרשמו 140,000 כניסות לאתר האינטרנט של הרשות, דף הפייסבוק של הרשות בעברית צבר 89,600 חברים, ודף הפייסבוק בשפה הערבית מונה 24,500 חברים.

בתחום חינוך ומניעה

- אגף חינוך ומניעה המשיך גם השנה לפתח אסטרטגיות חינוכיות ולגבש התערבויות, בשיתוף פעולה עם משרדים וגופים שונים ובכלל זה משרד הכלכלה, משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים, משרד החינוך, משרד הבריאות, צה"ל ועוד.
- במסגרת עבודת האגף ניתן מענה לרצף הגילאים החל מגיל הגן, דרך תלמידי החינוך היסודי, העל־יסודי - חטיבות הביניים והחטיבה העליונה, סטודנטים, חיילים והורים. גם השנה הושם דגש על פיתוח והעצמה של מנהיגות נוער, הרחבת העבודה עם הורים (בקהילה ובמקומות עבודה), פיתוח התערבויות לקהלים חדשים כדוגמת הורים וצעירים בני הקהילה האתיופית, הרחבת העבודה עם ילדי הגן והמשך העבודה עם חיילים וסטודנטים.
- במסגרת תכנית "כישורי חיים" התקיימה פעילות ענפה למניעת שימוש בחומרים מסכנים בכל שכבות הגיל בחינוך העל־יסודי, בכל המחוזות ובכל המגזרים אותה הובילו 1,062 מב"סים - מובילים בית־ספריים.
- סיכום הדיווחים שנאספו מ־572 בתי־ספר בחינוך העל־יסודי מראה שבתכניות ההתערבות השתתפו 403,245 תלמידים, 12,678 הורים, והוכשרו 20,456 מורים.
- במרוצת השנה, 11,083 תלמידים משכבות ה־י' הוכשרו בסמינרים לעמיתים כמנהיגי דעה וכשומרי סף. 400 תלמידים השתתפו בכנס עמיתים שהתקיים הודות לשיתוף פעולה בין הרשות, משרד החינוך ומשטרת ישראל, במתקן ההכשרה החדש של משטרת ישראל, בסמוך לבית־שמש.
- נמשכה תנופת העשייה בצה"ל בשיתוף פעולה מלא עם נציגי צה"ל ובכללם חיל החינוך והנוער, התביעה ומצ"ח. כ־5,300 חיילים וחיילות השתתפו בסדנאות לקראת שחרור, בנושא מניעת השימוש בסמים ובאלכוהול בשיתוף עם משרד הביטחון. כ־25,000 מפקדים וחיילים השתתפו בפעילות "הבחירה בחיים" שהתקיימה בדגש על פעילות

- חינוך למניעת השימוש בסמים ובאלכוהול לאורך השנה.
- פותחו כלים חדשים לצה"ל: סרטון בנושא סמי פיצוציות מלווה במערך הדרכה; הצגת תיאטרון צה"ל בנושא "אלכוהול" - וסיכום מפקד - (תכנים ודגשים בשיתוף הרשות).
- כ־53,000 חיילים עברו התערבות מניעתית במהלך חודש המאבק בסמים ובאלכוהול שהתקיים בדצמבר 2016.
- בשנת־הלימודים תשע"ו אומץ על־ידינו מודל התערבות חדש לאוניברסיטאות. מודל זה מתבסס על אסטרטגיה תהליכית אשר מיושמת כפיילוט בשמונה מוסדות לימוד להשכלה גבוהה. כ־750 סטודנטים הלומדים לתואר הראשון במסלולים של עבודה סוציאלית וחינוך עברו השנה התערבויות תהליכיות אשר יישומן לווה במחקר הערכה. ההתערבות הופעלה באוניברסיטת בן־גוריון בנגב (המחלקה לעו"ס), אוניברסיטת חיפה (המחלקה לעו"ס), מכללת תל־חי (המחלקה לעו"ס), מכללת ספיר (המחלקה לעו"ס), אוניברסיטת אריאל (המסלול לקולנוע), אוניברסיטת תל־אביב (המחלקה לעו"ס), המכללה האקדמית בית־ברל (הפקולטה לחינוך, המסלול לקידום נוער) והמרכז האקדמי קריית־אנו (ביה"ס לחינוך).
- אסטרטגיית התערבות למקומות עבודה מתקיימת בשיתוף פעולה עם משרד הכלכלה. השנה הועברה ההתערבות בשלושה מקומות עבודה נבחרים, בהם מועסקים כ־1,350 עובדים. ההתערבות כללה הקמת ועדת היגוי פנים מוסדית, הרצאות לכל העובדים, הרצאות למנהלים, הקמת קבוצת נאמני בריאות וליווי אישי של המנהלים. התכנית מלווה במחקר הערכה.
- ההתערבות "אלטרנטיב בקהילה" נכתבה על־ידי הרשות. מדובר בתכנית התערבות מודולרית הבנויה מפעילויות חד־פעמיות המוצעת לקהלי יעד שונים. ניתן להפעיל את ההתערבות כפעילות חד־פעמית או כחלק מסדנא תהליכית. בשנת 2016 קיימנו הכשרה לעובדים במערכת כפרי הנוער של מסגרת החינוך ההתיישבותי. עד כה הוכשרו 150 מנחים להעברת ההתערבות.
- הסתיימה כתיבה מחדש של התערבות המניעה לילדים בגיל הגן - "יום של תכלת", והוחל ביצוע פיילוט ב־200 גני ילדים בשנה"ל תשע"ז. התכנית עוסקת בפיתוח מודעות וערנות לשמירה על הגוף ולמניעת שימוש בחומרים מסוכנים, והיא פותחה בהתאמה לעולמו הפנימי של הילד ולתחומי המעגל הקרוב של חייו - משפחה ובעלי־חיים. לאחר הפעלתה של התכנית במשך למעלה מעשור, צוות

- משותף של הרשות ושל משרד החינוך עסק בכתיבת מהדורה מחודשת להתערבות זו, המהדורה החדשה כוללת ערכה ובה חוברת ומערך אביזרים לשימושן של הגננות.
- תכנית אופ"י (אימון ופיתוח יכולות התמודדות) הופעלה ב־72 קבוצות בבתי הספר העל־יסודיים, בחינוך הממלכתי, הממלכתי־דתי, החרדי ובקרבת המגזר הערבי. בקבוצות השתתפו 633 תלמידים המעורבים בשימוש מזדמן באלכוהול, סמים וטבק. נמשכה הפעילות עם מועצת התלמידים הארצית ועם תנועות הנוער, בשיתוף עם משרד החינוך ומועצת תנועות הנוער. בתנועות הנוער חברים כ־280,000 תלמידים, אנו ממשיכים לעבוד זו השנה השישית עם נציגי ההדרכה של 11 תנועות הנוער הארציות.
- הוועדה לאישור התערבויות התכנסה מספר פעמים במהלך השנה ודנה בתהליכים המנהליים, התיאורטיים והמקצועיים הקשורים בעבודתה. בנוסף, נערכו מפגשים למתאמים במחוזות השונים, מפגשים בין צוותי אגף קהילה ואגף חינוך ומניעה, ונערך כנס שיועד למתאמים ולמפתחי התערבויות אליו הגיעו כ־120 איש. במהלך שנת 2016 הונחו על שולחן הוועדה 45 התערבויות, מתוכן אושרו 27 התערבויות.
- פיתוח אסטרטגיית מניעה בבתי הספר לחינוך טכנולוגי במשרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים: בפיקוחו של החינוך הטכנולוגי במחוז צפון לומדים כ־5,000 תלמידים (המהווים כמחצית מכלל תלמידי החינוך הטכנולוגי בישראל) בכ־30 מוסדות, חלקם מקרב האוכלוסייה הדתית־חרדית, חלקם מהאוכלוסייה הערבית וחלקם מהאוכלוסייה היהודית החילונית. במהלך שנת 2016 התחלנו בפיתוח אסטרטגיית עבודה כוללת עם מחוז הצפון. קיימנו יום הכשרה ל־70 מנהלים ויועצים, והוקם צוות חשיבה בו שולבו נציגים מקרב המפקחים המקצועיים העובדים במערכת.
- רשת "אורט" הסתייעה ברשות לשם פיתוח התערבות חינוכית למניעת השימוש בסמים ובאלכוהול. ההתערבות שפותחה מתייחסת למרכיבים הייחודיים של אוכלוסיית התלמידים ברשת, אשר חלקם התנסו בשימוש חד־פעמי, מזדמן ואף קבוע באלכוהול ובסוגי סמים שונים. ההתערבות מתבצעת בשבעה יישובים: יבנה, ירושלים (בית הערבה), תל־אביב־יפו, אבות־לול (נווה מדבר), עכו, אשקלון וטבריה, ומלווה בצוות היגוי ובמחקר הערכה של המוסד לביטוח לאומי.

- "חוק המאבק בתופעת השימוש בחומרים מסכנים, התשע"ג - 2013" הביא לשינוי משמעותי בשוק סמי הפיצוציות בישראל. מכירת חומרים אלה אינה נעשית יותר בגלוי אלא נעשית כמכירתם של סמים. עיקר המכירה מתבצע באמצעות האינטרנט ושליחים. במהלך השנים מאז חקיקת החוק בתי המשפט התוודעו לתופעת הסמים החדשים ולחוק המאבק, ובפסקי הדין ניתן ביטוי להשוואה בין סחר בחומרים מסכנים לסחר בסמים.
- הוראות פרק ב' לחוק המאבק, העוסקות בסמכויות כניסה, חיפוש, תפיסה והשמדה של חומר מסכן, הוגדרו בסעיף 12(ב) לחוק כהוראת שעה שלוש שנים. ביום 11.8.16 התפרסם תיקון לחוק לפיו הוראות פרק זה הפכו מהוראת שעה להוראה קבועה (חוק המאבק בתופעת השימוש בחומרים מסכנים) (תיקון מס' 2), התשע"ו - 2016, פורסם בס"ח (2575).
- בנוסף לחקיקת חוק המאבק אומצה גם הגישה הגנתית בהכללתם של חומרים חדשים בפקודה, דהיינו פיקוח על משפחות של חומרים ולא רק חומרים ספציפיים ("חוקי נגזרות").
- נראה כי האפקטיביות של חוק המאבק ושל אימוץ הגישה הגנתית באה לידי ביטוי בהפחתה במספר החומרים החדשים הנכנסים לשוק, וכתוצאה מכך לירידה בקצב ההכרזות הדחופות ובקצב הכללתם של חומרים חדשים בפקודה.
- הוספת חומרים לפקודת הסמים המסוכנים הינה פרי עבודת הוועדה לבחינת חומרים פסיכו-אקטיביים, שהיא ועדה בין-משרדית הפועלת בראשות מנכ"ל הרשות ומיוצגים בה נציגי הגורמים המקצועיים הרלוונטיים לנושא, בכללם: הרשות, משטרת ישראל, רשות המסים, משרד הבריאות, משרד המשפטים, המשרד להגנת הסביבה, משרד הכלכלה ועוד. בשנת 2016 התכנסה הוועדה שלוש פעמים, והיא המליצה על הכללה של מספר חומרים חדשים והרחבה להכללת הנגזרות המבניות של

שישה חומרים נוספים שכבר קיימים בפקודה. ההליכים להכללת חומרים חדשים אלה בפקודת הסמים, אשר התנהלו במהלך שנת 2016, בשלו וב־23 בינואר 2017 אישרה ועדת העבודה, הבריאות והרווחה של הכנסת את הכללתם בפקודה. במסגרת הפעילות להגברת אכיפת חוקי האלכוהול, סמים וסמי פיצוציות קיימה משטרת ישראל ארבעה מבצעי אכיפה ארציים. בנוסף התקיימו במהלך השנה פעולות אכיפה שוטפות במישור המקומי. במסגרת תיקון לחוק הגבלת השימוש במקום לשם מניעת ביצוע עבירות, התשס"ה - 2005, שפורסם ביום 28.6.16, הוכללו בתוספת מכוח פרק ב' להצעת החוק, הנוגע להגבלת השימוש במקומות פסיים לביצוע עבירות, עבירות חוק המאבק לצד עבירות מפקודת הסמים (חוק הגבלת שימוש במקום לשם מניעת ביצוע עבירות) (תיקון מס' 2), התשע"ו -2016, פורסם בס"ח (2559). תיקון נוסף לחוק, הנוגע להגבלת הגישה לאתרי אינטרנט, מצוי עדיין בהליכי חקיקה. נמשכת הפעילות לקידום עריכת בדיקות שיער לאיתור סמי אונס, אשר החלה בשנת 2014. נוכח הקושי המשמעותי הקיים באיתור סמי אונס בבדיקות הרגילות שנערכות כיום בשל מהירות הפינוי שלהם מהגוף, נבדקת האפשרות לעשות שימוש בבדיקות שיער, אשר בהן ניתן לאתר סמים גם בחלוף מספר חודשים ממועד השימוש. הרשות מייחסת חשיבות רבה לקידום נושא בדיקות שיער לאיתור סמים, והיא שותפה ליוזמה לעריכת פרויקט מקיף בנושא במימון קרן החילוט, ביחד עם משרד הבריאות ושותפים נוספים מבתי חולים ("חדרי 4"), משטרת ישראל, פרקליטות המדינה, משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים ועוד. במהלך שנת 2016 התקיימו מספר ישיבות של ועדת היגוי לקידום הפרויקט, והוא יצא לדרך באמצעות מעבדה באיטליה.

- למעגל הפעילות הקהילתית למאבק בסמים ובאלכוהול נוספו השנה שש רשויות מקומיות במגזר הבדואי בצפון הארץ, ובסך הכל פעלה הרשות ב־125 יישובים - 72 יישובים יהודיים, ו־53 יישובים ערביים.
- לצדם של המתאמים היישוביים, פעלו 40 רכזים מגזריים ליוצאי חבר המדינות, לקהילת יוצאי אתיופיה, למגזר הדתי/חרדי ולמגזר הערבי בערים מעורבות.
- במהלך השנה התקיימו כ־25,000 פעילויות בקהילה (ילדים ונוער בחינוך הפורמלי והבלתי פורמלי, צעירים, הורים ואנשי מקצוע) בהן לקחו חלק כ־1.5 מיליון משתתפים.
- 111 סיירות הורים פעלו ב־61 יישובים שבהם פועלת רשות מקומית למלחמה בסמים ובאלכוהול.

לשכת המדען הראשי

- במהלך שנת העבודה 2016 לשכת המדען טיפלה ב־49 מחקרים בשלבים שונים של ביצוע: 18 מחקרים הסתיימו, 31 מחקרים בביצוע.
- בוצעו: שבעה סקרים, שישה מחקרי הערכה, 12 מחקרים יישומיים במדעי החברה, תשעה מחקרים יישומיים במדעי הטבע, הרפואה והטכנולוגיה והוענקו 15 מלגות לתלמידי תואר שני ושלישי לעידוד העתודה האקדמית.
- מרכז ניטור לאומי לסמים ואלכוהול: מרכז הניטור הלאומי לסמים ואלכוהול נועד לאסוף, לעבד ולהפיץ את כל הנתונים על שימוש בסמים ובאלכוהול ולהפוך את המידע הנמצא אצל השותפים השונים לידידותי למשתמש. המרכז הוא זרוע חיונית של הרשות, למען קידום מדיניות וחקיקה מבוססות-ראיות, ולמען שיפור ופיתוח מודלים מיטביים עבור עובדי השטח ומקבלי ההחלטות. בשנת 2016 שקד המרכז על עיבוי מסד הנתונים הזמינים לצרכי מידע לאומי ולצורכי דיווח למרכז הניטור האירופאי

בתחום הכשרת כוח־אדם

- בשנת 2016 התקיימו 30 קורסים/הכשרות/השתלמויות בתחום סמים ואלכוהול בהיבטים של הסברה, חינוך, מניעה, טיפול ושיקום. בקורסים הוכשרו 996 סטודנטים ואנשי סגל מקצועי ממסגרות שונות.
- נושא "סמים ואלכוהול" נלמד ב־18 קורסים בחוגים רלוונטיים במוסדות להשכלה גבוהה, במסגרת לימודים לתואר ראשון, תואר שני ולימודי חוץ.
- השנה הוכנסו לראשונה 3 קורסי חובה בנושא טיפול

- המאבק בשימוש לרעה באלכוהול המשיך להוות יעד מרכזי בפעילות הקהילה. נערכו הכשרות לאנשי מקצוע, נמשכה הטמעת החוקים החדשים והתקיימה פעילות ענפה בנושא בשיתוף עם הורים, אנשי מקצוע ובני נוער.
- זו השנה השישית לשילובם של מתנדבי השירות הלאומי בני המגזר הערבי ומתנדבי השירות האזרחי בני המגזר החרדי, בעבודת הקהילה.
- הפעילות בקרב המגזר הדתי והמגזר החרדי נמשכה. הרשות פעלה השנה ב־22 יישובים במגזרים אלה, מהם שישה יישובים באמצעות מתאמים/רכוזים, יישוב אחד באמצעות הגרעינים התורניים וב־15 יישובים התקיימה פעילות ייעודית לבני המגזר בהובלת המתאם.

- בליסבון. הערכת תכניות: בנוסף לאיסוף מידע ונתונים בהתאמה לאינדיקטורים של מערכת הניטור, יצרו בלשכת המדען הראשי כלים המאפשרים לרשות להעריך את היעילות של אסטרטגיות, מדיניות, והתערבויות וללמוד מהצלחות. פעילות זו כוללת את מחקרי ההערכה של תכניות התערבות המיועדות למניעה ולצמצום הצריכה של סמים ואלכוהול, הערכה של מדיניות הסמים הלאומית לאורך זמן באמצעות סקרי אוכלוסייה חוזרים ונשנים, והערכת שורה של תכניות ספציפיות.
- סקרי יד על הדופק' הינם כלי זמין ויעיל להתחקות אחר מגמות השימוש בסמים ובאלכוהול. יתרונם של סקרים אלה הוא במתן אינדיקציה מיידית בפרק זמן קצר. סקרים אלה מבוצעים על-ידי לשכת המדען הראשי זו השנה השישית. ביולי 2016 בוצע סקר "יד על הדופק" מס' 8.

- בהתמכרויות במסגרת לימודי תואר ראשון בעבודה סוציאלית באוניברסיטת חיפה ובמכללה החרדית 'מבחר'.
- נושא התחלואה הכפולה (שילוב בין התמכרות לסמים ומחלת נפש) הוטמע בכל ההכשרות. בנוסף נערכו שני קורסים בנושא זה לצוותים הרפואיים, הסיעודיים, הפארא־רפואיים והעובדים הסוציאליים בבית החולים הפסיכיאטרי בבאר־שבע ובמרפאות לבריאות הנפש בירושלים.

מרכז הכשרה ומידע ארצי

- מרכז ההכשרה והמידע הארצי מאגד בתוכו את מרכז ההדרכה המיועד לעריכת השתלמויות וימי עיון לאנשי מקצוע בקהילה, ואת מרכז המידע הכולל בתוכו ספרייה, קו חם, ואחריות על תכני אתר האינטרנט של הרשות ועל הפרסומים.
- במהלך השנה התקיימו 10 הכשרות לאנשי מקצוע בשיטת 12 הצעדים; הוקנו כלים לשיחה עם מתבגרים בארבע סדנאות בהן השתתפו 120 קציני נוער ממשטרת ישראל. 180 אנשי מקצוע משירות בתי הסוהר השתתפו בשש סדנאות בנושא הקניית כלים לאיתור וזיהוי בני נוער בסיכון, וב־10 ימי עיון למובילים יישוביים נכחו 700 משתתפים.
- נמשכו הכשרות מתנדבים לפרויקט "חופים" המתבצע בשיתוף פעולה עם התכנית הלאומית לילדים ונוער בסיכון - "360". כמו כן נמשכה הכשרה של רכזי סירות הורים, ושל אנשי הצוות במרכזי האיתור לנוער בסיכון.

בתחום הטיפול והשיקום

- בני נוער - מערך הטיפול בבני נוער פועל באחריות משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים. מסגרות לגמילה פיסית מופעלות על־ידי משרד הבריאות. מערך הטיפול בנוער נותן מענה ליותר מ־4,000 בני נוער בשנה באמצעות: שתי יחידות לגמילה באשפוז - ב־רטורנו' וב־מלכישוע'; קהילה טיפולית לבני נוער ב־מלכישוע'; הוסטלים לנערות בטירת־צבי ובכפר־רופין; קהילה טיפולית לבני נוער דתיים ושומרי מסורת ב־רטורנו'; מערך לטיפול אמבולטורי פועל בכ־60 יישובים במסגרת המחלקות העירונית לשירותים חברתיים. כ־900 בני נוער טופלו בסניפי 'אל־סם', בשישה מרכזי יום לבני נוער וב־11 מרכזי איתור שהוקמו במסגרת התכנית הלאומית למאבק באלכוהול ומופעלים על־ידי התכנית הלאומית 360.
- תרמילאים - מסגרת ייחודית לטיפול בתרמילאים שנפגעו כתוצאה משימוש בסמים פועלת בכפר איזון בקיבוץ שדות־ים.
- טיפול במבוגרים - מתבצע באחריות משרד הבריאות ומשרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים. מסגרות הטיפול במבוגרים כוללות: חמש יחידות לגמילה באשפוז, שתיים מהן מיועדות ללוקים בתחלואה כפולה; מערך של 13 יחידות עירוניות ושלש ניידות לאזורי הגליל והנגב, מספק טיפול תרופתי תומך ל־4,500 נפגעי סמים כרוניים; 674 איש מטופלים במסגרת הקהילות הטיפוליות ובדירות ההמשך. בנוסף לאלה, פועלים 16 מרכזי

- התקיימו שש סדנאות לאסירות בנווה תרצה, על בסיס שיטת 12 הצעדים, בהן השתתפו 180 אסירות. במהלך השנה הוכשרו על־ידי מרכז ההדרכה ברשות 3,795 אנשי מקצוע, 1,080 אנשי מקצוע השתתפו בימי עיון, 180 אסירות ו־4,270 בני נוער השתתפו במגוון סדנאות.
- ספריית הרשות נתנה מענה לכ־600 פניות לבקשת מידע. הפניות מגיעות מתלמידים, סטודנטים, אנשי מקצוע ומרצים. בנוסף למענה לפניות, מרכז המידע יוזם פרסום תקופתי של אסופת מאמרים ומחקרים עדכניים מהעולם, ושל סקירות מידע בנושאים שעל סדר היום. בספריה יש 13,660 פריטים ו־50 כתבי עת מדעיים.
- הקו החם של הרשות פועל 24/7 (למעט יום כיפור) והוא נותן מידע במגוון רחב של נושאים. בשנת 2016 התקבלו בקו החם 1,776 פניות.

פיתוח קשרי חוץ ושיתוף פעולה בין־לאומי

- האגף לפיתוח קשרי חוץ ושיתוף פעולה בין־לאומי עוסק בקשרי החוץ של הרשות ובקשריה עם גופים, ארגונים ומוסדות לאומיים ובין־לאומיים. היעד המרכזי של האגף הינו הרחבת תשתית הקשרים של הרשות עם מדינות וארגונים בין־לאומיים לטובת קידום אינטרסים משותפים ולחיזוק המעמד המקצועי של מדינת ישראל בזירה הבין־לאומית.
- השנה, שני בני נוער מישראל התקבלו לראשונה לפורום הנוער של סוכנות האו"ם לענייני סמים ופשיעה, זאת בנוסף לנציגה מישראל שהתקבלה כאחת מתוך שבעה שופטים לפרס המניעה של קבוצת פומפידו.
- הפעילות הבין־לאומית של הרשות בשנת העבודה 2016 כללה ייצוג המדינה בפורומים בין־לאומיים בנושא סמים ואלכוהול, כמו: ועידת הסמים של האו"ם, המושב המיוחד של עצרת האו"ם בנושא הסמים במהלכו קיימנו אירוע צד גדול בשיתוף עם סוכנות האו"ם לענייני סמים ופשיעה, ארגון הבריאות העולמי וקבוצת פומפידו בנושא: "מענים טיפוליים לבני נוער הסובלים מבעיית הסמים", נציג מישראל השתתף מטעמנו בפורום המשפטנים של מדינות האיחוד האירופי, וכמו כן מדינת ישראל יוצגה על־ידי אנשי מקצוע רלוונטיים בפורומים אירופאים מובילים כדוגמת קבוצת פומפידו.
- במסגרת חברותנו בקבוצת פומפידו, השתתפנו בפורום הנציגות הקבועה, בקבוצת מומחים
- שעסקה בסמים החדשים, שלחנו נציגים לפורומים הקבועים, בהם פורום נמלי תעופה (מכס), פשיעת סייבר (משטרה), וקבוצת מומחים בנושא אלימות, נשים וסמי אונס. השנה נער מישראל זכה לראשונה בפרס המניעה שמחולק אחת לשנתיים לבני נוער.
- במסגרת הסכם ההבנות עם מרכז הניטור האירופאי שנחתם בישראל בשנת 2014, מומחים מישראל השתתפו במפגשים שעסקו בהקניית כלים לאיסוף מדיי ניטור השוואתיים.
- נושא קשרי החוץ מתאפיין מעצם טבעו בשיתוף פעולה הדוק עם משרד החוץ. גולת הכותרת של שיתוף פעולה זה הינה ההשתלמות המקצועית השנתית לאנשי מקצוע בנושא סמים ואלכוהול אותה אנו מקיימים עם המחלקה לשיתוף פעולה בין־לאומי של משרד החוץ (מש"ב). בשנת 2016 השתתפו בהשתלמות זו 20 משתלמים מ־13 מדינות. השנה התקיים בארץ ביקור פיקוח מטעם ה־INCB, שבחן את מידת יישומן של אמנות הסמים הבינ"ל בישראל. ארחנו משלחת רמת דרג של חברי פרלמנט מקניה, חברי ועדת ביטחון הפנים אשר אחראית על נושא הסמים, בנוסף הרשות ארחה משלחת של אנשי מקצוע מאוקראינה בדרג בכיר שהגיעה ארצה לסיור מקצועי בנושא טיפול בפוסט טראומה.
- הרשות התקבלה השנה בשם מדינת ישראל כחברה בארגון הגג האירופי העוסק בסינדרום האלכוהול העוברי.

מוסדות ההחלטה של הרשות

מועצה

על התנהלות המושב, בכל שלושת זירות ההתרחשות שבו, על התכנים המרכזיים שזכו להתייחסות במהלכו ועל תרומתה של המשלחת הישראלית לדיונים במושב.

נושא נוסף שהוצג בפני המועצה עסק ביוזמות החדשות, של אגף טיפול ושיקום ברשות בשיתוף עם משרד הבריאות ומרפאת מ.ש.ב, להתמודדות עם מניעת סינדרום האלכוהול העוברי.

סיכום מחקר ההערכה המלווה לתכנית הלאומית לצמצום הצריכה הלא אחראית של אלכוהול 2012-2014, הוצג לחברי המועצה על ידי החוקר הראשי, ד"ר יעקב האזרחי בישיבת המועצה שהתקיימה בחודש אפריל 2016.

בחודש ספטמבר זכתה המועצה לשמוע סקירה מסכמת על פעילות הקיץ בקהילה ובמסגרת הפרויקט הבין-משרדי - "חופים".

לצד המועצה פועלות ועדות העוסקות בתכנים מקצועיים רלוונטיים לתחומי עיסוקה של הרשות.

הרכב המועצה, תפקידיה וסמכויותיה קבועות בחוק. המועצה פועלת בראשות היו"ר, מר צבי הנדל, והיא עוסקת בהתוויית מדיניות הרשות, אישור תכנית העבודה השנתית, אישור התקציב והדוחות הכספיים המבוקרים. המועצה מתכנסת ארבע פעמים בשנה כחוק והיא מקיימת דיונים בנושאים שעל הפרק. בפתח כל אחד מדיוני המועצה ניתנת סקירה נרחבת על פעילות הרשות.

בדיון המועצה שהתקיים ב-4 בינואר 2017 אושרו תכנית העבודה ותקציב הרשות לשנת 2017. הדוחות הכספיים של הרשות לשנת 2015 אושרו בישיבת המועצה ב-15 ביוני 2016.

המושב המיוחד בנושא סמים של העצרת הכללית של האו"ם עלה על סדר יומה של המועצה פעמיים - בפעם הראשונה ערב יציאת המשלחת הישראלית למושב, הוצגו בפני המועצה ההכנות למושב, כולל הנוסח הסופי של הצעת ההחלטה שהוכנה לקראת המושב, ובפעם השנייה, לאחר כינוס העצרת הכללית בנושא הסמים, זכתה המועצה לשמוע סקירה מקיפה

מנהלה

המנהלה פועלת בראשות מנכ"ל הרשות בפועל, עו"ד איתן גורני. סמכויות המנהלה ותפקידיה מעוגנים בחוק הרשות ובנוהל עבודת המנהלה.

המנהלה עוסקת בנושאים תוכניים ותקציביים, בכללם אישור תכנית העבודה, התקציב והדוחות הכספיים של הרשות.

המינהלה הינה הגוף הפורמלי בפניו מוצגים דוחות הביקורת הפנימית. בשנת הדוח דנה המינהלה בתכנית העבודה של הביקורת הפנימית וביקורת שביצעה על עבודת הרשות ועל עבודתם של גורמים המתקצבים עלייה.

- מעבר לעיסוק בדוחות הביקורת הפנימית, בתכנית העבודה ובדוחות הכספיים, עסקה המנהלה במהלך השנה במספר רב של נושאים, בהם:
- התכנית הלאומית "דרך חדשה" לשילוב קהילת יוצאי אתיופיה בישראל, ומעקב אחר ביצוע התכנית על ידי אגפי הרשות.
 - פעילות אגף חינוך ומניעה ברשות.
 - המושב המיוחד של העצרת הכללית של האו"ם בנושא סמים.
 - התקדמות פרויקט מקומות עבודה.
 - פעילות הקיץ בקהילה, ובפרויקט "חופים".
 - פעילות המשרדים השותפים: בריאות, עבודה, רווחה ושירותים חברתיים, ומשרד החינוך.

הוועדה למאבק בנגע הסמים והאלכוהול הכנסת ה-20

הנושאים שעלו על סדר יומה של הוועדה היו:

- תחלואה כפולה.
- 12 הצעדים ומקורות תמיכה למכורים נקיים ברשויות המקומיות.
- תכניות שיקום לנפגעי סמים ואלכוהול.
- הסדרת נושא רישיונות נהיגה למטופלים בקנאביס לצרכים רפואיים.
- מניעת טיפול בקנאביס על-ידי קופות החולים.
- המתווה המתגבש להסדרת השימוש בקנאביס לצרכים רפואיים בישראל.
- טיפול בקנאביס לסובלים מפוסט-טראומה.
- תכניות חינוכיות בנושא סמים ואלכוהול במערכת החינוך.
- טיפול בקנאביס לנפגעי נפש.
- תקציב הפרסום של הרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול.
- התנהלות המשטרה מול תלונות של נפגעות תקיפה מינית אשר השתמשו בסמים.
- ועידת הסמים של האו"ם - ישיבת סיכום.
- התמכרות לתרופות מרשם ולמשככי כאבים.
- מניעת נהיגה בשכרות.
- הכשרת בעלי מקצוע בתחום ההתמכרויות.
- ארבע שנות לגליזציה בקולורדו - מסקנות.
- תקצוב ומענקים למחקרים בנושאי ההתמכרויות.
- זכויות אדם בהפלה ובטיפול במשתמשים בסמים - הצגת נתוני משטרת ישראל ושירות בתי הסוהר.
- מדיניות הטיפול בהתמכרויות בקרב נשים.
- מדיניות כלפי משתמשי קנאביס בהשתתפות מנכ"ל המשרד לביטחון הפנים והצוות לבדיקת מדיניות האכיפה כלפי משתמשי קנאביס לשימוש עצמי.
- כוונת המשרד לביטחון הפנים לבטל את חוק הרשות הלאומית למלחמה בסמים ובשימוש לרעה באלכוהול ולהקים רשות פנימית במשרד.
- התמודדות עם התופעה הרחבה של סמי האונס.
- טיפול בעבירות סמים דרך בתי המשפט הקהילתיים.
- קנאביס תעשייתי.
- סיור במרכז החלמה יהודי ערבי טמרה.
- סיור במרכז קהילתי לבריאות הנפש ביפו.
- סיור בחיפה במסגרות המטפלות בנשים על רצף ההתמכרות.
- סיור בקהילת הדרך.
- סיור ברטורנו

הוועדה למאבק בנגע הסמים והאלכוהול בכנסת ה-20 בראשות ח"כ תמר זנדברג, עוסקת בטיפול מקיף בבעיית הסמים והאלכוהול במדינת ישראל. הוועדה מתמקדת בשימוש בסמים וחומרים מסכנים, לרבות לצרכים רפואיים, עבירות סמים ועבירות נלוות לשימוש בסמים מסוכנים, טיפול ושיקום של נפגעי סמים, ובמדיניות ציבורית, הסברתית וחינוכית למניעת השימוש בסמים ושימוש לרעה באלכוהול בישראל. כל זאת, תוך שיתוף פעולה מלא בין הוועדה לבין הנהלת הרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול וצוותה המקצועי.

דיוני הוועדה התקיימו במשכן הכנסת ובמהלך הביקורים בשטח

הרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול מלווה בדרך קבע את עבודת הוועדה. נציגי הרשות נוטלים חלק בדיוניה ומספקים את כל המידע והסיוע הדרושים לחברי הכנסת בנושא.

הוועדה לבחינת חומרים פסיכו־אקטיביים

הוועדה לבחינת חומרים פסיכו־אקטיביים
בראשות מנכ"ל הרשות הלאומית למלחמה בסמים
ובאלכוהול בפועל, עו"ד איתן גורני, התכנסה שלוש פעמים
במהלך שנת 2016.

הוועדה הינה בין־משרדית ומיוצגים בה כל הגורמים
המקצועיים הרלוונטיים לנושא, בכללם: משטרת ישראל,
רשות המסים, משרד הבריאות, משרד המשפטים, המשרד
להגנת הסביבה, משרד הכלכלה, מצ"ח והרשות.

תפקידה המרכזי של הוועדה הינו בחינה של חומרים חדשים
שנתפסו על־ידי גורמי האכיפה בשוק הסמים בישראל, או
שנתגלו בחו"ל וקיים חשש כי יגיעו לישראל, וגיבוש המלצה,
המבוססת על קריטריונים שנקבעו, האם חומרים אלו הינם
חומרים פסיכו־אקטיביים מסוכנים לשימוש, אשר יש מקום
כי יכללו בפקודת הסמים המסוכנים. בין קריטריונים אלה
ניתן למנות את הסיכון הנובע מהחומר, האם קיימים לגבי
החומר הנדון מחקרים או פרסומים אחרים; התפוצה שלו
בארץ ובעולם; מעמדו המשפטי במדינות אחרות - האם
החומר הנדון הוכרז כסם מסוכן במדינות אחרות או על־
ידי ארגונים בינ"ל; האם קיימים שימושים חוקיים לחומר,
ועוד.

המלצת הוועדה מובאת בפני שר הבריאות, שהינו הגורם
המוסמך על־פי פקודת הסמים להוסיף או לגרוע חומרים
מרשימת הסמים המסוכנים הכלולים בפקודה, באישור
ועדת העבודה, הרווחה והבריאות של הכנסת. רשימת
החומרים שהכללתם אושרה מתפרסמת ברשומות.

ההליך להכללתם של חומרים חדשים בפקודת הסמים גובש
לכדי נוהל מס' 81 של משרד הבריאות: "הכנסת חומרים
חדשים לפקודת הסמים המסוכנים". הנוהל הופץ לגורמים
הרלוונטיים ופורסם גם באתר משרד הבריאות:

http://www.old.health.gov.il/download/forms/a3775_samim_81_010610.doc

גם בשנת 2016 עסקה הוועדה בהכללתם של חומרים
חדשים בפקודת הסמים, חלקם חומרים אשר הוכרוזו
כאסורים בהפצה מכוח חוק המאבק בתופעת השימוש
בחומרים מסכנים, התשע"ג - 2013. חוק זה התקבל
בכנסת באוגוסט 2013 והוא נועד לתת כלים אפקטיביים
לרשויות האכיפה להתמודד עם הפצתם הנרחבת של "סמי
הפיצוציות". בהתאם לסעיף 5 לחוק זה הוענקה למנכ"ל
משרד הבריאות, בהתייעצות עם נציג הרשות הלאומית
למלחמה בסמים ובאלכוהול ונציג המשטרה, הסמכות
להכריז על חומר אסור בהפצה - חומר הנועד לשימוש של
אדם בדרך של אכילה, שתייה, לעיסה, הזרקה, החדרה,

עישון או הרחה, ושקיים יסוד סביר להניח כי השימוש בו עלול להוביל להפרת הסדר הציבורי או לפגיעה בשלום הציבור, בביטחונו או בבריאותו, בדרך הדומה לפגיעה הנגרמת כתוצאה מהשימוש בסם מסוכן. חוק זה נחקק במטרה לתקוף את השינויים התכופים הנעשים בהרכב הכימי של החומרים המופצים במטרה לחמוק מהכללתם בפקודת הסמים. בחוק זה, ביצוע פעולות הפצה של חומר שהוכרז מהווה עבירה פלילית שעונשה 3 שנות מאסר, ואם העבירה נעברה כלפי קטין - 5 שנות מאסר. תוקף ההכרזה הינו למשך שנה, ובמהלכה נבחנת הכללת החומרים שהוכרזו בפקודת הסמים המסוכנים.

המלצות הוועדה בדיוניה בשנת 2016 הובאו בפני שר הבריאות, והתקבלו על ידו. החומרים אשר הומלצו על-ידי הוועדה הוכללו בפקודת הסמים המסוכנים בינואר 2017.

בצד הכללתם של חומרים באופן פרטני בפקודה, ננקטת בשנים האחרונות בישראל גישה "גנרית", של הכללת חומרים לרבות הנגזרות המבניות שלהם ("משפחות" חומרים), זאת במטרה להרחיב את יכולת האכיפה של הפקודה על מגוון רחב של חומרים, מבלי להזדקק להוספה פרטנית שלהם. דרך פעולה זאת מאפשרת להילחם בתופעה של הכנסת חומרים חדשים לשוק והצגתם כ-"חומרים חוקיים".

הכללה של "משפחות" חומרים בפקודה ננקטה לאשונה בתיקון לפקודת הסמים המסוכנים שנעשה ביולי 2010 בו הוכללו נגזרות החומרים אמפטאמין, מתאמפטאמין, קאתינון, ומתקאתינון - חומרים אשר היו נפוצים מאוד באותה העת ומוכרים בציבור כינוי "חגית". בהמשך הוספו גם נגזרות ה-2 אמינואינדאן.

בתיקון נוסף מחודש מאי 2013 הוכללו בדרך דומה נגזרות של קנבינואידים סינתטיים - חומרים הנמכרים בישראל תחת שמות מסחריים כמו "נייס גאיי", "ספייס", "מבסטון" ועוד, בתוך שקיות של תערובות צמחים המיועדות לכאורה לשימוש כקטורת או לעישון. תערובות צמחים אלה מרוססות בחומרים כימיים בעלי השפעות פסיכו-אקטיביות רבות עוצמה, והם יכולים לגרום למצבים קשים של פסיכוזה, הזיות, חרדות ועוד. תיקונים אלה המכונים "חוקי הנגזרות" היו חדשניים בשעתם והם סללו את הדרך לכך שמאז נבחנת בדיוני הוועדה האפשרות לנקוט בגישה הגנרית בכל מקום המתאים לכך.

במסגרת דיוני הוועדה בשנת 2016 נמשך הדיון בסוגיית ההחרגה של זרעי קנאביס קלופים (שאחוז ה-THC שבהם מזערני) לשימוש בתעשיית המזון. הנושא טרם הוכרע והוא ממתיך לדיון והכרעה במשרד המשפטים.

הוועדה לאישור התערבויות למניעת שימוש בסמים ובאלכוהול

”הוועדה לאישור התערבויות למניעת שימוש בסמים ובאלכוהול”

הסטנדרטים שנקבעו מתייחסים למרכיבים העיקריים של התערבות מניעה אפקטיבית והם יכולים לשמש כאבני יסוד לפיתוח התערבויות. סטנדרטים אלה אמורים לחלחל לנהלי העבודה של כלל העוסקים במניעה.

במהלך שנת 2016 הוגשו לוועדה 45 התערבויות, מתוכן אושרו 27 התערבויות. הוועדה התמקדה בפעולות הערכה מחד, בחשיבה ויישום של לקחים, ובהיערכות ותכנון המשך עבודתה בשנת 2017 מאידך.

הוועדה התכנסה מספר פעמים במהלך השנה ודנה בתהליכים המנהליים, התיאורטיים והמקצועיים הקשורים בעבודתה. בנוסף, נערכו מפגשים אזוריים עם מתאמי המאבק בסמים ובאלכוהול במחוזות השונים, מפגשים בין צוותי אגף קהילה ואגף חינוך ומניעה, וכמו כן נערך כנס שיועד למתאמים ולמפתחי התערבויות.

הוקמה בשנת 2013 ופעלה עד סוף שנת 2016 בראשות ד”ר דבורה כהן, ממכון ויצמן למדע, במטרה למסד תהליך מושכל לאישור התערבויות למניעת שימוש בסמים ובאלכוהול. הוועדה מורכבת מראשי אגפים ועובדים מקצועיים ברשות, נציגת משרד החינוך ונציגת המשטרה.

תהליך עבודת הוועדה, והסטנדרטים שאומצו על-ידיה, יכולים לבסס תרבות של מקצוענות ועמידה בנורמות אקדמאיות יישומיות המקובלות בתחום המניעה בעולם, לטפח את הקשר בין אנשי המקצוע העובדים בשטח לבין הרשות, ולהעמיק את הקשר עם הציבור.

ההתערבויות המוגשות לאישור הוועדה נלמדות לעומקן על-ידי צוותי עבודה האמונים על הסטנדרטים הנדרשים. בתהליך האישור נשקלת בזירות מידת המקצועיות של ההתערבות, התאמתה לקהל היעד וההכשרה הנדרשת ממפעיליה.

הנושאים המרכזיים בהם עסקה הוועדה במהלך 2016 כללו:

- שיפור הממשק המקוון של מגישי התערבויות ואתר קליטה ותייעוד של התערבויות. https://ada.antidrug.gov.il/WebAntiDrugs_UI/pages/Login.aspx
- היערכות ופרסום “קול קורא” לשנת 2016 וקביעת תאריכי יעד להגשת התערבויות.
- קליטת ההתערבויות והכנתן לקראת תהליך ההערכה על-ידי חברי הוועדה.
- תהליך הערכה ואישור של התערבויות כעומדות במרבית הסטנדרטים.
- חשיבה, דיון והפקת לקחים תוך כדי התהליך.
- הפצת מידע ויצירת שותפויות להרחבת מעגלי ההשפעה, להגברת המקצוענות והטמעת הסטנדרטים בשטח באמצעות המתאמים והמנחים, ובאמצעות העברת המסרים העיקריים לכותבי ההתערבויות.
- הכנת התשתית לאישור התערבויות על-ידי הוועדה בשנת 2017.

התכנית הלאומית "דרך חדשה" לשילוב מיטבי של קהילת יוצאי אתיופיה בחברה בישראל

06

היוו את הבסיס לגיבוש עקרונות המדיניות החדשה של הממשלה לטיפול בשילוב יוצאי אתיופיה בחברה הישראלית. אבני היסוד אושרו בממשלה ביולי 2015, והן היוו את הבסיס לגיבוש תכניות הפעולה המשרדיות.

בפברואר 2014 הטילה ממשלת ישראל על משרד העלייה והקליטה, בשיתוף משרדי ממשלה נוספים, להמליץ בפניה על מדיניות חדשה לקידום שילובם המיטבי של יוצאי אתיופיה בחברה הישראלית. תהליך העבודה כלל היוועצות רחבת היקף עם קהילת יוצאי אתיופיה. התובנות שעלו בהיוועצות

אבני היסוד (החלטת ממשלה 324 מ 31.7.2015)

עבודת הממשלה כלפי יוצאי אתיופיה, המשקף את ההכרה בקבוצה איכותית ומגוונת זו כחלק בלתי נפרד מכלל אזרחי ישראל.

המשרדים השותפים בתכנית הינם: משרד ראש הממשלה, משרד העלייה והקליטה, משרד החינוך, משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים, משרד הבריאות, משרד הביטחון וצה"ל, משרד הכלכלה והתעשייה, נציבות שירות המדינה והמשרד לביטחון הפנים. יישום התכנית מלווה בצוות מעקב.

פעילות הרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול להעלאת המודעות לנזקי צריכת סמים וצריכה בלתי אחראית של אלכוהול בקרב קהילת יוצאי אתיופיה בישראל מהווה חלק מהתכנית המאושרת של המשרד לביטחון הפנים בנושא.

- שילוב מיטבי. תכניות ומסגרות בהן משולבים ישראלים יוצאי אתיופיה עם כלל האוכלוסייה.
- התייחסות לרב גוניות בקרב יוצאי אתיופיה.
- חיזוק התא המשפחתי. המשפחה כנדבך מרכזי בשינוי.
- סגירת פערים. השוואת מדדי הישגים יוצאי אתיופיה למדדים בכלל האוכלוסייה.
- מצוינות ומנהיגות. קידום מנהיגות הקהילה לעמדות מפתח בחברה הישראלית.
- החברה הישראלית. עקירת גזענות ואפליה ושינוי תודעה בחברה הישראלית.

לאור אבני היסוד גיבשו המשרדים את תכניותיהם, והללו גובשו לכדי תכנית ממשלתית בין-משרדית לקידום השילוב המיטבי של יוצאי אתיופיה בחברה הישראלית. לב התכנית הוא שינוי מהותי באופן

העקרונות העומדים בבסיס הפעלת תכנית "דרך חדשה" ברשות

עבודה עם אוכלוסיית הצעירים בגילאי 18-35 אוכלוסייה זו הינה בגדר "נעלמת" וקשה לאתרה. במסגרת בניית תכנית העבודה אנו מבקשים להפנות לאוכלוסייה זו תשומת לב מיוחדת, תוך כדי חשיבה מערכתית עירונית לסוגי התכניות, לאיתור צעירים וגיוסם לתכניות המניעה השונות. קיום ערב קהילה בשפה אמהרית לפחות פעם בשנה ערב קהילה מיועד לאוכלוסייה מבוגרת (הורים, סבים, צעירים). קיום ערב זה נחוץ לצורך העברת מידע ולעידוד שיח קהילתי. בערב זה האוכלוסייה נחשפת משמעותית לנושא הסכנות הטמונות בשימוש בסמים ובאלכוהול. החשיפה תעשה באמצעות הרצאות, הצגות, סרטים וכד' בשפה אמהרית.

עבודה עם מנהיגים קהילתיים (קייסים, שמגליאוצ' ורבנים) המנהיגים הרוחניים הינם בעלי השפעה רבה בקהילותיהם. המנהיגות מבוססת על כבוד, אמון והרבה כוח השפעה על הקהילה תוך התערבות בנעשה בה. לכן שילובם במערך הסברתי יועיל להשגת מטרות התכנית.

- חיזוק מעורבות הורים כמובילי שינוי (כגון: סיירת הורים, פעילים וקבוצות העצמה) עליית יהודי אתיופיה לארץ הביאה לפגיעה בתא משפחתי. זאת אל מול המצב אותו חוו באתיופיה. כיום התא המשפחתי מעורער ומצב זה מצריך עבודה עם ההורים על מגוון אתגרים שמציב בפניהם העולם המודרני. בתכניות הרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול חשוב לשים דגש על העברת מידע וידע בנושא סמים ואלכוהול להורים. זאת על מנת לחזק את יכולתם לקחת חלק במערך המניעה ולשמש כ-"מודלינג" לילדיהם.
- קיום הכשרת אנשי מקצוע בנושא סמים ואלכוהול בראי עבודה רגישת תרבות ביישובים עבודה קהילתית מצריכה ידע רחב במגוון תחומים. אנשי מקצוע הנותנים שירות מחויבים בהנגשת המענים לאוכלוסיות השונות תוך גילוי רגישות לתרבותן. לכן חשיפת אנשי מקצוע והכשרתם בנושא מניעת סמים ואלכוהול, בראי עבודה רגישת תרבות, תסייע לפונים יוצאי אתיופיה במציאת דרכי התמודדות עם מורכבויות החיים.

יישום תכנית "הדרך החדשה" ברשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול

הרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול מובילה את מדינת ישראל בהתמודדות עם נגע הסמים ונוזקי האלכוהול, כתנאי לקיום חברה בריאה וערכית, לרווחת החברה ולאיכות חיי תושביה. הרשות פועלת על-מנת להנגיש את השירות, המידע והידע לאוכלוסיות מגוונות בעבודה רגישת תרבות, תוך שימת דגש מיוחד על קהילת יוצאי אתיופיה.

הניסיון שנצבר ברשות מלמד שתכניות מניעה אפקטיביות מתאפיינות בשיתופי פעולה, איגום משאבים, שיח קהילתי, והיענות חברי הקהילה להשתלב בהן.

לאור העקרונות המנחים - אבני היסוד שבבסיסה של תכנית "דרך חדשה", המיועדת לקידום קהילת יוצאי אתיופיה ושילובה בחברה הישראלית ולהיפך, עולה הצורך להנגיש את השירותים הקיימים וליצור מענים חדשים המותאמים לקהילה.

מנגנוני העבודה שפיתחה הרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול ברשויות המקומיות, באמצעות המתאמים היישוביים ורכזי המניעה מקרב קהילת יוצאי אתיופיה, למתן מענים מותאמים לקהילה מאפשרים הטמעת עבודה רוחבית מיטבית. לכן הוחלט לאמץ מנגנונים אלה כחלק מתכנית "הדרך החדשה".

התרחבות תופעת שתיית אלכוהול ושימוש לרעה בסמים - בקרב בני נוער וצעירים בכלל ובקרב בני הקהילה האתיופית בפרט - והימנעותם מלהיעזר בשירותי טיפול וייעוץ, עוררה את הצורך בפיתוח מענים יצירתיים ומותאמים, להעמקת הטיפול בהם.

חברי הקהילה, ובמיוחד נערים ונערות, העושים שימוש בחומרים פסיכו־אקטיביים ובאלכוהול, נמנעים מלפנות לקבלת טיפול ומתקשים במתן אמון במערכות הטיפוליות. לכן, יש צורך להגיע אליהם במסגרת סביבתם הטבעית - הן בבתיים והן במקומות הבילוי - במטרה להביא לפתחם התערבויות טיפוליות, שיבוצעו במרחב החינוך הבלתי פורמלי. בנוסף, נדרש מתן סיוע לאנשי מקצוע המתקשים ביצירת תקשורת ויחסי אמון עם בני הנוער במרחבים הפורמליים.

על המענים להיות נגישים, ידידותיים ובאווירה לא פורמלית. אולם אין די ביישוג ובבניית אמון, נדרש שלב נוסף בתהליך, שיביאם להכרה בכך שהם זקוקים לסיוע בהתמודדות עם דפוסי השימוש שלהם באלכוהול, לצד קבלת כלים להתמודדות עם אתגרים וקשיים בתחומי חיים נוספים, תוך דאגה לכך שיקבלו מענה לצרכים אלה.

עבודה בקרב קהילת יוצאי אתיופיה, בנושא מניעת סמים ואלכוהול, מחייבת רגישות תרבותית והבנה כי המשימה מאתגרת, מורכבת ודורשת חשיבה והתאמת מסרים ומענים.

בשנת העבודה 2016 הרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול פעלה ב־35 יישובים על־פי הפירוט הבא:

ברמה הארצית התקיימו: ימי עיון בנושא התרבות האתיופית; הכשרות וימי עיון לאנשי מקצוע; הכשרת רכזים חדשים; הופקו חומרי הסברה; קמפיין בשפה האמהרית בוצע ברדיו רק"ע בשלושה גלים; בני נוער ומבוגרים הוכשרו כעוזרי מאמני כדורגל; נכתבה והופקה הצגה להורים בשפה האמהרית; הכשרת מורות חיילות לעבודה עם מלש"בים בני קהילת יוצאי אתיופיה ועוד. הרחבה נוספת, בהמשך הדוח.

פעילות יישובית בהובלת רכזי מניעה התקיימה ביישובים: אשדוד, באר שבע, אשקלון, נתניה, פתח תקוה, בת ים, חדרה, חולון, ירושלים, יבנה, לוד, קריית גת, עפולה, חיפה, קריית ביאליק, קריית ים, ראשון לציון, רחובות, רמלה, תל־אביב־יפו.

פעילות יישובית ללא רכז התקיימה ביישובים: גדרה, כפר יונה, יבנה, נהריה, אילת, יהוד, כפר סבא, הוד השרון, הרצליה, קריית מלאכי, נצרת עלית, טירת כרמל, כרמיאל, מגדל העמק, מעלה אדומים.

07 אגף חינוך ומניעה

אגף חינוך ומניעה ברשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול

עוסק בין היתר, בגיבוש מדיניות ובפיתוח אסטרטגיות חינוכיות למניעת השימוש בסמים ובאלכוהול. בד בבד עם כך, האגף עוסק בפיתוח התערבויות חדשות ובשדרוגן של התערבויות קיימות. ההתערבויות נבנות לקהל היעד על פני הרצף ההתפתחותי בגילאים השונים, החל מגיל הגן, דרך גיל היסודי, חטיבת הביניים והחטיבה העליונה, צעירים, סטודנטים, חיילים, עובדים והורים.

פיתוח ההתערבויות נעשה בהתאם לצרכיהן של אוכלוסיות נורמטיביות, אוכלוסיות בסיכון ואוכלוסיות מגזריות, כגון יוצאי חבר המדינות, קהילת יוצאי אתיופיה, המגזר הערבי, המגזר הדתי, המגזר החרדי ועוד. השנה הושם דגש מיוחד על פיתוח התערבויות חדשות לקהילת יוצאי אתיופיה, במסגרת התכנית הלאומית "דרך חדשה" בדגש על פיתוח התערבות להורים ולצעירים.

אנו נסמכים בעבודתנו על מחקרים ותובנות מדעיות השופכים אור על מגמות השימוש בסמים ובאלכוהול במדינת ישראל ובעולם, ומכוונים לבחירת אסטרטגיות פעולה יעילות. תפיסה זו מועברת לסוכני השינוי שלנו ברשויות המקומיות, הלא הם מתאמי המאבק בסמים ובאלכוהול ביישובים.

הצלחה של עבודת חינוך ומניעה ברמה הארצית ובמישור המקומי מצריכה פעולה מתואמת בין כל הנוגעים בדבר. על כן, גיבוש המדיניות ופיתוח ההתערבויות נעשים בשיתוף פעולה רחב הכולל עבודה עם ראשי האגפים ברשות ועם נציגי משרדי הממשלה השונים.

שיתוף פעולה של האגף עם האגף לפיתוח קשרי חוץ ושיתוף פעולה בין-לאומי הניב ייצוג של בני נוער מישראל בפורומים בין-לאומיים. בני הנוער ייצגו את מדינת ישראל בפורום הנוער של האו"ם, וכן בצוות השיפוט של "פרס המניעה של קבוצת פומפידו לשנת 2016", כאשר השיא היה זכייה של פרויקט מניעה ישראלי במקום הראשון.

מניעה בקרב צעירים בגילאי 18-35

צה"ל

בשנת 2016 היקף הפעילות בצה"ל בליווי ישיר של הרשות כמעט והוכפל. הייתה זו שנה של התקדמות משמעותית בביסוסה של הרשות כגורם מקצועי מוסמך המוביל את תחום החינוך, ההסברה והמניעה

להלן המהלכים המרכזיים שבוצעו בשנת 2016:

פיתוח והפעלה של תכנית חדשה בקורסי המ"כים של הלוחמים בביסל"ח (בית הספר למקצועות החי"ר)

המהלך המשמעותי ביותר שהתבצע השנה היה פיתוח והפעלה של תכנית חדשה בקורסי המ"כים של הלוחמים בביסל"ח (בית הספר למקצועות החי"ר). בוצע פיילוט ולאורו גובשה התכנית הסופית. התכנית מועברת במתכונת פלוגתית לכל גדודי הקורס. התכנית כוללת: הכשרה למ"פ ולסגל המ"מים של הפלוגה, העברת

אישור תכנית הכשרה לכל סגלי הטירונות הקרבית בהכשרות מז"י (מפקדת זרוע היבשה)

בוצעה עבודת מטה ואושרה העברת הכשרה לכל סגלי הטירונות הקרבית בהכשרות מז"י על-ידי הרשות במימון של צה"ל החל משנת 2017. התכנית הוצגה בסוף שנת 2016 בכנס של קצינות החינוך של בסיסי ההכשרות של מז"י.

פעילות הרשות כמכון מקצועי והמשך ביצוע פעילויות במימון צה"ל

בתום שנת הפיילוט להפעלת הרשות כמכון בסוף שנת 2015, הועברו פעילויות רבות מטעם הרשות כמכון במימון צה"ל במהלך 2016. ציר פעילות זה איפשר

היערכות למחזור שני של פרויקט "פורשים כנף"

בוגרי פרויקט "פורשים כנף" (קצינים בכירים שפרשו מצה"ל) השתלבו היטב בשטח וביצעו פעילויות ברמה מקצועית. הם נתנו מענה ייחודי הכולל, מצד אחד, ידע עדכני בתחום הסמים והאלכוהול ומצד שני, יכולת לתווך את הידע ל"שפה ולמסגרת הצבאית" לאור

הטמעת תכנית מערכתית כוללת לכל מסגרות סגלי הטירונות במגל (טירונות כלל צה"לית)

השנה המשיכה לפעול התכנית המערכתית המלאה של סגלי הטירונות במגל. בוצעו הכשרות לסגלי הטירונות בבסיס ניצנים ובמחנה 80. הפעילות כוללת: סדנאות שהונחו על-ידי מנחי הרשות וסדנאות פיקודיות שהונחו על-ידי המ"פים. בכל הכנ"ס (הכנת סגל) משתתף כל סגל הפלוגה: מ"פ, סמ"פ, מ"מים, רס"פ, סמלים ומ"כים. לאור צרכים שעלו מן השטח, השנה הורחבה הפעילות גם לסגל פלוגות המפקדה.

פיתוח והפעלה של תכנית הכשרה לכל סגלי הפלוגות במרכזי ההובלה בצה"ל

השנה שולבה לראשונה פעילות הכשרה לכל סגלי פלוגות מרכזי ההובלה. הפעילות בוצעה במימון מלא של צה"ל. הוכשרו 57 מ"פים משלושת בסיסי ההובלה הצבאיים: בצפון, בדרום ובמרכז. הועברה פעילות

פעילות בבסיסים נוספים: בסיסי הדרכה של חיל התקשוב (בה"ד 7), חיל החימוש (בה"ד 20) וחיל הלוגיסטיקה (בה"ד 6) - במימון צה"ל

כחלק מתהליך הרחבת הפעילויות בבסיסי ההכשרות של צה"ל, בוצעו פעילויות בשלושה בסיסי הכשרות חדשים:

- בבסיס ההכשרה של חיל התקשוב (בה"ד 7), שולבה תכנית בהשלמות החייליות. 140 צוערים השתתפו בפעילויות.
- בבסיס ההכשרה של חיל החימוש (בה"ד 20) בוצע פיילוט של העברת הכשרה לסגלי פלוגת הטירונים.

המשך ומיסוד הפעילות בפיקוד העורף (פקע"ר)

- השנה המשיכה התכנית הכוללת בפיקוד העורף (פקע"ר).
- הועברה התערבות להשלמה החיילית, הכוללת פעילות לצוערים והכשרה למפקדים בקורס להעברת סדנאות פיקודיות. השתתפו בפעילות 261 צוערים.

פיתוח ושילוב כלים ייחודיים במערכת הצה"לית

- פותחה והופקה תכנית חדשה לקורסי המ"כים הקרביים "לדבר בכנות על המסוכנות". התכנית כוללת מערכים מובנים המועברים על-ידי המ"מים בקורס ושיחות סיכום של המ"פים.
- פותחה פעילות חדשה של תדריך יציאה לטירונים הכלל צה"ליים, הפעילות מועברת על-ידי ס' מ"פים (בנוכחות כל הסגל) לכל טירוני הפלוגה לפני היציאה לסופ"ש הראשון בטירונות. הפעילות כוללת צפייה בסרטון המקורי "מיסטר נייס גאי בשבילכם" שהופק בשנת 2015. לקראת העברת הפעילות הוכשרו הס' מ"פים של שני בסיסי טירונות מגל:

ליווי מקצועי של פעילות ניידת ההסברה "הבחירה בחיים" - "גיבורי העל-כוהול"

בשנת 2016 המשכנו ללוות את ניידת ההסברה "הבחירה בחיים" - "גיבורי העל-כוהול". הליווי כלל: הכשרה בסיסית לכל מחזור סגל הסברה חדש שמגיע לתפקיד, והשתלמויות מקצועיות לסגל הוותיק; כמו כן ליווי וחניכה של קצינת החינוך המפקדת על פעילות הניידת.

מספר החיילים שהשתתפו בפעילויות הניידת ב-2016 כמעט והוכפל לעומת השנה הקודמת. בשנת 2015 השתתפו בפעילויות הניידת 2,629 חיילים, ובשנת 2016 עלה מספר המשתתפים ל-4,099 חיילים.

בנוסף:

נמשכו מאמצי המניעה האוניברסלית, הסלקטיבית והאינדקטיבית לכלל אוכלוסיית הסטודנטים - באמצעות ימי עיון, הרצאות, הצגות, סיורים לימודיים והקרנת סרטים רלוונטיים.

נערכה תחרות כרזות ארצית: במהלך השנה התקיימה תחרות כרזות ארצית בקרב כלל הסטודנטים בארץ. ועדת שיפוט בהשתתפות נציגי הרשות בחרה את הכרזות הזוכות מתוך 48 כרזות שהוגשו.

תחרות סרטונים ארצית: במהלך השנה התקיימה תחרות סרטונים ארצית בקרב כלל הסטודנטים בארץ. ועדת שיפוט בהשתתפות נציגי הרשות בחרה את הסרטונים הזוכים מתוך שישה סרטונים שהוגשו.

סטודנטים באוניברסיטאות ובמכללות

בשנת הלימודים תשע"ז המשכנו את ההתערבות המחודשת במוסדות לעבדעו השכלה גבוהה אשר החלה בשנת הלימודים תשע"ו, אשר כללה ליווי תלת-שנתי של תלמידי תואר ראשון במהלך שנת הלימודים הראשונה, השניה והשלישית שלהם. הפעילות מלווה במחקר הערכה.

בשנת הלימודים תשע"ו (אוקטובר 2015) התחלנו התערבות תהליכית בשישה קמפוסים, בהם התקיימה פעילות בהשתתפות של כ-750 סטודנטים:

- אוניברסיטת בן-גוריון (המחלקה לעו"ס)
- אוניברסיטת חיפה (המחלקה לעו"ס)
- מכללת תל-חי (המחלקה לעו"ס)
- מכללת ספיר (המחלקה לעו"ס)
- אוניברסיטת אריאל (המסלול לקולנוע)
- סמינר הקיבוצים (המחלקה לקולנוע)

בחודש אוקטובר 2016, בתחילת שנת הלימודים תשע"ז, נכנסנו לפעילות בשלושה קמפוסים נוספים, ונפסקה הפעילות בסמינר הקיבוצים. הפרויקט מופעל כיום בשמונה קמפוסים:

- אוניברסיטת בן גוריון בנגב (המחלקה לעו"ס)
- אוניברסיטת חיפה (המחלקה לעו"ס)
- מכללת תל חי (המחלקה לעו"ס)
- מכללת ספיר (המחלקה לעו"ס)
- אוניברסיטת אריאל (המסלול לקולנוע)
- אוניברסיטת תל אביב (המחלקה לעו"ס)
- המכללה האקדמית בית ברל (הפקולטה לחינוך המסלול לקידום נוער)
- המרכז האקדמי קריית אונו (ביה"ס לחינוך)

הפעילות כוללת ימי עיון, סיורים והרצאות אורח בכל סמסטר, הפצת מידעון (ניוזלטר) לסטודנטים, חידון נושא פרסים ועוד. הפעילות מובלת בכל אחת מהמחלקות המשתתפות בפרויקט על-ידי סטודנטית או סטודנט בתמורה לקבלת מלגת השתתפות בשכר הלימוד.

במסגרת זו הופקו השנה **שישה ימי עיון** לסטודנטים לעו"ס ולקולנוע. ימי העיון נערכו ב: סמינר הקיבוצים; במכללת האקדמית תל חי - שם חולק יום העיון למספר מפגשים בסיסיים; בן גוריון בנגב; אוניברסיטת תל אביב; המכללה האקדמית בית ברל; אוניברסיטת אריאל - מיני יום עיון, וכן **שני סיורים מקצועיים:** באוניברסיטת חיפה ובמכללת האקדמית ספיר.

חודש ה"בחירה בחיים" בצה"ל

לאחר ההצלחה בשנתיים הקודמות, גם בשנת 2016 בוצעה פעילות אינטנסיבית של צה"ל בחודש דצמבר שהוגדר כחודש ה"בחירה בחיים", הצבא הקצה משאבים רבים הן למטה והן למערך הפרוש לטובת ביצוע פעילויות בנושא. הפעילות בחודש ה"בחירה בחיים" כללה, בין השאר, מסע הסברה שכלל: קמפיין בגל"צ, שליחת אגרת קח"ר למפקדים שנוסחה בשיתוף עם הרשות ומדגישה את שיתוף הפעולה בין המערכות, הפצת מידע באמצעות הצה"לנט, הפקת לוחות מידע ועוד. בנוסף התקיימו פעילויות חינוכיות רבות ושונות: ימי עיון, הצגות, הרצאות ועוד. פעילות זו מגיעה לכ-50,000 חיילות וחיילים.

המשך העברת פעילות במסגרת יחידת הסברה טירונים

בשנת 2016 הוכשר סגל יחידת הסברה טירונים, כדי שיוכל לתווך את הידע לסגלי פלוגות הטירונים הקרביים שמגיעים לסדרת הסברה ובוחרים להעביר פעילות בתחום ה"בחירה בחיים".

השנה הועברה הפעילות ל-7,073 טירונים קרביים.

המשך הפעלת תחום ה"הכנה לטיול הגדול" במסגרת המכינות לחיילים משוחררים

בשנת 2016 המשיכה ההפעלה של תחום ה"הכנה לטיול הגדול" במסגרת המכינות לחיילים משוחררים. במהלך השנה 5,027 חיילים (לוחמים ותומכי לחימה) השתתפו בפעילות זו.

בפעילויות השונות (להוציא את חודש ה"בחירה בחיים") השתתפו במשך השנה 25,185 מפקדים וחיילים.

1,332 מפקדים זוטרים (מ"כים - מפקדי כיתות)

1,951 חניכי קורס מ"כים

1,308 צוערים בהשלמות חיילות

221 קצינים זוטרים ודרג ביניים

264 סגלי חינוך

5,027 לוחמים וטירונים

7,463 טירונים קרביים

1,395 טירוני כלל צה"ל (פעילות חדשה של תדריכי יציאה בניצנים)

6,224 חיילים בכלל צה"ל (בכל יחידות צה"ל)

פיתוח התערבות להורים מקהילת יוצאי אתיופיה

במסגרת פעילות הרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול בתכנית הלאומית "דרך חדשה" לשילוב מיטבי של קהילת יוצאי אתיופיה בחברה בישראל, האגף התבקש להפיק הצגה קהילתית בשפה האמהרית להורים מקהילת יוצאי אתיופיה, אשר תשמש טריגר לקיום שיח ראשוני על נושא הסמים והאלכוהול, ולגיוס ההורים לקחת חלק בפעילות תהליכית במסגרת של סדנאות הורים בהן תהיה העמקה בתכנים הרלוונטיים.

לאור זאת פורסם "קול קורא" להגשת הצעות להפקת הצגה ולהפעלתה בשטח, ונבחר הכותב והמפיק שיקדם את המשימה. שם ההצגה "טספאנש", לוקחים בה חלק ארבעה שחקנים, כולם מקרב קהילת יוצאי אתיופיה אשר השפה האמהרית שגורה בפהם.

ההפקה הסתיימה ובימים אלה היא נמצאת בהרצה. במקביל להפקת ההצגה כתבנו מערך מלווה להצגה - המערך יועבר על ידי מנחים מקצועיים, אשר יוכשרו על ידי הרכזים בשטח ויועבר בסיום כל הצגה. בסיום המפגש ההורים יוזמנו להירשם לסדנאות תקשורת בינם לבין ילדיהם בשפה האמהרית.

פיתוח התערבות לצעירים בגילאי 18-35 מקרב קהילת יוצאי אתיופיה

האגף התבקש לפתח פעילות חד פעמית של מופע סטנדאפ בשפה העברית עבור צעירים בני הקהילה בגילאי 18-35. המופע יסייע לעודד צעירים אשר נמצאים במרחב הקהילתי לבוא ולהקשיב לדברים, ובהמשך לנהל איתם שיחה מעמיקה יותר בנושא סמים ואלכוהול.

לצורך כך נערך מפגש בהשתתפות מנחה יוצאי אתיופיה, רכזת יוצאי אתיופיה, עובדת סוציאלית ממשד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים ונציגי אגף חינוך ומניעה ברשות לשם למידת הצרכים בשטח במטרה לבנות התערבות ממוקדת ולתת מענה אמיתי לצרכים בשטח. כמו כן התקבל אישור של הצוות המוביל ברשות להפיק את הכלי.

התערבות חינוך ומניעה במקומות עבודה (גילאי +18)

לאורך השנים התקיימו התערבויות חינוך ומניעה שונות במקומות עבודה ברחבי המדינה. ההתערבויות כללו פעולות בודדות כגון הרצאה, או סדנה אולם לא נבנתה אסטרטגיה כוללת עבור קהל העובדים. לאור זאת מאז שנת 2012, אגף חינוך ומניעה מקדם תהליך של פיתוח אסטרטגיה כוללת לחינוך ומניעת השימוש בסמים ובאלכוהול במקומות העבודה. מהלך זה נעשה בשיתוף עם אגפים שונים בתוך הרשות וכן גופים שונים מחוצה לה ובסיוע של משרד הכלכלה מתקציבי

מקום התערבות ראשון (600 איש):

- הוקמה ועדת היגוי הפועלת לאורך ההתערבות, שחבריה הינם מקרב צוות העובדים ומקרב ההנהלה.
- שאלוני מחקר ההערכה הועברו בראשית הפעילות.
- התקיימו 15 הרצאות לעובדים, בהן השתתפו כ־600 איש.
- נערכו שלוש הרצאות למנהלים בהן השתתפו כ־50 איש
- פעילותם של נאמני הבריאות במקום העבודה

מקום התערבות שני (350 איש):

- הוקמה ועדת היגוי הפועלת לאורך ההתערבות, וכוללת עובדים ומנהלים.
- הועברו שאלוני מחקר הערכה בראשית הפעילות.
- נערכו שמונה הרצאות לעובדים בהן השתתפו כ־300 איש.
- נערכו שתי ההרצאות למנהלים בהן השתתפו כ־60 איש.

מקום התערבות שלישי (400 איש):

- הפעילות החלה בפגישות עם כל המנהלים הבכירים במקום העבודה.
- נערכו שלוש הרצאות פתיחה למנהלים בהן השתתפו כ־70 איש.
- ועדת ההיגוי התכנסה למפגש ראשון לתאום המשך הפעילות.
- שאלוני פתיחה הועברו לאחר התכנסות הוועדה.
- ממשיכים בפעילות.

בתי הספר של רשת "אורט ישראל"

הבית ספרי ויוכשרו לאיתור, זיהוי ומניעת השימוש בסמים ושתיית אלכוהול בקרב בני הנוער השייכים לרשת בתי הספר של הרשת.

בחודש מרץ 2016 נערך על-ידי ראש אגף חינוך ומניעה ברשות ונציגת השירות הפסיכולוגי ייעוצי במשרד החינוך, מפגש חשיפה לשבעה רכזי קהילה.

המיזם מלווה בוועדת היגוי בין-משרדית בהשתתפות נציגי המוסד לביטוח לאומי, נציגי רשת אורט ישראל, מנהלת התכנית, יועצת לתכנית, אחראית השתלמויות רכזים, נציגי משרד החינוך, נציגי משרד הכלכלה והתעשייה, נציגת מכון סאלד ונציגי הרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול.

הטמעת התערבויות ופיתוח אסטרטגיות חינוך ומניעה בשיתוף פעולה בין הרשות ומשרד החינוך

הילדים, למאפייני הסיכון ולאוכלוסיות היעד.

הודגש הרצף החינוכי-הסברתי בין המערכת הבית ספרית לבין מסגרות החינוך הבלתי פורמאליות, הכוללות את מועצות התלמידים העירוניות, המחוזיות והארציות, תנועות הנוער השונות ומסגרות חברתיות נוספות כמו מתנסים ומרכזי נוער.

העל יסודי עולה כי בתכניות ההתערבות השתתפו 403,245 תלמידים, 12,678 הורים והוכשרו 20,456 מורים.

11,083 תלמידים משכבות ה'-י' הוכשרו בסמינרים לעמיתים כמנהיגי דעה וכ"שומרי-סף".

כ־400 עמיתים מרחבי הארץ השתתפו בכנס ארצי למנהיגות נוער "עמיתים ומשפיעים" שנערך הודות לשיתוף בין משרד החינוך, משטרת ישראל והרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול.

רשת "אורט ישראל" פיתחה התערבות חינוכית למניעת השימוש בסמים ואלכוהול, תוך שהיא מתייחסת למרכיבים הייחודיים של אוכלוסיית היעד שלה, חלקם בני נוער בסיכון הנמצאים במצב של שימוש חד-פעמי, מזדמן ואף קבוע באלכוהול ובסוגי סמים שונים. ההתערבות מתבצעת בשבעה יישובים: יבנה, ירושלים (בית הערבה), תל-אביב-יפו, אברת-לול (נווה מדבר), עכו, אשקלון וטבריה, ומלווה בצוות היגוי ובמחקר הערכה של המוסד לביטוח לאומי.

במהלך שנת 2016 נערכו שלוש פגישות עבודה בין נציגות אגף חינוך ומניעה ברשות, לנציגות רשת "אורט ישראל", במטרה להתניע מהלך לבניית אסטרטגיה להכשרת רכזי קהילה שיהוו חלק אינטגרלי מהמערך

בשנת הדוח הורחב שיתוף הפעולה של אגף חינוך ומניעה ואגף קהילה עם הגורמים המקצועיים המובילים במשרד החינוך, בהם: השירות הפסיכולוגי-ייעוצי (שפ"י) מנהל חברה ונוער, האגף לחינוך קדם יסודי והמנהל לחינוך התישבותי, בדגש על הטמעת אסטרטגיית ההתערבות במסגרות החינוך הפורמאלי והבלתי פורמאלי, בהתאם לשלב ההתפתחותי של

"כישורי חיים"

מדיווחי משרד החינוך, במסגרות החינוך הפורמאלי הושם דגש על פיתוח שיח רלוונטי עם מתבגרים, העצמה של מנהיגות נוער והרחבת העבודה עם הורים. במסגרת תכנית "כישורי חיים" התקיימה פעילות בנושא מניעת שימוש בחומרים מסכנים (אלכוהול, טבק וסמים - כולל "סמי פיצוציות" וחומרים נדיפים) בשכבות הגיל השונות בבתי הספר בחינוך העל יסודי, בכל המחוזות והמגזרים אותה הובילו 1,062 מבס"ם (מובילים בית ספריים למניעת סמים, אלכוהול וטבק).

מדיווחים מצטברים שנאספו מ־572 בתי ספר בחינוך

בתי ספר לחינוך טכנולוגי - משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים

במשרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים, במחוז חיפה והצפון, פועלים 29 בתי ספר להכשרה מקצועית, בפיקוח האגף להכשרה מקצועית:

15 בתי ספר יהודיים (מתוכם 5 חרדים)
14 בתי ספר במגזר הערבי

- שלושה מפגשי חשיבה על בניית אסטרטגיה לעבודה בתוך בתי הספר.
- דיון של ועדת היגוי משותפת לנציגות הרשות ולנציגות משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים.
- כנס מנהלים ויועצות מחוז צפון בו לקחו חלק כ־70 משתתפים. הכנס התמקד בסכנות ברשת ומניעת השימוש בסמים ובאלכוהול.
- מפגש חשיבה עם המפקחים המקצועיים של הרשת (מפקח על מקצועות המחשוב, מפקחת על המקצועות הקוסמטיים, המפקח על מקצועות הרכב ועוד).

בשנת הלימודים תשע"ז לומדים במסגרות אלה במחוז חיפה והצפון כ־5,000 תלמידים, שהינם כמחצית מכלל תלמידי החינוך הטכנולוגי בארץ.

מדי שנה מופעלת בכל בית ספר תכנית מערכתית למניעת אלימות סמים ואלכוהול. את התכנית מוביל, יחד עם שותפים במערכת, היועץ החינוכי תוך התייחסות לצרכי כל שכבת גיל, להורים ולצוות החינוכי. התכנית מורכבת מתכניות "כישורי חיים" אותן מעבירים היועץ והמחנכים ומסדנאות והרצאות של גורמי חוץ. בבניית התכניות מעורבים באופן שוטף המתאמים ברשויות המקומיות. השותפות היא הן בידע

עקרונות לבניית התכנית לשנת הלימודים תשע"ח:

פיתוח אסטרטגיית עבודה עבור המורים המקצועיים המלמדים את מקצועות המחשב, הרכב, מלונאות, עיצוב שיער, קוסמטיקה ומנהל:

- שילוב תכנים של מניעת שימוש בחומרים מסכנים בתכנית לימודי המקצוע.
- הקניית ידע מקצועי בתחום, במטרה לסייע בגיבוש הזהות המקצועית של המורה המקצועי כמבוגר משמעותי.
- הקניית כלים שימושיים לאיתור התנהגויות סיכוניות, איתור שימוש לרעה בחומרים, ואיתור מצוקות רגשיות.

פיתוח אסטרטגיית עבודה עבור רכזי תעסוקה המכשירים את התלמידים להשתלבות בעולם התעסוקה:

- שילוב תכנים של מניעת שימוש בסמים ובאלכוהול בתכנית ההכשרה לעולם התעסוקה.
- הקניית ידע מקצועי בתחום הסמים והאלכוהול במטרה לסייע בגיבוש הזהות המקצועית של רכז התעסוקה כמבוגר משמעותי.
- הקניית כלים שימושיים לאיתור התנהגויות סיכוניות, איתור שימוש לרעה בחומרים והפנייה לגורם טיפולי מתאים.

פיתוח אסטרטגיית עבודה עבור החונכים במקומות העבודה (החונכים מטעם המעסיק במקום העבודה):

- מתן מידע על גיל ההתבגרות בדגש על מתבגרים בסיכון.
- הקניית ידע מקצועי בתחום הסמים והאלכוהול במטרה לסייע בגיבוש הזהות המקצועית של החונך כמבוגר משמעותי.
- הקניית כלים שימושיים לאיתור התנהגויות סיכוניות, איתור שימוש לרעה בחומרים והפנייה לגורם טיפולי מתאים.

“יום של תכלת” – פעילות חינוכית לילדי הגן

התערבות “יום של תכלת” נכתבה על-ידי יהודית קנה, בשיתוף עם הרשות לפני למעלה מעשור. התכנית מיועדת לילדי הגן והיא מופעלת במספר יישובים ברחבי הארץ, במיוחד בדרום. ההתערבות העוסקת בפיתוח מודעות וערנות לשמירה על הגוף ולמניעת השימוש בחומרים מסוכנים, הותאמה לעולמו הפנימי של הילד ולתחומי המעגל הקרוב של חייו – משפחה ובעלי-חיים.

בשנת 2015 נכתבה מהודרה מתוקנת ומעודכנת של התערבות זו על-ידי צוות משותף לרשות ולמשרד החינוך.

ההתערבות המחודשת מוסיפה דרכי התבוננות על מצבי החיים המתוארים בסיפורים ומציעה מערכי

הפעלה מגוונים לצוות החינוכי. התכנית מופעלת לאורך כל שנת הלימודים בגן, בהתאמה לתכנית הליבה “כישורי חיים”, והיא מותאמת לסדר היום בגן הכולל: מפגש בוקר, עבודה קבוצתית, עבודה אישית, פינה פעילה, ונושאים מזמנים. התכנית משלבת בתוכה גם עבודה עם ההורים.

בשנת 2016 הופקו חוברות עבודה ונספחים אשר ישמשו את הגננות להעברת ההתערבות בגן. בשנה”ל תשע”ז התכנית המחודשת מופעלת כפיילוט ב־200 גני ילדים ביישובים: דימונה, רחובות, מבשרת-ציון, ראשון-לציון, אשקלון חדרה ואלעד. לקראת הפעלת הפיילוט הוכשרה עתודה של מדריכות שתפקידן להכשיר את הגננות להעברת ההתערבות.

“אלטרנטיב בקהילה” – פעילות לתלמידי החינוך העלייסודי

התכנית בקהילה מרבית מתאמי הרשות ביישובים עברו הכשרה מעמיקה להכרות עם הכלי.

לבקשת משרד החינוך, בשנת העבודה 2016 הוכשרו להעברת התכנית גם 30 אנשי צוות נבחרים מכפרי הנוער שבאחריות המנהל לחינוך התיישבותי.

תכנית “אלטרנטיב” מיסודה של עמותת “ציונות 2000” הופעלה על-ידי הרשות במשך כ־20 שנה כמערך הסברה נייד באמצעות אוטובוס ומשאית סמיטרייל שהותאמו וצוידו במיוחד להעברת התכנית. בשנת 2015 שונה מודל הפעלת התכנית והיא הפכה להתערבות “אלטרנטיב בקהילה”. לצורך הפעלת

תכנית אופ”י (אימון ופיתוח מיומנויות התמודדות) לתלמידי החינוך העלייסודי

תכנית אופ”י הופעלה בשנת הלימודים תשע”ז ב־72 קבוצות בבתי הספר העלייסודיים, בחינוך הממלכתי, הממלכתי דתי, החרדי ובמגזר הערבי. בקבוצות השתתפו 633 תלמידים המעורבים בשימוש מזדמן באלכוהול, בסמים ובעישון המעוניינים בשינוי

“גדולים ולא שותים” – פעילות לתלמידי כיתות ה’-ו’ ולהוריהם

ההתערבות הינה הרחבה לפרק העוסק ב”כישורי חיים במסיבה” לתלמידי כיתות ה’ או ו’ בחינוך הממלכתי, והיא מתמקדת בחיזוק החוסן הנפשי, פיתוח כישורי התמודדות במצבי חיים, הקניית ידע וכישורי התמודדות באירועים בהם מעורב אלוהול.

התכנית בכתות. במקביל לפעילות בבתי הספר עם הילדים, התחלנו השנה בהפעלת סדנאות הורים שנכתבו במיוחד לצורך קיום שיח בנושא האלכוהול, עם הורים לילדים בכיתות ה’ - ו’ כפיילוט במספר יישובים.

המערך נכתב בשיתוף על-ידי הרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול והשירות הפסיכולוגי ייעוצי, במשרד החינוך.

גם במהלך שנת 2016 נמשכה הטמעת התכנית. 550 מרכזי למידה של “גדולים ולא שותים” הופעלו בבתי ספר יסודיים ברחבי המדינה, כחלק בלתי נפרד מתכנית “כישורי חיים במסיבה”. מדריכי היחידה למניעת שימוש בסמים באלכוהול וטבק, בשירות הפסיכולוגי ייעוצי, משרד החינוך, קיימו מפגשי רענון והדרכה במחוזות על פי הצורך. בחלק מהיישובים התקיימו סמינרי עמיתים לתלמידים נבחרים בכיתות ה’-ו’ המכשירים תלמידים כמנהיגות נוער להעברת

“עוגן לחיים”

התכנית הימית “עוגן לחיים” פועלת בשיתוף בין צופי ים מייסודה של תנועת הצופים העבריים, הרשות, מחלקות לקידום נוער, ומחלקות רווחה יישוביות. בתכנית משולבים כ־300 בני נוער, בגילאי 12-18. בכל אחת מהקבוצות ישנם מדריך ימי, מדריך חברתי וכעשרה בני נוער.

הפעילות מתקיימת במסגרת שבטי צופי ים במקומות שונים בארץ בהם יש גישה לים, בכלל זה היישובים: תל-אביב-יפו, בת ים, נתניה, עכו, חלק מיישובי סובב כנרת, והרצליה. כל הקבוצות עוברות במסגרת התכנית השנתית גם התערבות ממוקדת למניעת השימוש בסמים ובאלכוהול שנבנתה בשיתוף עם הרשות. ייחודה של ההתערבות הימית בכך, שהיא מדגישה יסודות של משמעת ולקיחת אחריות, מביאה לשיפור גם בתחום הלימודי של החניכים ומפתחת את המוטיבציה שלהם להתקדם ולהצליח גם במשימות נוספות.

ההתערבות מבוססת על תהליך חינוכי חוויתי שאורך בין שנה לשלוש שנים. הפעילות הימית מתקיימת לאורך כל שנת הלימודים בתדירות של פעם בשבוע למשך שלוש שעות רצופות. אוכלוסיית היעד כוללת בנים ובנות, יהודים ותיקים ועולים חדשים מחבר העמים ומאתיופיה, ערבים מוסלמים, ערבים נוצרים ודרוזים ובני נוער בעלי צרכים מיוחדים הנמצאים בסיכון גבוה.

מנהל החינוך ההתיישבותי

השנה המשכנו בתהליך בניית אסטרטגיית התערבות עבור המסגרות המשתייכות למשרד החינוך, האגף לחינוך ההתיישבותי (כפרי נוער / פנימיות). השותפים למהלך זה הם משרד החינוך - אגף שפ"י, והאגף לחינוך התיישבותי, והרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול. במסגרת בניית האסטרטגיה הוחלט לעבוד עם ארבעה כפרי נוער בהם יבוצע פיילוט להפעלת המודל: ימין אורד, מוסינזון, זוהרים וקדמה.

ועדת ההיגוי קיימה שלושה מפגשים שהוקדשו לגיבוש אסטרטגיית עבודה חינוכית מניעתית בתוך הכפרים בשילוב כל השותפים על הרצף החינוכי היומי, החל מהעבודה בבתי הספר בהם לומדים החניכים וכלה בעבודה אחר הצהריים בפנימיות. כחלק מבניית האסטרטגיה, נערך מפגש למידה משותף של הגופים השותפים יחד עם נציגי כפרי הנוער במטרה להציג בפניהם את המודל הקונספטואלי ולסייע להם במיפוי הצרכים תוך הסתייעות במודל. המפגש הוקדש גם לקבלת מידע על המתרחש כיום במסגרות אלה, לזיקוק מטרות ויעדים ולחשיבה משותפת על האסטרטגיה הרצויה והאפקטיבית ביותר.

התהליך הניב שתי החלטות אסטרטגיות: האחת לאפיין ולאישי רכז מקצועי, אשר יהיה אחראי על בנייה, ריכוז, שילוב ותפעול של כל עבודת המניעה בכל אחד מכפרי בהם פועל של שימוש בסמים ושתיית אלכוהול.

המגזר הלא יהודי

מריכוז הדיווח שהתקבל מ־133 בתי ספר במגזר הערבי המהווים כמחצית מכלל בתי הספר במגזר אשר פועל בהם מוביל בית ספרי (מב"ס) עולה שבשנת הלימודים תשע"ז כ־110,000 תלמידים השתתפו בפעילויות למניעת השימוש בסמים, אלכוהול, חומרים נדיפים ועישון.

מועצת התלמידים והנוער הארצית

במועצת התלמידים והנוער הארצית חברים כ־40 תלמידים, דתיים וחילוניים, יהודים וערבים, נציגי כיתות ט'-י"ב. תלמידים אלו מייצגים את כלל תלמידי ישראל.

בתחילת שנת הלימודים תשע"ו 2016, ועדת היגוי משותפת למשרד החינוך ולרשות גיבשה מתווה התערבות למיקוד אסטרטגיית העבודה מול המועצה.

מועצת תנועות הנוער הארצית (מת"ן)

בתנועות הנוער השונות במדינת ישראל ישנם כ־250,000 חניכים. פעילויות למניעת השימוש בסמים ואלכוהול מהוות חלק ממערך העבודה ובניית הערכים בקרב חניכי התנועות. זו השנה השישית לעבודה התהליכית המשולבת של הרשות עם תנועות הנוער הארציות בשיתוף עם משרד החינוך אגף שפ"י, אגף מנהל חברה ונוער ומת"ן.

העבודה עם תנועות הנוער מתבצעת בשלושה מישורים: מפגשים של ועדת היגוי; מפגשי פורום עמיתים של רכזי אגפי החינוך בתנועות השותפות; ומפגשי הדרכה פרטניים עם כל תנועה.

התנועות שלוקחות חלק בתהליך הן: הנוער העובד והלומד, בני עקיבא, הצופים העבריים, השומר הצעיר, המחנות העולים, עזרא, אריאל, איחוד חקלאי, מכבי צעיר, התנועה הדרוזית, והנוער הלאומי - בית"ר.

ועדת ההיגוי התכנסה חמש פעמים במהלך השנה. הוועדה עסקה בבחינת תכנון מול ביצוע; בחינת הדוחות השנתיים; בחירת הנושאים לדיון במהלך השנה סביב שולחן הפורום; דיווחים שוטפים על התקדמות העשייה בתנועות; היערכות לקראת יום חשיבה ולמידה משותף לכל הגופים ולהנהגות התנועות וכיו"ב.

מפגשי הדרכה פרטניים עם נציגי התנועות התקיימו בתדירות של מפגש אחד בחודשיים. חלק מהתנועות הונחו על-ידי הרשות וחלק הונחו על-ידי משרד החינוך.

התקיימו ארבעה מפגשים של פורום העמיתים. מפגשים אלה הוקדשו למגוון נושאים, בהם: הרצאות מידע, חקיקה ואכיפה, התמודדות עם התנגדויות, למידה חווייתית, התמודדות עם דילמות ועוד.

אגף דוברות והסברה

שנת 2016 זימנה אתגרים מיוחדים לרשות בכלל ולאגף הדוברות בפרט. מערך הדוברות של הרשות פעל באמצעות אנשי המקצוע ברשות ובאמצעות גורמים חיצוניים לרשות, לקידום המודעות הציבורית לעבודה החשובה שנעשית באגפי הרשות השונים. הפעילות כללה ראיונות, תדרוכים, מאמרים וקידום יוזמות שונות באמצעותן ביקשנו לשפוך אור על תפקידי הרשות ולחשוף את פעילותה המגוונת.

גם השנה, נדרשה הרשות ביתר שאת להתמודד עם הקולות הקוראים להתרת שימוש במריחואנה, חרף הנתונים המלמדים על הסכנות הטמונות במהלך כזה, כאשר השיא היה שיח סביב הלגליזציה והמודל הפורטוגלי שהוצג על-ידי הרשות במסגרת ועדת פלג - לבחינה מחדש של מדיניות ההפללה למשתמשי קנאביס.

בד בבד, האגף המשיך בפעילות התקשורתית השוטפת ובפעילות ההסברה ביחס לצריכת סמים וצריכה מופרזת של אלכוהול, במיוחד בקרב בני נוער.

אתר האינטרנט

במהלך שנת 2016 היו כ־140,000 כניסות לאתר. אנו פועלים בכדי לעדכן את האתר באופן שוטף, לערוך בו פעילויות מושכות קהל, כדוגמת סקרים, תחרויות ועוד.

דף הפייסבוק

נכון לסוף שנת 2016 היו לעמוד הפייסבוק של הרשות 89,6000 חברים.

התכנים בעמוד הפייסבוק מתעדכנים באופן שוטף ומשלבים בו מסרי ההסברה של הרשות, מידע אודות פעילויות שטח ופעילות הרשויות המקומיות למלחמה בסמים ובאלכוהול. כמו כן, אנו מסתייעים בעמוד הפייסבוק לשם חשיפת פרסומים תקשורתיים וקמפיינים מיתוגיים.

מטרת העמוד הנה חשיפה של נוכחות הרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול בפלטפורמה החברתית המרכזית, זיהוי נקודות התורפה והחזקה של העמוד מול קהלי המטרה ויצירת בסיס תוכן עדכני, רלוונטי ומתואם עם הזרועות המקצועיות השונות של הרשות.

הדרכות

במהלך שנת 2016 הועברו הרצאות בנושא עבודה מול תקשורת מקומית וניו מדיה למתאמים ולסיירות הורים.

במשך השנה, בסמוך לעלייה של קמפיינים, או לקראת מועדים בהם הרשות ממקדת מאמצי הסברה, בהם: חגים המתאפיינים בצריכה מוגברת של אלכוהול (פורים, פסח, סוף שנת הלימודים, ערב השנה האזרחית החדשה), היום הבין־לאומי למאבק בסמים, שבוע המאבק בסמים ועוד, הופצו לאנשי השטח דפי מסרים מלווים לקמפיינים.

פרויקט "מאקו"

בפברואר 2016, הוקם בשיתוף אתר "מאקו" מתחם "חיים ללא סמים" <http://www.mako.co.il/health-drug-free?partner=NavBar> במסגרת המתחם הועלו תכנים בנושאים מגוונים, בין היתר בנושא סכנות השימוש בסמים, סמי פיצוציות, סם האונס ונושאים רלוונטיים נוספים.

בכתבות השונות שנכתבו בשיתוף עם צוות כותבי "מאקו", שותפו אנשי מקצוע מגופים אֶתם יש לנו שיתוף פעולה, בהם: משרד הבריאות, כפרי הגמילה, מרצים, רופאים מומחים ואחרים. התכנים מקודמים במסגרת עמוד הבית של האתר ונחשפו אליהם כ־400,000 איש.

פרסום

קמפיין אלכוהול פורים 2016 -

מגזר דתי לאומי

קמפיין תחת הכותרת "שתה באחריות שלא יגמר לך הפורים" עלה בתקשורת ייעודית למגזר הדתי לאומי - עיתונים ואתרים מגזריים, עלוני בתי כנסת ועוד. כמו כן, הקמפיין זכה לחשיפה בחינם בכלי תקשורת שונים, אשר ביקשו לעסוק בסכנות השתייה "עד לא ידע" בפורים.

קמפיין אלכוהול פורים 2016 -

ציבור כללי

במקביל לקמפיין שיוחד לציבור הדתי לאומי, שודר ברדיו "קול ישראל" קמפיין שמשפטי המפתח שלו היו: "כשהילדים שלכם משתכרים הם הופכים למשהו אחר בקטע רע", ו"תחגגו באחריות". מטרת הקמפיין הייתה צמצום הצריכה הבלתי אחראית של אלכוהול בקרב מבוגרים וצמצום צריכת האלכוהול בקרב בני נוער וצעירים. הקמפיין פנה להורים על־מנת שיהיו מודעים להרגלי הצריכה ודפוסי הבילוי של הילדים, ולצעירים ובני נוער לגבי ההשלכות של שתייה מופרזת.

קמפיין מריחואנה - יוני 2016

בעקבות השיח הליברלי בנושא הלגליזציה של המריחואנה החליטו המשרד לביטחון הפנים והרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול לצאת בקמפיין שמטרתו להעלות למודעות את הסכנות שבשימוש בקנאביס. הקמפיין עלה ב־"קול ישראל" וב־גל"צ ובמסגרתו עלה תשדיר של הרב איתן אקשטיין מייסד ומנהל כפר הגמילה "רטורנו" אשר סקר חלק מהסכנות הטמונות בשימוש. במקביל נתלו בפאבים ובבסיסים צבאיים ברחבי הארץ פוסטרים המציגים את הסכנות.

קמפיין אלכוהול - קיץ 2016

במהלך חודש יולי, שודר ברדיו "קול ישראל" וברדיו האזורי קמפיין שכותרתו: "כל בילוי פשוט יכול להפוך לסיוט - לפני כל בילוי הזכירו להם להימנע משתיית אלכוהול" במסגרת הקמפיין הושמעו שיחות טלפוניות של בני נוער ששתו אלכוהול להוריהם. הקמפיין נועד לאזניהם של בני הנוער וההורים, במטרה להגביר את מודעות ההורים לכך שילדים ובני נוער שותים לשוכרה במהלך שעות הפנאי כחלק מהבילוי, ולהעלות את המודעות לחשיבותה של האחריות ההורית, במיוחד במהלך חופשת הקיץ המתאפיינת בהיעדר גבולות.

קמפיין נגד שתיית אלכוהול בהריון - ספטמבר 2016

במקביל ליום המודעות הבין־לאומי לתסמונת האלכוהול העוברי (9/9 - בארץ צוין ב 8/9) עלה ברדיו ובאינטרנט קמפיין שסיסמתו "פשוט תבחרי לא לשתות בהריון. כל טיפה יכולה לגרום נזק בלתי הפיך".

קמפיין אחריות הורית - דצמבר 2016

במהלך שבוע המאבק בנגע הסמים (בדצמבר 2016), שודר ב־"קול ישראל" קמפיין שעסק באחריות הורית: "יש סיכוי שהילדה שלכם לועסת תמיד מסטיק בבית, כי היא דואגת להיגיינת הפה ויכול להיות שהעיניים שלה אדומות כי היא למדה כל הלילה. יכול להיות, ויכול להיות שלא. תשאלו. סתם בשביל הסיכוי. השבוע הוא שבוע המאבק בנגע הסמים. אחד מכל שישה בני נוער וצעירים שהתנסה בסמים התמכר.

קמפיין "שותים באחריות בסילבסטר" - דצמבר 2016

הקמפיין שודר ברדיו ובאינטרנט, תחת הכותרת: "מה שאתם לא תזכרו מהסילבסטר, אחרים יזכרו לכם כל השנה". מטרת הקמפיין הייתה לדבר עם בני הנוער והצעירים בשפה שלהם - כידוע בעולם הפייסבוק

והרשתות החברתיות ישנו תיעוד אשר לעיתים אינו ניתן להסרה והוא בעל פוטנציאל להפוך לווראלי. הקמפיין הוא חזרה על קמפיין דומה שבוצע בשנה שעברה.

רבי-תרבותיות בפרסום והסברה

עולים מחבר המדינות - דצמבר 2016

החברה הערבית דוברות והסברה

קמפיין "שותים באחריות בנוביגוד" תחת הסיסמא: "מה שאתם לא תזכרו מהנוביגוד אחרים יזכרו לכם כל השנה", פורסם ברדיו רק"ע בשפה הרוסית.

מזה חמש שנים מפעילה הרשות מערך דוברות והסברה בשפה הערבית. אנו פועלים באמצעות דובר שפועל מול התקשורת הערבית, על-מנת לתת בולטות תקשורתית לפעולות הרשות ולהעביר מסרים מותאמים לאוכלוסיות היעד.

קהילת יוצאי אתיופיה - יולי ודצמבר 2016

דף הפייסבוק בערבית

קמפיינים בשפה האמהרית שודרו ב"קול ישראל". הקמפיינים עסקו בנושא נזקי שתיית האלכוהול ובנושא סכנות השימוש בסמי פיצוציות.

דף הפייסבוק של הרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול בשפה הערבית, עלה לאוויר בשנת 2013, כיום מונה הדף כ-24,500 חברים. מטרת דף הפייסבוק לחשוף את פעילות הרשות בפני משתמשי פייסבוק בחברה הערבית.

הקמפיין שכוון בעיקר למבוגרים שלא עלה בידם ללמוד את השפה העברית, (חשוב לציין שבני נוער שנולדו בארץ או עלו בגיל צעיר נכללים במסגרת קהלי היעד של הקמפיינים בשפה העברית) עלה בשני גלים - ביולי ובדצמבר (במקביל לשבוע המאבק בנגע הסמים ולסוף השנה האזרחית) ברשת "קול ישראל" באמהרית.

קמפיין אלכוהול בערבית - יולי 2016

הפרסום ברדיו לווה בראיונות באמהרית של גב' ווגאי טבג'ה, מנחה לקהילת יוצאי אתיופיה, אגף קהילה ברשות, בתכניות רלוונטיות. במסגרת הראיונות ניתן מידע בנושאים מגוונים, בהם: שתיית אלכוהול מופרזת, התמכרות, סמים וסמי פיצוציות, פעילות הרשות בקרב קהילת יוצאי אתיופיה ועוד.

בחודשי הקיץ, במקביל לקמפיין בעברית התקיים גם קמפיין שהתמקד בסכנות הטמונות בשתיית אלכוהול בשפה הערבית. המסר המרכזי של הקמפיין היה: "האלכוהול לא רק דופק לך את הראש. הוא גם דופק את שיקול הדעת שלך". הקמפיין פורסם ב"קול ישראל" בערבית ובאתרי אינטרנט מובילים, והיה מיועד לבני נוער וצעירים בני 12-22.

קהילת הלהט"ב - דצמבר 2016

בעקבות ריבוי מקרים בהם נפגעו בני הקהילה משימוש ב"סמי מועדונים" במהלך חודש דצמבר עלה בשיתוף עם "האגודה למען הלהט"ב בישראל" באתרי אינטרנט מובילים ובמועדונים קמפיין שנועד להעלות את המודעות לסכנות שבשימוש בסמי המועדונים.

אגף טיפול ושיקום

אגף טיפול ושיקום ברשות עוסק בפיתוח שיטות ומסגרות לטיפול ושיקום מכורים לסמים ולאלכוהול, תוך שימת דגש על חדשנות, קידום זכויות מכורים וקידום יוזמות לשיקום כוללני. המודלים השונים נבנים בהתאמה לאוכלוסיית היעד בשיתוף פעולה עם גורמים נוספים, בהם: משרדי ממשלה - משרד הבריאות, ומשרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים, שירות בתי הסוהר, הרשות לשיקום האסיר, רשויות מקומיות, גופים וארגונים ציבוריים.

בשנת העבודה 2016, האגף התמקד בפיתוח מודלים חדשים

- פיתוח מענה טיפולי לגמילה מתרופות מרשם.
- פיתוח מענה טיפולי לנוער המאובחן בתחלואה כפולה.
- פיתוח מענה טיפולי על פלטפורמה אינטרנטית למכורים לאלכוהול.
- קידום תהליכי שיקום כוללני לאורך כל הרצף הטיפולי.
- העמדת הנושא המגדרי בראש סדר העדיפות הלאומי.

מרפאה למשתמשים לרעה ומכורים לתרופות מרשם. בשנים האחרונות אנו עדים לעלייה בשימוש בתרופות מרשם לטיפול בכאב המביא לשימוש לרעה והתמכרות. השנה הרשות שותפה במימון מחקר באוניברסיטת הן-גוריון בנגב בנושא "אפיון אוכלוסיית החולים הנוטלת אופיואידים באופן כרוני והערכת האפשרות להתמכרות ושימוש לרעה באופיואידים" על-ימנת לאמוד את התופעה, במחקר 390 נבדקים.

בנוסף, נפתחה מרפאה ראשונה מסוגה בהוד השרון במימון הרשות ובשיתוף משרד הבריאות לטיפול באוכלוסיית היעד.

מרפאה לאבחון וטיפול בנוער הלוקה בתחלואה כפולה. אבחון בני נוער הלוקים בתחלואה נפשית ובהתמכרות הוא נושא חדש בארץ ויש צורך בהגדלת כמות המתמחים והמומחים ויצירת מענים טיפוליים מותאמים. השנה נפתחה מרפאה ייחודית אשר תשלב בין האבחנות ותספק אבחון ומענה טיפולי ארצי. הצוות המקצועי עובר הכשרות והדרכות ייעודיות. נשלחו טפסי מידע והפניה למסגרות הטיפול ביישובים ע"י האגף ומשרד הרווחה.

פיתוח מענה טיפולי על פלטפורמה אינטרנטית למכורים לאלכוהול. אנו לקראת סיום פיילוט מחקרי עם אוניברסיטת בר-אילן ולשכת המדען הראשי ברשות. בפיילוט נבדק אתר המאפשר טיפול אינטרנטי לאנשים עם דפוס בעייתי של שתיית אלכוהול. בסיום

התהליך תבחן הכדאיות לתרגם את האתר לעברית ולהנגישו לאוכלוסייה בארץ. בפיילוט 24 משתתפים, אשר עוברים את התהליך הטיפולי באתר אינטרט בריטי (כולם דוברי אנגלית), ממלאים שאלונים לפני ואחרי הכניסה לאתר ומקיימים קבוצות מיקוד עם החוקרות.

קידום מסגרות לשיקום כוללני. במרחב שבין הטיפול לשיקום פעמים רבות נותר קושי לתת בסיום הטיפול מענה מותאם לשיקום המכור. האגף מקדם את מתן המענה השיקומי במהלך הטיפול ובסיומו על-ימנת ללוות את המכור עד לשילובו המיטבי בקהילה, תוך מיקוד המעטפת השיקומית ברבדיה השונים: תעסוקה, לימודים, פרעון חובות, מענה לבעיות בריאותיות, חזרה למשפחה, הורות, זוגיות ועוד. במהלך שנת 2016 ניתן סיוע ייעודי לשיקום מכורים ברשויות המקומיות: רמלה, מודיעין, ראשון-לציון, באר-שבע, ירושלים, אשדוד, טורעאן, נצרת, עארבה, וחיפה; ובמסגרות לטיפול תרופתי ממושך: חיפה, באר-שבע, ואשדוד. בנוסף, נבנתה תכנית להפעלה משותפת עם הרשות לשיקום האסיר אשר תיושם בשנת 2017 בשמונה רשויות מקומיות.

עבודה מגדרית. עובדה נתמכת מחקרית היא שאוכלוסיית הנשים זקוקה למענה טיפולי מותאם, רגיש ונגיש לצרכיהן. לפיכך בכל התכניות הטיפוליות החדשות שפותחו השנה ויושמו בשנת 2017 נעשתה התאמה לעבודה ממוקדת צרכים לנשים.

טיפול בבני נוער וצעירים

טיפול אמבולטורי בבני נוער

הרשות ממשיכה לתמוך בשירות הניתן באמצעות גורמי משנה, ברמת הגולן ובעמק הירדן בהם חסר שירות לנוער. ברמת הגולן מתקיימות קבוצות וניתנים מענים טיפוליים בחמש פנימיות, בבית הספר "ברנקו וייס" ובמסגרות לקידום נוער.

בעמק הירדן פעלו שלוש קבוצות לנוער בסיכון משכבות: י', י"א, י"ב. בכל קבוצה השתתפו 25 תלמידים.

בכפר הנוער "קדמה" ניתן מענה ל-15 בני נוער מקהילת יוצאי אתיופיה על-ידי שמונה אנשי צוות.

כמו כן הרשות נותנת ליווי מקצועי למסגרות: זוהרים, לחן, כנף של אהבה ועמותת ענב.

הטיפול האמבולטורי מושלם באמצעות שבעה מרכזי יום אזוריים המיועדים לבני נוער שזקוקים לטיפול יותר אינטנסיבי, המופעלים על-ידי משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים וגורמים מוניציפאליים. הרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול שותפה בהפעלתם באמצעות מעורבות פעילה של המתאמים העירוניים.

יחידות גמילה לנוער וצעירים ("רטורנו" ו"מלכישוע")

משרד הבריאות מפעיל שתי יחידות לגמילה פיזית: ב"מלכישוע" לבנים וב"רטורנו" לבנות. הרשות מסייעת במימון ההשתתפות העצמית של מטופלים מעוטי יכולת, בעיקר כאלה המופנים על-ידי שירות המבחן לנוער.

קהילות טיפוליות

בקהילות הטיפוליות "רטורנו" ו"מלכישוע" ניתן מענה טיפולי ארוך טווח ל-150 בני-נוער וצעירים.

איתור ואבחון - בני נוער בסיכון

ביוזמת משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים (התכנית הלאומית לילדים ונוער בסיכון - 360°), ובשיתוף משרדי הבריאות, החינוך, הקליטה וביטחון הפנים, הרשות שותפה להפעלת עשר יחידות איתור עירוניות לנוער בסיכון המשתמש בסמים ובאלכוהול.

כפר איזון

מופעל על-ידי עמותת "איזון - בחזרה למסלול". הכפר הוקם בסיוע הרשות, הוא מיועד לנפגעי סמים, רובם מטיילים שנפגעו כתוצאה משימוש בסמים, הזקוקים לטיפול ממושך עקב הופעת תופעות נפשיות קשות כמו פסיכוזה או דיכאון. בכפר מופעלת תכנית טיפול אינטנסיבית הנמשכת כחצי שנה. משרד הרווחה

מקצה 36 מכסות, נפגעים המוכרים על-ידי משרד הבריאות כזכאים לסל שיקום, ממומנים באופן מלא על-ידי משרדי הממשלה. עבור יתר המטופלים, קיימת קרן מלגות, בעיקרה מסיוע הרשות (קרן החילוט), המאפשרת הפחתה נוספת של העלויות במידת הצורך.

טיפול במבוגרים

מערך הטיפול במבוגרים מכיל רצף מענים החל בשירותים בקהילה ועד למסגרות חוץ ביתיות הנותנות מענה פנימייתי כוללני. הרשות מסייעת בבניית

קהילות טיפוליות

הקהילות הטיפוליות הינן מוסדות לטיפול משולב ארוך טווח במכורים לסמים ואלכוהול, הן מופעלות על־ידי משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים ומפוקחות על־ידי משרד הבריאות ומשרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים במשותף.

בקהילות הטיפוליות ניתן מענה טיפולי ושיקומי ל־624 מכורים בגירים, המצויים לאחר שלב הגמילה הפיסית, לצורך טיפול ושיקום, במסלול ארוך טווח הנמשך בין שמונה לשניים־עשר חודשים. 50 מטופלים נוספים נמצאים בשלבי שיקום, בהוסטלים הממוקמים בערים שונות, כחלק מהמשך תהליך השתלבותם מחדש בחברה הנורמטיבית. מגמת השינוי בחומרים הנצרכים על־ידי מכורים נמשכה גם השנה וניכר כי מרבית הצעירים הנפגעים, השתמשו בקנבינואידים סינתטיים, קנאביס או בסמים ממריצים. המשמעות

מרכזי יום

משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים מפעיל 16 מרכזי יום אזוריים ברחבי הארץ המיועדים לאוכלוסייה הבוגרת. בכל אחד מהמרכזים מטופלים מכורים לאחר שלב הגמילה הפיסית. הם משתלבים בתכנית שנמשכת בין שישה ל־12 חודשים, המיועדת להתאוששותו של המכור לאחר תהליך הגמילה, והבאתו למצב תפקודי שמאפשר השתלבות מחדש בקהילת מגוריו. בתל־אביב־יפו ובבאר־שבע פועלים

יחידות אמבולטוריות

משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים מפעיל 220 יחידות אמבולטוריות לטיפול ושיקום מבוגרים עם בעיית סמים במסגרת המחלקות לשירותים חברתיים ברשויות המקומיות. הטיפול ביחידות אלה מוגבל

מחלקות לגמילה באשפוז

משרד הבריאות מפעיל ברחבי הארץ מרכזי גמילה למכורים לסמים ולאalkohol (אשפוזיות). הרשות מסייעת לדרי רחוב ולמעוטי יכולת בתשלום דמי

שירותים חדשים, הקמת מבנים, הכנסת תכניות חדשניות, עיבוי המענה הטיפולי והשיקומי וייעוץ מקצועי על־פי הצורך.

היא שהטיפול התרופתי, שמסייע לחלק מהמכורים לאופיאטים, אינו רלוונטי, ולכן חשיבות הטיפול הפסיכו־סוציאלי גוברת.

הרשות מסייעת במענקי סיוע חד פעמיים לקהילות לפיתוח תכניות ומיזמים חדשים, מענים טיפוליים ייחודיים, מענים מגזריים ועוד. השנה תמכה הרשות ב:

- תכנית לטיפול בטראומה, בקהילת "אילנות".
- תכנית לאבחון קוגניטיבי בקהילת הצעירים "אפיק" ב"מלכישוע".
- קורס בשיתוף מכללת דוד ילין למפעילי פינות חי בקהילת "רטורנו".
- תכנית טיפולית באמצעות צילום לנשים בקהילת "רטורנו".

מרכזי יום לנשים

מרכזי יום לנשים

מרכזי יום לנשים

מרכזי יום לנשים

משרד הבריאות מפעיל מרכזי יום לסובלים מתחלואה כפולה באשדוד בתל־אביב־יפו ובירושלים. במרכז הפסיכיאטרי בבאר־שבע מתקיימת פעילות יום בצמוד למחלקה לתחלואה כפולה.

הרשות סייעה השנה במתן מענה שיקומי במרכז היום לתחלואה כפולה באשדוד.

טיפול תרופתי ממושך

משרד הבריאות מעניק טיפול תרופתי תחזוקתי למכורים לסמים מסוג אופיאטים, שאינם מסוגלים להיגמל. מרכז "צור אביב" הפועל באזור התחנה המרכזית בתל־אביב־יפו, קולט דיירי רחוב אשר מופנים באמצעות יחידת "צעד ראשון" של הרשות.

מועדון ניצה

המועדון המשרת כ־150 מטופלים מדי יום, פועל זו השנה הרביעית במרכז "צור אביב" בתל־אביב־יפו במימון משותף של העירייה ושל והרשות. המועדון מיועד למטופלים במקום, הוא מעסיק אותם בזמנם הפנוי ומסייע לחלקם בתהליך השיקום, יתרון נוסף של המועדון הינו מניעת התגודדות של מכורים ברחובות העיר.

שירות בתי הסוהר

במסגרת הפעילות הנרחבת של שירות בתי הסוהר בנושא גמילה מסמים, הושם דגש בפעילות המשותפת, על הפעלת מדריכי גמילה ומדריכי 12 הצעדים בבתי הכלא השונים. סיוע הרשות מתבטא בליווי מדריכי הגמילה והדרכתם, ביצוע הכשרות לסגל המטפלים, וסיוע במימון הטיפול התרופתי בסובוקסון לנזקקים לו.

תחלואה כפולה

חלק גדול מהמכורים לסמים או לאלכוהול, סובלים גם מהפרעה פסיכיאטרית. הלוקים בתופעה זו - המכונה בעגה המקצועית "תחלואה כפולה", זקוקים למסגרות מקצועיות המסוגלות לתת מענה לשתי הבעיות תחת קורת גג אחת. הרשות סייעה לפני מספר שנים בפתיחתה של מחלקה ארצית לתחלואה כפולה בבית החולים הפסיכיאטרי בבאר־שבע. בשנים האחרונות הוקמו מחלקות לתחלואה כפולה גם בבתי חולים נוספים: "אברבנאל", "לב השרון", "מזרע", "שער מנשה", "כפר שאול", "שלוותא" ו"גהה". הרשות מסייעת למחלקות אלו באמצעות הפעלת מדריכי גמילה, שילוב תכנים ייחודיים כמו חיבור לקבוצות **NA** ושיקום. משרד הבריאות מקיים הכשרות מקצועיות לאנשי הצוות במוסדות אלו, תוך הסתייעות בכספי החילוט. צוות אגף טיפול ושיקום ברשות, מסייע מקצועית ומנחה את המדריכים העובדים במחלקות הללו.

מרכז יום ומועדון תעסוקה לבעלי תחלואה כפולה, מופעלים באשדוד על־ידי הרשות העירונית להתמכרויות, בסיוע כספי של משרד הבריאות, העירייה והרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול. הרשות מסייעת בהפעלת מרפאת מעקב פסיכיאטרית במקום. מרכז יום ומרפאה לבעלי תחלואה כפולה מופעל גם ביפו.

בבית החולים לבריאות הנפש בנס ציונה הוקם מערך טיפולי הכולל מחלקה סגורה, מרפאה לטיפול ואבחון אזורי ומרכז יום.

בירושלים פועל האיגוד הירושלמי לתחלואה כפולה המעניק גם הוא שירותי מרפאה לתחלואה כפולה.

מרכז "מאור" באשדוד נמצא בהליך לקבלת אישור לפתיחת מרפאה לתחלואה כפולה.

האגף פועל באופן אינטנסיבי לפרוס ברחבי הארץ מרפאות אמבולטוריות לטיפול בתחלואה כפולה, בשיתוף פעולה עם המחלקה לטיפול בהתמכרויות במשרד הבריאות ומתכנן לסייע בפתיחת מרפאות נוספות בחיפה, באר שבע ונצרת במהלך שנת 2017. בכל המרפאות לתחלואה כפולה יפותח מערך משולב הכולל מרפאה, מרכז יום ומסגרת שיקומית בשיתוף סל שיקום לחולי נפש.

הצעד הראשון - מתחם לוינסקי

אזור התחנה המרכזית בתל־אביב־יפו, מהווה את מה שקרוי בעולם "שטח כבוש על־ידי מכורים", שאופייני לתחנות רכבת ואוטובוסים מרכזיות בערים גדולות בעולם. מאות מכורים לסמים ואלכוהול, פוקדים את האזור מדי יום, רובם דרי רחוב, המתגוררים בחורבות ובשטחים פתוחים באזור שמסביב לתחנה, סוחרים בסמים ומזריקים בפרהסיה. הם מהווים מטרד לתושבי השכונה ומוקד להפצת מחלות זיהומיות. לשכת הקשר "הצעד הראשון" עם ציבור המכורים, היא יוזמה משותפת של הרשות והמחלקה לשחפת ואיידס במשרד הבריאות. הלשכה ממוקמת באזור התחנה המרכזית ומופעלת על־ידי עובד הרשות. מטרת המיזם: יצירת קשר טיפולי ראשוני עם מכורים דרי רחוב באזור, הפנייתם בהתאם לצורך הספציפי - לאבחון, לטיפול גמילה, לטיפול תרופתי (מתדון, סובוטקס), למרפאה למחלות מין, לארוחה קלה, או למחסן בגדים. במקום מתבצעת החלפת מזרקים במסגרת הפרויקט הארצי "יזהר".

בשנת 2016 הופנו לטיפול באמצעות "הצעד הראשון" 205 מכורים דיירי רחוב.

במקום ניתנים שירותי סיעוד (כגון חבישת פצעים) על־ידי סגל רפואי שמפעיל משרד הבריאות, השותף בפרויקט באמצעות המחלקה לשחפת ואיידס והמחלקה לטיפול בהתמכרויות. נמשך שיתוף הפעולה הפורה עם גורמי רווחה כמו היחידה לדיירי רחוב והיחידות לטיפול בעוסקות בזנות.

טיפול בנשים

”דרך אריאלה”

קהילה טיפולית עירונית לנשים, אשר נותנת מענה רב־תכליתי לכ־15 נשים ומפעילה הוסטל שבו שוהות כ־4 נשים. צוות הבית כולל נשים בלבד, מתוך כוונה להעניק לנשים המטופלות בו סביבה תומכת תוך שימת דגש בתהליך הטיפולי על נושאים ייחודיים לנשים (אמהות, נשיות, זוגיות, ניצול). אחד מיתרונותיו של מרכז טיפולי זה הוא בהיותו ממוקם בליבו של מרכז עירוני, דבר המאפשר שילוב מהיר יותר של המטופלות במקומות עבודה.

מרכזי יום לנשים

משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים מפעיל מסלולים ייחודיים לנשים בשבעה מרכזי יום הצמודים למרכזי יום קיימים.

מסלולי טיפול ייחודיים לנשים

מופעלים ב”רטורנו”, ”מלכישוע”, ”רוח מדבר” ו”הדרך”.

הרשות מקדמת ותומכת בעבודה מגדרית מקצועית המאפשרת מתן מענה מותאם לצרכים הספציפיים לנשים. השנה מימן האגף הפעלה של קבוצת פוטו־תרפיה משולבת בלימוד מקצוע צילום והפקת אירועים, בקהילה הטיפולית ”רטורנו”.

ספקטרום השפעות האלכוהול על העובר

הרשות מסייעת לבית חולים שניידר בהפעלת מרפאת מ.ש.ב. לייעוץ בנושא אלכוהול בהריון והנקה וטיפול בנזקים ההתפתחותיים הנובעים מכך, במסגרת המחלקה להתפתחות הילד. השנה הורחבה פעילות המניעה וההסברה והוכשרו אנשי מקצוע מתחומים מגוונים בנושא. הפעילות הורחבה ושולבו במרפאה גם פסיכיאטר ומאבחנת נוירופסיכולוגית. המרפאה נתנה השנה מענה ל-41 משפחות.

זאת השנה הרביעית בה אנו מציינים את היום הבין־לאומי למודעות לנזקי האלכוהול לעובר החל מדי שנה ב־9/9. השנה קיימנו יום עיון בנושא: קשת נזקי האלכוהול לעובר – היבטים רפואיים, משפטיים ואתיים בבית החולים שניידר.

שיקום

שיקום קוגניטיבי

חלק ניכר מהמכורים לסמים, סובלים מלקויות למידה, שלא טופלו, המזוהות כאחד מהגורמים להידרדרות לשימוש בסמים ולהתמכרות. ביוזמת הרשות ובמימונה, מטופלי קהילת ”אפיק” ב־”מלכישוע” והוסטל לנערים בטבריה של עמותת ”ענב”, עוברים תהליך אבחון חדשני – BRC, המאפשר זיהוי מדויק של הלקות הספציפית של כל מטופל. ממצאי האבחון מעידים שיותר ממחצית מהמטופלים לוקים בבעיית קשב או בהפרעה ביכולות ארגון וניהול. האבחון מאפשר תמיכה וטיפול, בניית כלים להתמודדות טובה יותר עם הלקות, ופיתוח כישורים לשילוב בחברה ובתעסוקה. ב־”מלכישוע” נערכו השנה 22 אבחונים ובהוסטל טבריה 27 אבחונים.

שיקום כוללני: שיקום תעסוקתי במסגרות עירוניות

תכניות לשיקום תעסוקתי מופעלות על־ידי לשכות הרווחה באשדוד, עארבה, טורעאן, נצרת, רמלה, מודיעין ובאר־שבע – תכניות אלה פועלות במסגרת מרכזי היום והיחידות האמבולטוריות של משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים והן קולטות גם מטופלי מתדון. מדובר בתכניות נרחבות המאפשרות אבחון, הכשרה והשמה לעשרות אנשים בכל אחת מערים אלו. מתאמי הרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול הפעילו השנה רכזי השמה תעסוקתית או תכנית סיוע בתעסוקה בחיפה, אשדוד ובאר־שבע.

הרשות לשיקום האסיר

הרשות בנתה השנה מודל לעבודה משותפת עם הרשות לשיקום האסיר. המודל כולל הפעלה של רכזי שיקום לאסירים משוחררים שהינם נפגעי סמים בשמונה רשויות מקומיות.

קרן מלגות למכורים נקיים

השנה חילקה הרשות כ־113,700 ₪, ל־45 מכורים נקיים, ללימודי מקצוע או לימודים לתואר אקדמי. חלק ממקבלי המלגות נתמכו במשך מספר שנים, עד לקבלת התואר.

קורס הפעלת פינות־חי

בשיתוף עם אגף הכשרת כוח אדם ברשות ומכללת דוד ילין נפתח ב־”רטורנו” קורס למפעילי פינות חי. בסיום הקורס יקבלו המשתתפים תעודת מפעיל פינות־חי. בקורס משתתפים 18 מכורים נקיים.

שיקום אקדמי – מסלול מיוחד למכורים נקיים

פרויקט משותף למכללת בית ברל (החוג לקרימינולוגיה ובית הספר לחברה וממשל) ולרשות. מכורים נקיים לומדים במסלול ללימודי תואר ראשון (תואר משותף לבית ברל ולאוניברסיטה הפתוחה), רובם עובדים לפרנסתם כמדריכים חברתיים ביחידות הטיפול השונות. השנה נפתח המחזור השלישי והוא מונה 15 משתתפים.

הסטודנטים מקבלים מלגות סיוע בשכר הלימוד מקרן החילוט, סיוע ללימודי אנגלית בתרומת הגב' רחל בן פורת וסיוע באבחון לקויות למידה.

מאחר ומדובר באנשים אשר השכלתם הבסיסית אינה מאפשרת להם להשתלב בלימודים אקדמיים במסלול רגיל, הסטודנטים זוכים לליווי מתמיד של ראש החוג מחד ושל ראש אגף טיפול ושיקום ברשות מאידך.

חקיקה תומכת שיקום

ביוזמת ראש האגף, הונחה על שולחן הכנסת הצעת חוק ”סל שיקום לנפגעי סמים ואלכוהול” . בנוסף על כך, ראש האגף לקדם תיקון חקיקה שיחיל את ”חוק העסקת אנשים בעלי מוגבלויות” גם על מכורים לסמים ואלכוהול.

מזעור הנזק - תכנית להחלפת מזרקים

במטרה להקטין את החשיפה של מזריקי סמים למחלות זיהומיות כאידס ודלקת כבד נגיפית, לחקור את מצבם הבריאותי, להעמיק את הקשר עם אוכלוסיית המכורים במגמה לנתבם לתהליך טיפולי, מתקיים פרויקט "יזהר", שמשימתו היא לחלק מזרקים, מחטים סטריליות וציוד נלווה.

הפרויקט משותף לרשות, למשרד הבריאות (המחלקה להתמכרויות והמחלקה לשחפת ואידס) ולוועד למלחמה באידס. החלוקה מתבצעת בבאר־שבע ובירושלים על־ידי עובדי האגודה למען שירותי בריאות הציבור, באשדוד, חיפה ותל־אביב־יפו באמצעות עובדים המופעלים באמצעות מתאמי הרשות. מוקד החלוקה העיקרי הוא בתל־אביב־יפו, במשרד "הצעד הראשון" של הרשות, במתחם לוינסקי, בשעות

פרויקטים ייחודיים

הבית הישראלי החם במנאלי בהודו

מענה לתרמילאים. מדי שנה נפגעים מאות צעירים ישראלים המטיילים בחו"ל, רובם בהודו ובמזרח אסיה, מיעוטם בדרום אמריקה וחלקים אחרים של העולם, עקב שימוש באקסטזי, קנאביס (בעיקר הג'ראס ההודי) ובסמים הזיוניים: ל.ס.ד., פטריות וקקטוס הפיוטה. הרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול מסייעת לצעירים אלה בהפעלת בית חם הנותן מענה ייעוצי באמצעות עמותת איזון. מדינת ישראל הינה המדינה היחידה הנותנת מענה למטיילים. בבית עוברים מאות מטיילים בשנה.

הרשות מחלקת באמצעות סוכנויות הנסיעות עטיפות לדרכונים בהן נמצא מידע ראשוני על זיהוי פגיעה בשל שימוש בסמים ומספרי טלפון לסיוע בחרום.

בית דין לסמים

בית הדין לסמים הופעל זו השנה ה־13 במסגרת בית משפט השלום בתל־אביב־יפו. בשנתיים האחרונות הפרויקט עבר רה־ארגון בעיקר בעקבות הירתמות שירות המבחן והסניגוריה הציבורית, להגדרתו מחדש ולהרחבתו, ושינוי הגישה של המערכת המשפטית לנושא, והצטרפות אגף האכיפה ברשות לקידומו. השנה מתוך 81 פונים 23 עבריינים שולבו בפרויקט. אנו תומכים בכוונה להכליל את בתי הדין לסמים כחלק מובנה של בתי הדין הקהילתיים.

מניעה וטיפול באוכלוסיית הלהט"ב (לסביות, הומואים, טרנסג'נדרים ובי־סקסואלים)

מדובר באוכלוסייה בסיכון גבוה לשימוש בסמים ולהפצת מחלות זיהומיות, המתקשה להגיע ליחידות הטיפול הרגילות. עבור אוכלוסייה זו מופעלת תכנית הסברה, מניעה והפנייה לטיפול ביוזמה משותפת של המחלקה לשחפת ואידס במשרד הבריאות, האגודה למען זכויות הפרט והרשות.

לימודי תואר שני במסלול התמכרויות

עד כה נפתחו שלושה מחזורי לימוד ובכל מחזור לומדים 12 סטודנטים במסלול ייחודי לתואר שני, בהתמחות בלימודי התמכרויות, בחוג לקרימינולוגיה, באוניברסיטת חיפה. התכנית נבנתה על־ידי האוניברסיטה בשיתוף הרשות, וכמו כן הוקצו מלגות לימודים מקרן החילוט לרבים מהלומדים, העוסקים בתחום.

10 אגף קהילה

אגף קהילה ברשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול המשיך ליישם גם השנה את מדיניות הרשות הלאומית ברשויות המקומיות, במטרה לפתח קהילה השוללת שימוש לרעה בסמים ובאלכוהול.

מתאמי המאבק בסמים ובאלכוהול והרכזים המגזריים ביישובים מוציאים לפועל את מדיניות הרשות הלאומית ברשויות המקומיות. הם מובילים את הפעילות, יוזמים הפעלות ותכניות חדשות בשיתוף עם כל הגורמים ביישוב.

השנה נוספו מספר רשויות במגזר הבדואי בצפון הארץ וכן התחלנו בהפעלת תכנית 'הדרך החדשה' לקהילת יוצאי אתיופיה.

בשנת 2016 הרשות פעלה באמצעות מתאמי המאבק בסמים ובאלכוהול, ב-125 רשויות.

בנוסף, הרשות הקצתה תקציבי פעולה לשתי רשויות שאין בהן מתאם: קריית ארבע וגבעת זאב.

יישובים חדשים נוספו השנה לפעילות, חלקם במקום יישובים שהרשות הפסיקה לפעול בהם: אלבטוף, בסמ"ה ברטעה, ראמה, אכסייפה (דרום), לקיה, כעבייה, שיבלי אום גאנם, זרזיר, בסמת טבעון, בועינה נוג'ידאת, טובא זנגרייה.

מערך הקהילה מתנהל בסיוע מערכת ממוחשבת המתעדכנת באורח שוטף על-ידי המתאמים. מערכת המחשוב נבחנת מעת לעת ועוברת שיפורים ועדכונים על פי הצורך במטרה ליצור שפה אחידה וקוהרנטית בדיווחים.

הקהילה - ארגון לומד

- אגף הקהילה המשיך להתמקצע באמצעות הכשרת המנחים, המתאמים והרכזים במגוון הכשרות, ימי עיון וכנסים.
- מתאמים ורכזים השתתפו בימי הכשרה שאורגנו על-ידי המנחים האזוריים והמגזריים. ימים אלה הוקדשו למגוון נושאים, בהם: הגשת דוחות, היכרות עם פעילויות ועם מנחים חיצוניים בנושאים השונים, הטמעת ממשק חדש לתוכנת מתאמים, הרצאות מידע והעשרה בנושאים שונים ומפגשי עמיתים.
- יום עיון בנושא: "מודל יישומי להטמעת התערבויות" התקיים בחודש מרץ לכל צוות הקהילה בארץ - צוות האגף, המתאמים והרכזים.
- כנס סיירות הורים ארצי התקיים ביוני בהשתתפות כל סיירות ההורים בארץ ובחסות המשרד לביטחון הפנים. הכנס אורגן ע"י מנהלת משותפת של סיירות ההורים בה שותפים עיר ללא אלימות, מצילה והרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול.
- הדרכות בתחום המחשוב ובניית תכנית עבודה הועברו לכלל המתאמים בחלוקה אזורית.

סיכום הפעילות

המגזר הערבי

בשנת 2016 הרשות פעלה ב־53 יישובים במגזר הערבי ובארבע ערים מעורבות. את פעילות הרשות במגזר הערבי מלווים שלושה מנחים.

- התקיימו 23 מפגשים אזוריים בהם עסקו המתאמים בפיתוח צוות, הטמעת תוכנת המחשב, תכנון תכניות מול ביצוע, בניית תכניות מניעה רגישות תרבות, תכנון פעילויות יחד עם משרד החינוך, התמודדות במצבי לחץ ושחיקה נפשית, ועוד.
- במסגרת תכנית השירות הלאומי, השנה פעלו 320 מתנדבים. התקיימו 10 מוקדי ראיונות למתנדבי השירות בחברה הערבית ובוצעו 10 הכשרות והרצאות של הגופים המפעילים, כולל הרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול בשיתוף עם מצילה ועיר ללא אלימות. המוקדים היו: כרמיאל, זרזיר, דיר אלאסד, באר שבע, ירושלים, אבו גוש, בית ג'אן ומג'אר.
- מחזור שביעי ללימודי תעודה בהתמכרויות לאנשי מקצוע מהמגזר הערבי נפתח באוקטובר 2016 במכללה האקדמית גליל מערבי בהשתתפות 25 סטודנטים.
- במהלך חודש נובמבר נערך סיור לימודי בדרום לצוות הרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול. השתתפו צוות קהילה וחלק מראשי האגפים. הסיור היה ברהט, והתמקד בחשיפת המגזר הבדואי ואורח חייו.
- בחודש רמזאן התקיימו כמה ימי עיון והרצאות לאנשי דת ואימאמים במסגדים: רהט, ערערה בנגב, טייבה, אום אל פחם, שפרעם וכפר כנא.
- כנס אזורי לעוסי"ם המטפלים בנפגעי סמים בחברה הערבית התקיים בשיתוף עם עיריית חיפה. בכנס השתתפו 250 אנשי מקצוע.
- הופק סרט בנושא מניעת שימוש בסמים בקרב הנוער בטירה.
- במזרח ירושלים בוצעו למעלה מ־150 סדנאות בבתי ספר ובמנהלים קהילתיים. בנוסף התקיים קורס בנושא מניעת התמכרויות במרכז פסגה למורים במזרח ירושלים.

קהילת יוצאי אתיופיה

הפעילות לקהילת יוצאי אתיופיה מובלת על־ידי שני מנחים ומתקיימת ב־37 יישובים ברחבי הארץ.

עבודת המניעה וההסברה בקרב קהילת יוצאי אתיופיה מבוססת על גישה קהילתית מערכתית, ומקיפה את כלל הקהילה ביישוב במטרה להוביל לשינוי עמדות בנושא סמים ואלכוהול. העבודה בקהילה מבוצעת באמצעות הרצאות, סדנאות, חלופות לשעות הפנאי, סיורים מקצועיים והגברת מעורבות ההורים, והיא מאפשרת להנגיש מידע מותאם בנושא מניעת השימוש בסמים ושימוש לרעה באלכוהול.

השנה התחלנו בהפעלת תכנית 'הדרך החדשה' - תכנית ממשלתית רב־תחומית המיועדת לקידום מדיניות חדשה לשילוב מיטבי של קהילת יוצאי אתיופיה בחברה הישראלית. העקרונות המנחים של התכנית מחייבים אותנו להנגיש את השירותים הקיימים וליצור מענים חדשים.

התכנית "דרך חדשה" אפשרה לרשות הרחבה משמעותית של פעילותה בקרב אוכלוסיית הקהילה.

ברמה הארצית

- התקיימו תשעה ימי עיון לאנשי מקצוע שכללו הרצאות בנושא דפוסי השימוש בסמים ובאלכוהול בקרב קהילת יוצאי אתיופיה, תוך התמקדות במאפיינים התרבותיים של הקהילה.
- פרסום והסברה ב"קול ישראל": במהלך השנה התקיימו שלושה קמפיינים בנושא שימוש לרעה באלכוהול, סמים והתמכרות. הקמפיינים התקיימו במהלך ה"חופש הגדול", בתקופת חגי תשרי וסמוך לסיום השנה האזרחית.
- פורום בריאות ארצי: הפורום משותף ל"טנא בריאות", משרד הבריאות, הוועד למלחמה באידס ולרשות. השנה התקיימו ביוזמת הפורום מספר ערבים קהילתיים בנושאי בריאות, מניעת סמים ואלכוהול, ומחלות כרוניות בשיתוף הרכזים.
- פורום רכזים: הרכזים קיימו השנה עשרה מפגשים

שם האזור	ישיבות צוות אזוריות	מספר יישובים	שמות היישובים	הערות
מרכז	8	20	אריאל, בית אל, גבעת שמואל, גוש עציון, שומרון, לב השרון, אלעד, עמק חפר, פרדסיה, הוד השרון, דרום השרון, שוהם, בני ברק, יהוד, קריית אוננו, כפר סבא, כפר יונה, חבל מודיעין, קדימה-צורן, רמת השרון.	
דרום	9	18	בני עי"ש, גדרה, רחובות, לוד, רמלה, יבנה, דימונה, ירוחם, אילת, קריית גת, מעלה אדומים, מודיעין, מועצה אזורית באר טוביה, מועצה אזורית רמת נגב, מועצה אזורית חבל אילות, מועצה אזורית שער הנגב, מועצה אזורית גזר, מועצה אזורית הר חברון	
צפון	8	23	אור עקיבא, טירת כרמל, כרמיאל, מועצה אזורית גולן, מועצה אזורית זבולון, מועצה אזורית חוף הכרמל, מועצה אזורית מגידו, מועצה אזורית עמק הירדן, מועצה אזורית עמק המעיינות, מועצה אזורית עמק יזרעאל, מועצה אזורית מנשה, מגדל העמק, נהריה, נצרת עלית, עכו, עפולה, קצרין, קריית ביאליק, קריית ים, קריית מוצקין, זכרון יעקב, מועצה אזורית גלבוע, מועצה אזורית מטה אשר.	היישוב מטולה סיים פעילותו.
קהילת יוצאי אתיופיה	10	37	אשדוד, אשקלון, באר שבע, בני ברק, בת ים, גדרה, חדרה, חולון, חיפה, טירת הכרמל, יבנה, ירושלים, כפר סבא, כרמיאל, לוד, מגדל העמק, מעלה אדומים, נצרת עלית, נתניה, עפולה, פתח תקוה, קריית ביאליק, קריית גת, קריית ים, קריית מוצקין, ראשון לציון, רחובות, רמלה, תל־אביב־יפו, הרצליה, הוד השרון, כפר סבא, יהוד, אילת, נהריה, יבנה, כפר יונה.	החלה לפעול תכנית 'הדרך החדשה'.
ערים גדולות	6	11	ירושלים, באר שבע, אשקלון, אשדוד, ראשון לציון, חולון, בת ים, פתח תקווה, הרצליה, חדרה, חיפה	נתניה- נשאר רק רכז מגזר אתיופי, תל אביב כנ"ל
מגזר ערבי צפון ומרכז	6	20	אום אלפחם, אלבטוף, ביר אלמכסור ברטעה, גדידה, טורען, טייבה, טירה טמרה, יפיע, כאבול, כפר כנא, משהד נצרת, סחנין, עילוט, עראבה, ריינה, קלנסווה, שפרעם.	רכזים בערים מעורבות: ירושלים עכו חיפה
מגזר ערבי התמקדות במגזר הבדואי בצפון ובדרום	9	18	רהט, חורה, שגב שלום, תל שבע, אכסייפה, לקייה , ערערה בנגב, נווה מדבר, אלקסום, כפר קאסם, כפר ברא, גלגוליה, כעבייה טבאש, זרזיר, שבלי אום אלגנם, בוסמת טבעון, בועינה נגידאת, טובא זנגריה	ליווי רכז מגזר ערבי בלוד
מגזר ערבי בצפון התמקדות במגזר הדרוזי	8	15	בית ג'אן, באקה אל־גרביה, בענה, דיר אל־אסד, מגד אלכרום, נחף, מגאר, ראמה, סאגור, עוספיא, דליית אל כרמל, ערערה במשולש, כפר קרע, גת המשולש, זמר.	הכשרה למתאמים בנושא ניהול ומנהיגות.

שיועדו להכשרה, למידת עמיתים, וחשיפה לתכניות חדשות.

- מתבגרים בעלייה: תכנית ארצית העוסקת במניעת סמים ואלכוהול והעצמת החוסן הנפשי של המשתתפים בה. התכנית מיועדת לבני נוער ולהורים. התכנית מופעלת בשיתוף פעולה בין משרד הרווחה והשירותים החברתיים, המשרד לקליטת עלייה, עמותת אפשר והרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול.

- ייצוג הרשות בוועדות ארציות וועדות בכנסת: שעסקו במודלים לקידום קהילת יוצאי אתיופיה.
- תרגום חומרי הסברה לאמהרית: בנושא סינדרום אלכוהול עוברי, וכן עלוני מידע לצעירים, הורים ואנשי מקצוע, במגוון נושאים.
- פיתוח כלים להנגשת מידע בנושא סמים ואלכוהול: הפקת הצגה באמהרית אשר מיועדת לאוכלוסייה המבוגרת. בעקבות מיפוי צרכים ולמידה מהשטח הוחלט להפיק מופע "סטנדאפ" בנושא סמים ואלכוהול עבור אוכלוסיית הצעירים בגילאי 18-35.
- בוצעו שמונה הכשרות בנושא רגישות תרבותית למתאמים, לצוות המקצועי במטה ולרכזים.
- איתור, קליטה והנחייה של עשרה רכזים יישוביים חדשים.
- פעילות מניעה והסברה בחג הסיגד : התקיימה במסגרת חגיגות חג הסיגד בארמון הנציב בירושלים. הפעילות עסקה בתכנים הנוגעים לתרבות האתיופית, חג הסיגד ומניעת שימוש לרעה באלכוהול.

במישור המקומי

- התקיימו שבעה ערבי קהילה בשפה האמהרית ביישובים: לוד, באר שבע, אשקלון, חיפה, תל־אביב־יפו ומגדל העמק. מטרת הערבים האלה היא לעורר שיח רב משתתפים ברמה הקהילתית בנושא תופעת השימוש באלכוהול והשפעותיה על המשתמשים, המשפחה והקהילה.
- עבודה עם מנהיגות רוחנית ומובילים חברתיים: חשיבות רבה נודעת לשילוב המנהיגים הרוחניים כדוגמת קייסים ושמגליוץ בעבודת המניעה. מעורבותה של המנהיגות הרוחנית באירועים קהילתיים שונים מאפשרת קיום שיח פתוח בעיקר בנושא האלכוהול.
- התקיימו שישה ימי עיון לאנשי מקצוע בקהילה, ביישובים: בת ים, ראשון לציון, רמלה, כפר סבא, חיפה, טירת כרמל.
- מפגשי קהילה רבעוניים: סדרת מפגשים קהילתיים וחברתיים בשפה אמהרית התקיימו בחלק מהיישובים. המפגשים הוקדשו למגוון רב של נושאים כגון: תופעת השימוש באלכוהול ובסמים, התמכרויות, מעורבות הורים, פערים תרבותיים ותקשורת בין הורים לילדים.

- מעורבות באירועים קהילתיים (חג הסיגד ונספי סודן): פעילותם של רכזי המניעה ביישובים כוללת השתתפות בוועדות שונות שעסקות בנושאים קהילתיים כמו טקס נספי סודן וחג הסיגד.
- סדנאות הורים: ההלם התרבותי, שחוו יוצאי אתיופיה עם עלייתם לארץ, בעקבות המעבר מתרבות מסורתית פטריארכלית, בה לגבר מעמד מרכזי במשפחה, לחברה מודרנית, שבה דוגלים בשוויון, יצר פערים בכל תחומי החיים, בין היתר בניהול המשפחה וחינוך הילדים. הדרכת ההורים בנושא הורות ומשפחה, מעצימה את ההורים ומעודדת אותם לשמש מודל חיקוי לילדיהם, ולהגן על הילדים מפני פנייה להתנהגויות מסוכנות ופנייה לשימוש בחומרים פסיכו־אקטיביים.
- סיירות הורים: בשנים אחרונות גם הורים מקרב קהילת יוצאי אתיופיה החלו להתנדב לסיירת הורים, במטרה להכיר את תרבות הפנאי של בני הנוער, לשמש להם אוזן קשבת, לתת להם הכוונה ומידע בעת הצורך ובעיקר להיות שם כדי למנוע התנהגויות סיכוניות. השנה פעלו ארבע קבוצות הורים יוצאי אתיופיה ביישובים: חיפה, קריית ביאליק, לוד ואשדוד.
- קבוצות מניעה והעצמה לנוער: השנה נערכו 55 סדנאות העצמה לנוער בשיתוף פעולה עם בתי הספר. הסדנאות עסקו בנושא הפערים התרבותיים, הבדלים בתפיסות החינוכיות בין אתיופיה לישראל, התנהגויות סיכון ודרכי התמודדות.
- סדנאות משותפות להורים וילדים: חלק מתהליך של צמצום פערי שפה וגישור על פערים בין דוריים. המפגש הבין־דורי מעודד את התקשרות בין הורים וילדים. הפעילות התקיימה בחיפה, פתח תקווה, חדרה ולוד.
- סדנת תיאטרון להורים ככלי השלכתי: סדנת תיאטרון להורים פעלה בחולון. במהלך השנה ההורים עיבדו בדרך חווייתית את תפקידם כסוכני שינוי וכמתווכים של מסרי מניעת שימוש בסמים ובאלכוהול.
- פעילות פנאי ייחודית לאוכלוסיית הצעירים בגילאי 18-35: ביישובים בני ברק, קריית ים, קריית ביאליק ופתח תקוה.
- הכשרת אנשי מקצוע בקהילה.

פעילות בקהילה

התושבים נחשפים לפעילות באירועים, הרצאות וערבי קהילה בנושא מניעת השימוש בסמים ובאלכוהול בהם מופץ מידע ומתאפשרת העלאת המודעות וגיוס הקהילה לנקיטת עמדה ולפעולה בנושא.

מעורבות הורים

ההורים מהווים נדבך חשוב בתהליכי המניעה, לכן אנו משקיעים רבות בהעצמת ההורים - באמצעות הענקת כלים להתמודדות עם התנהגויות סיכוניות ושימוש בסמים, הקניית מיומנויות לחיזוק סמכותם ההורית, עידודם להציב גבולות ולמנוע שימוש לרעה באלכוהול.

מעורבות הורים, בהיותם סוכני שינוי, הינה אחד מיעדיה המרכזיים של הרשות. העבודה עם הורים מתבצעת במסגרת הפעלת סיירות הורים, סדנאות מידע והרצאות, ופעילות משותפת לבני נוער ולהוריהם. הסדנאות מותאמות לצרכי ההורים ולתרבות ממנה באו כולל סדנאות והרצאות הנערכות בערבית, אנגלית, צרפתית, רוסית ואמהרית. גיוס ההורים לסדנאות מתבצע באמצעות הרצאות מידע הנערכות בבתי הספר בשיתוף השירות הפסיכולוגי ייעוצי במשרד החינוך והרצאות במתנ"סים ובמרכזים קהילתיים אחרים ברשויות המקומיות.

גם השנה הושם דגש על מעורבות הורים ובניית אחריות הורית בכלל היישובים.

הרצאות להורים במסגרת גני ילדים, בתי ספר יסודיים ועל יסודיים התקיימו ברוב היישובים בהם פועלת הרשות הלאומית. פעילויות להורים התקיימו ב־**105** יישובים: מועצה אזורית גזר, מועצה אזורית חבל איילות, מועצה אזורית באר טוביה, מועצה אזורית רמת נגב, רחובות, מודיעין, מעלה אדומים, אילת, רמלה, לוד, יבנה, דימונה, בני עי"ש, גדרה, ירוחם, מועצה אזורית לב השרון, קדימה־צורן, יהוד, פרדסיה, גבעת שמואל, רמת השרון, אלעד, מועצה אזורית עמק חפר, בית אל, קריית אונו, ועצה אזורית גוש עציון, הוד השרון, מועצה אזורית דרום השרון, מועצה אזורית שומרון, מועצה אזורית חבל מודיעין, כפר יונה, כפר סבא, ירושלים, באר שבע, אשדוד, ראשון לציון, חולון, בת ים, פתח תקווה, הרצליה, חדרה, חיפה, קריית ים,

מועצה אזורית מנשה, אור עקיבא, מועצה אזורית עמק הירדן, טירת כרמל, זכרון יעקב, קריית ביאליק, מגדל העמק, נהריה, מועצה אזורית גולן, מועצה אזורית זבולון, מועצה אזורית עמק המעיינות, מועצה אזורית חוף כרמל, מועצה אזורית מגידו, קריית מוצקין, נצרת עלית, מועצה אזורית עמק יזרעאל, מועצה אזורית מטה אשר, עכו, מועצה אזורית גלבוע, רהט, חורה, תל שבע, ערערה בנגב, אל קסום, נוה מדבר, לקייה, שגב שלום, אכסייפה, כפר קאסם, כפר ברא, גילג'וליה, קאלאנסווה, ריינה, שפרעם, אום אל פחם, אלבטוף, ביר אל מכסור, ברטעה, ג'דיידה, טורעאן, טייבה, טירה, טמרה, יפיע, כאבול, כפר כנא, משהד, נצרת, סחנין, עילוט, עראבה, דיר אל אסד, כפר קרע, מג'ד אל כרום, סאג'ור, ערערה משולש, זמר, בענה, באקה אלגרבייה, מג'אר, בית ג'אן, גת במשולש.

סדנאות הורים נערכות במשך מספר מפגשים שבועיים, לקבוצה סגורה של הורים, אשר עוברת תהליך ממושך. סדנאות הורים התקיימו ב־85 יישובים: הוד השרון, גוש עציון, קריית אונו, בית אל, בני ברק, מועצה אזורית עמק חפר, אלעד, שהם, רמת השרון, גבעת שמואל, קדימה־צורן, יהוד, מועצה אזורית לב השרון, מועצה אזורית דרום השרון, מועצה אזורית שומרון, מועצה אזורית חבל מודיעין, כפר סבא, ירושלים, באר שבע, אשדוד, ראשון לציון, חולון, בת ים, פתח תקווה, הרצליה, חדרה, חיפה, קריית ים, מועצה אזורית מנשה, עפולה, אור עקיבא, מועצה אזורית עמק הירדן, טירת כרמל, קריית ביאליק, מגדל העמק, נהריה, מועצה אזורית גולן, מועצה אזורית זבולון, מועצה אזורית עמק המעיינות, מועצה אזורית חוף הכרמל, עכו, מועצה אזורית מגידו, כרמיאל, קריית מוצקין, נצרת עלית, מועצה אזורית עמק יזרעאל, מועצה אזורית מטה אשר, מועצה אזורית גזר, מועצה אזורית באר טוביה, מועצה אזורית שער הנגב, רחובות, מודיעין, מעלה אדומים, אילת, רמלה, לוד, יבנה, דימונה, גדרה, אום אל פחם, ביר אלמכסור, ג'דיידה, טורעאן, טייבה, טירה, טמרה, יפיע, כאבול, כפר כנא, משהד, נצרת, סחנין, עילוט, עראבה, קאלאנסווה, ריינה, שפרעם, בית ג'אן, דלית אל כרמל, כפר קרע, מג'ד אל כרום, ערערה במשולש, זמר, באקה אל גרבייה.

סיירות הורים

ההורים המתנדבים הם גורם משמעותי בקהילה ולהם אמירה ברורה, השוללת צריכת אלכוהול, שימוש בסמים ואלימות. סיירת ההורים היא מסגרת התנדבותית המהווה חלק מהמערך העירוני. השנה פעלו 123 סיירות הורים ב־60 רשויות מקומיות בהן פעלה הרשות. חלק מהסיירות משותפות לרשות הלאומית ולעיר ללא אלימות או מצילה.

היישובים בהם פעלו סיירות הורים: מועצה אזורית חבל איילות, מועצה אזורית באר טוביה, מועצה אזורית שער הנגב, רחובות, מודיעין, מעלה אדומים, אילת, רמלה, לוד, יבנה, בני עי"ש, גדרה, קריית ים, מועצה אזורית מנשה, אור עקיבא, מועצה אזורית עמק הירדן, טירת כרמל, זכרון יעקב, קריית ביאליק, נהריה, מועצה אזורית גולן, מועצה אזורית זבולון, מועצה אזורית עמק המעיינות, מועצה אזורית חוף כרמל, מועצה אזורית מגידו, כרמיאל, קריית מוצקין, מועצה אזורית עמק יזרעאל, מועצה אזורית גלבוע, ירושלים, באר שבע, אשדוד, ראשון לציון, חולון, בת ים, פתח תקווה, הרצליה, חדרה, חיפה, הוד השרון, קריית אונו, בית אל, מועצה אזורית עמק חפר, אלעד, שהם, רמת השרון, גבעת שמואל, פרדסיה, קדימה צורן, יהוד, מועצה אזורית לב השרון, מועצה אזורית דרום השרון, אריאל, מועצה אזורית חבל מודיעין, כפר יונה, כפר סבא, שפרעם, טורען, דלית אל כרמל, סאג'ור.

הורים וילדים

פעילויות משותפות להורים וילדים בכל הגילאים נועדו להעלות את המודעות, ליצור שיח ולעודד תקשורת בין הורים לילדים. פעילויות משותפות להורים וילדים התקיימו השנה ב־67 יישובים: מועצה אזורית גזר, מועצה אזורית חבל איילות, מועצה אזורית באר טוביה, מועצה אזורית שער הנגב, רחובות, מודיעין, מעלה אדומים, אילת, רמלה, לוד, יבנה, דימונה, גדרה, ירוחם, רהט, חורה, תל שבע, ערערה בנגב, אלקסוס, נווה מדבר, לקייה, שגב שלום, כפר קאסם, כפר ברא, גלגוליה, מועצה אזורית עמק הירדן, טירת כרמל, מגדל העמק, מועצה אזורית גולן, מועצה אזורית זבולון, מועצה אזורית עמק המעיינות, קריית מוצקין, מועצה אזורית עמק יזרעאל, עכו, מועצה אזורית גלבוע, ירושלים, באר שבע, אשדוד, ראשון לציון, חולון, בת ים, הרצליה, חדרה, חיפה, הוד השרון, גוש עציון, בית אל, מועצה אזורית עמק חפר, אלעד, שהם, רמת השרון, גבעת שמואל, פרדסיה, יהוד, מועצה אזורית לב השרון, מועצה אזורית דרום השרון, מועצה אזורית שומרון, כפר סבא, שפרעם, טמרה, נצרת, אום אל פאחם, טירה, טייבה, גת במשולש, כפר קרע, זמר.

ילדים

העבודה עם ילדים בגני הילדים, מועדוניות ובתי הספר היסודיים מותאמת להעברת מסרים מקדמי בריאות, בשילוב מעורבות הורים.

תכניות לילדי הגן

- "יום של תכלת" - קידום בריאות ופיתוח אחריות אישית מהגיל הרך, תכנית שגובשה על-ידי הרשות בשיתוף עם משרד החינוך ומותאמת לגני הילדים. התכנית מפתחת יכולת הבחנה בין חומרים המועילים לגופנו לבין חומרים המזיקים לו, ומעניקה כלים לפיתוח אחריות אישית החל בגיל הרך. התכנית מופעלת ביישובים: מועצה אזורית באר טוביה, רחובות, דימונה, ראשון לציון, חיפה, חדרה, אלעד.
- מניעה בגיל הרך - הרצאות לצוותי הגנים בהן מודגשת חשיבות המניעה בגיל הרך. פעילויות התקיימו ב־49 יישובים: מועצה אזורית באר טוביה, מועצה אזורית שער הנגב, רחובות, מודיעין, מעלה אדומים, יבנה, דימונה, בני עי"ש, גדרה, רהט, חורה, תל שבע, ערערה בנגב, אלקסוס, נווה מדבר, לקייה, שגב שלום, אכסייפה, כפר קאסם, כפר ברא, גלגוליה, טירת כרמל, זכרון יעקב, מועצה אזורית גולן, מועצה אזורית זבולון, מועצה אזורית עמק המעיינות, מועצה אזורית חוף הכרמל, עכו, מועצה אזורית מגידו, נצרת עלית, מועצה אזורית גלבוע, ירושלים, חיפה, ראשון לציון, פתח תקוה, חדרה, הוד השרון, גוש עציון, קריית אונו, בית אל, שהם, רמת השרון, פרדסיה, יהוד, מועצה אזורית לב השרון, מועצה אזורית דרום השרון, מועצה אזורית חבל מודיעין, כפר יונה, כפר סבא.

תכניות לתלמידי בתי הספר היסודיים

- "גדולים ולא שותים" - תכנית מניעה לכיתות ה'–ו'. התכנית מתבצעת על-ידי השירות הפסיכולוגי ייעוצי במשרד החינוך האמון על בחירת היישובים המשתתפים בתכנית. במסגרת התכנית ניתן מידע לצוותים החינוכיים, להורים ולתלמידים בנושא שתיית אלכוהול, סכנות ונוזקים, פיתוח דיאלוג עם התלמידים ומתן כלים לעמידה בלחץ חברתי. בנוסף מתקיימות סדנאות הורים מלוות בכיתות בהן מתקיימת התכנית. 18 היישובים המשתתפים בפעילות זו הם: מועצה אזורית באר טוביה, רחובות, אילת, דימונה, קריית ים, מועצה אזורית עמק הירדן, קריית ביאליק, כרמיאל, עכו, באר שבע, חולון, ראשון לציון, אשדוד, הוד השרון, בית אל, שהם, רמת השרון, מועצה אזורית לב השרון.
- עמיתים - תכנית לילדים להעברת מסר אשר מקדם בריאות ושולל שימוש באלכוהול. מדובר

בתלמידים בכיתות ח', ט' אשר עוברים תכנית מניעה עשירה בעצמם, ולאחר מכן מעבירים את התכנית לתלמידים אחרים, בליווי יועצות בתי הספר. בסוף שנה"ל התקיים כנס עמיתים ארצי במכללה לשוטרים בבית שמש, לסיכום הנושא והצגת תוצרים מהפרויקטים השונים. התכנית משותפת עם אגף שפ"י במשרד החינוך, אשר בוחר עפ"י שיקול דעתו את היישובים המשתתפים. התכנית הופעלה השנה ב־38 יישובים: ראשון לציון, חולון, אשקלון, חיפה, אשדוד, ירושלים, באר שבע, בת ים, פתח תקוה, הרצליה, חדרה, גדרה, רחובות, לוד, דימונה, אילת, מודיעין, קריית מוצקין, קריית ביאליק, קריית ים, טירת כרמל, שוהם, רמת השרון, מועצה אזורית חבל מודיעין, כפר יונה, הוד השרון, אריאל, גבעת שמואל, קדימה צורן, טירה, טייבה, שפרעם, טמרה, נצרת, אום אל פחם, סחנין, כפר קרע, מג'ד אל כרום.

- מניעת שתיית אלכוהול לילדי בית הספר היסודי, הורים וצוותי חינוך להתמודדות עם לחץ חברתי, והקניית כלים להשתתפות במסיבות ואירועי בת/בר מצווה ללא שתיית אלכוהול, התקיימו ב־72 היישובים הבאים: מועצה אזורית גזר, מועצה אזורית חבל איילות, מועצה אזורית באר טוביה, מועצה אזורית שער הנגב, רחובות, מודיעין, מעלה אדומים, אילת, רמלה, לוד, דימונה, בני עי"ש, גדרה, ירוחם, רהט, חורה, תל שבע, ערערה בנגב, אלקסוס, נווה מדבר, לקייה, שגב שלום, אכסייפה, כפר קאסם, כפר ברא, גלגוליה, מועצה אזורית מנשה, אור עקיבא, עמק הירדן, טירת כרמל, מגדל העמק, נהריה, מועצה אזורית גולן, מועצה אזורית זבולון, מועצה אזורית עמק המעיינות, מועצה אזורית חוף כרמל, מועצה אזורית מגידו, קריית מוצקין, נצרת עלית, מועצה אזורית עמק יזרעאל, מועצה אזורית מטה אשר, עכו, חיפה, באר שבע, חולון, ראשון לציון, חדרה, אשדוד, הוד השרון, גוש עציון, קריית אונו, עמק חפר, אלעד, שהם, רמת השרון, גבעת שמואל, קדימה, לב השרון, דרום השרון, כפר יונה, כפר סבא, דיר אלאסד, נחף, ראמה, מגאר, בית גאן, גת המשולש, דליית אל כרמל, כפר קרע, מגד אל כרום, ערערה במשולש, כפר בענה.

בני נוער

עבודה עם בני נוער מאתגרת ומספקת אפשרויות רבות ליצירתיות ולחדשנות. בכל היישובים התקיימו הרצאות מידע, סדנאות והצגות בבתי הספר. התקיימה פעילות ענפה ומשמעותית במסגרות החינוך הבלתי פורמלי. התקיימו פעילויות לבניית מנהיגות צעירה והכשרת סוכני שינוי להגברת המודעות להשלכות הנובעות משימוש בחומרים משני תודעה.

הרצאות, הצגות ופעילויות חד־פעמיות למניעת השימוש בסמים ובאלכוהול, באמצעות מתן ידע בסיסי בנושא סמים ואלכוהול והשפעותיהם. ההרצאות מלוות בשאלות, תשובות ודיון, והן מתקיימות בדרך קבע בבתי ספר, מרכזי נוער, במסגרת פעולות של תנועות נוער, ובמתחמים פתוחים בקיץ. פעילויות לנוער בחינוך הפורמלי התקיימו ב־108 יישובים: מועצה אזורית גזר, מועצה אזורית חבל איילות, מועצה אזורית באר טוביה, מועצה אזורית שער הנגב, רחובות, מודיעין, מעלה אדומים, אילת, רמלה, לוד, יבנה, דימונה, גדרה, ירוחם, דיר אל אסד, נחף, ראמה, מגאר, בית גאן, גת המשולש, דליית אל כרמל, כפר קרע, מגד אל כרום, סאגור, ערערה משולש, זמר, כפר בענה, עוספיא, באקה אלגרביה, רהט, חורה, תל שבע, ערערה בנגב, אלקסום, נווה מדבר, לקייה, שגב שלום, אכסייפה, כפר קאסם, כפר ברא, גלגוליה, קריית ים, עכו, מועצה אזורית מנשה, עפולה, אור עקיבא, מועצה אזורית עמק הירדן, זכרון יעקב, קריית ביאליק, מגדל העמק, נהריה, מועצה אזורית גולן, מועצה אזורית זבולון, מועצה אזורית עמק המעיינות, מועצה אזורית חוף כרמל, מועצה אזורית מגידו, כרמיאל, קריית מוצקין, נצרת עלית, מועצה אזורית עמק יזרעאל, מועצה אזורית מטה אשר, מועצה אזורית גלבוע, הרצליה, ירושלים, בת ים, חיפה, חולון, ראשון לציון, חדרה, אשדוד, מועצה אזורית עמק חפר, שהם, בית אל, פרדסיה, הוד השרון, גבעת שמואל, מועצה אזורית גוש עציון, קריית אונו, מועצה אזורית לב השרון, קדימה־צורן, יהוד, מועצה אזורית דרום השרון, רמת השרון, בני ברק, מועצה אזורית כפר יונה, כפר סבא, אלעד, אום אל פחם, אל בטוף, ביר אל מכסור, ברטעה, ג'דיידה, טורען, טייבה, טירה, טמרה, יפיע, כאבול, כפר כנא, משהד, נצרת, סחנין, עילוט, עראבה, קלנסווה, ריינה, שפרעם.

פעילויות לנוער בחינוך הבלתי פורמלי התקיימו ב־96 יישובים: מועצה אזורית גזר, מועצה אזורית חבל איילות, מועצה אזורית באר טוביה, מועצה אזורית שער הנגב, מועצה אזורית רמת נגב, רחובות, מודיעין, אילת, לוד, יבנה, דימונה, בני עי"ש, גדרה, ירוחם, קריית ים, מועצה אזורית מנשה, אור עקיבא, מועצה אזורית עמק הירדן, טירת כרמל, זכרון יעקב, נהריה, מועצה אזורית גולן, מועצה אזורית זבולון, מועצה אזורית עמק המעיינות, מועצה אזורית חוף כרמל, מועצה אזורית מגידו, כרמיאל, קריית מוצקין, נצרת עלית, מועצה אזורית עמק יזרעאל, עכו, מועצה אזורית גלבוע , הרצליה, ירושלים, חיפה, באר שבע, חולון, ראשון לציון, חדרה, אשדוד, הוד השרון, גבעת שמואל, מועצה אזורית גוש עציון, מועצה אזורית לב השרון, קדימה־צורן, יהוד, מועצה אזורית דרום השרון, בני ברק, מועצה אזורית עמק חפר, שהם, בית אל, מועצה אזורית שומרון, אריאל, מועצה אזרית חבל מודיעין, כפר יונה, כפר סבא, אלעד, דיר אל אסד, נחף, ראמה, גת המשולש, דליית אל כרמל, כפר קרע, מגד אל כרום, כפר בענה, רהט, חורה, תל שבע, ערערה בנגב, אלקסום, נווה מדבר, לקייה, שגב שלום,

אכסייפה, כפר קאסם, כפר ברא, ג'לג'וליה, אום אל פחם, ביר אל מכסור, ג'דיידה, טורען, טייבה, טירה, טמרה, יפיע, כאבול, כפר כנא, משהד, נצרת, סחנין, עילוט, עראבה, קלנסווה, ריינה, שפרעם.

מנהיגות נוער: חשיפת המשתתפים לתופעת השימוש בסמים, לממדי התופעה והשלכותיה על הפרט והחברה. המשתתפים בפעילות מגויסים לנקיטת עמדה, יוזמה ופעולה בנושא המאבק בסמים. הפעילות מקיפה הנהגות נוער עירוניות, תנועות נוער, מדצ"ים ועמיתים. פעילויות למנהיגות נוער התקיימו ב־78 יישובים: מועצה אזורית חבל איילות, מועצה אזורית שער הנגב, רחובות, מודיעין, מעלה אדומים, אילת, רמלה, לוד, דימונה, בני עי"ש, גדרה, יבנה, קריית ים, מועצה אזורית מנשה, אור עקיבא, טירת כרמל, קריית ביאליק, נהריה, מועצה אזורית גולן, מועצה אזורית זבולון, כרמיאל, קריית מוצקין, נצרת עלית, מועצה אזורית עמק יזרעאל, מועצה אזורית גלבוע, הרצליה, ירושלים, בת ים, חיפה, באר שבע, חולון, ראשון לציון, חדרה, אשדוד, בית אל, שהם, מועצה אזורית עמק חפר, רמת השרון, מועצה אזורית דרום השרון, יהוד, מועצה אזורית לב השרון, מועצה אזורית גוש עציון, גבעת שמואל, הוד השרון, פרדסיה, מועצה אזורית שומרון, מועצה אזורית חבל מודיעין, כפר סבא, אלעד, דיר אל אסד, נחף, מגאר, כפר קרע, מגד אל כרום, סאג'ור, ערערה במשולש, זמר, כפר בענה, באקה אל גרביה, רהט, חורה, תל שבע, ערערה בנגב, אלקסום, נווה מדבר, לקייה, שגב שלום, אכסייפה, כפר קאסם, כפר ברא, גלגוליה, טירה, טייבה, שפרעם, טמרה, נצרת, אום אלפחם, סחנין.

סדנאות נוער: קבלת כלים ותובנות בנושא מניעת שימוש בסמים ובאלכוהול בדרך של למידה חווייתית בתחומים שונים הקרובים לעולמם של המתבגרים. דוגמאות: הגנה עצמית, קולנוע, קורס די.גיי, איפור, אומנות רחוב (ראפ וגרפיטי), ג'אגלינג, רכיבה טיפולית, פרסום, תיאטרון, יוגה צחוק, בישול, להקות מוזיקאליות ועוד.

סדנאות לנוער התקיימו ב־**78** יישובים: מועצה אזורית באר טוביה, מועצה אזורית רמת נגב, רחובות, מודיעין, אילת, רמלה, לוד, דימונה, בני עי"ש,גדרה, יבנה, קריית ים, מועצה אזורית מנשה, עפולה אור עקיבא, מועצה אזורית עמק הירדן, טירת כרמל, זיכרון יעקב, קריית ביאליק, מגדל העמק, נהריה, מועצה אזורית גולן, מועצה אזורית זבולון, מועצה אזורית עמק המעיינות, מועצה אזורית חוף כרמל, מועצה אזורית מגידו, כרמיאל, קריית מוצקין, נצרת עלית, מועצה אזורית עמק יזרעאל, מועצה אזורית מטה אשר, מועצה אזורית גלבוע, הרצליה, ירושלים, בת ים, חיפה, באר שבע, חולון, ראשון לציון, חדרה, אשדוד, מועצה אזורית עמק חפר, בני ברק, רמת השרון, מועצה אזורית דרום השרון, יהוד, קדימה־צורן, מועצה אזורית לב השרון, מועצה אזורית גוש עציון, גבעת שמואל, הוד השרון, פרדסיה, בית אל, כפר סבא, אריאל, כפר יונה, מועצה

אזורית שומרון, דיר אל אסד, גת המשולש, דליית אל כרמל, ערערה במשולש, זמר, באקה אל גרביה, רהט, חורה, תל שבע, ערערה בנגב, אלקסום, נווה מדבר, לקייה, שגב שלום, אכסייפה, כפר קאסם, כפר ברא, ג'לג'וליה, אום אל פאחם, טורען, טייבה, טירה, טמרה, יפיע, כאבול, כפר כנא, נצרת, סחנין, עילוט, שפרעם.

הכשרה מקצועית: ביישובים שונים שותפה הרשות הלאומית למלחמה בסמים ואלכוהול לפרויקטים של הכשרה מקצועית לנוער, משולבת בתכני מניעת שימוש בסמים ואלכוהול. מטרת ההכשרה היא מניעת שעמום ושוטטות, ומתן כלים מקצועיים שונים לבני נוער.

הכשרות מקצועיות לבני נוער התקיימו ב־23 יישובים: גדרה, ערערה בנגב, נווה מדבר, כפר קאסם, ג'לג'וליה, קריית ים, זכרון יעקב, מועצה אזורית חוף כרמל, בת ים, באר שבע, חולון, פתח תקוה, חדרה, אשדוד, בית אל, מועצה אזורית לב השרון, קדימה, מועצה אזורית דרום השרון, בני ברק, מועצה אזורית עמק חפר, כפר סבא, שומרון, אלעד.

”כן לספורט לא לסמים” – תכנית המשלבת פעילות מניעה עם פעילות ספורטיבית. הספורט מהווה חלופה להתנהגויות סיכוניות. ענף הספורט העיקרי הוא כדורגל, ולצידו סוגי ספורט נוספים כמו: רכיבה אתגרית על אופניים, חדר כושר, הגנה עצמית, גלישת גלים ועוד.

התכנית מתקיימת ב־58 יישובים: מועצה אזורית רמת נגב, מודיעין, דימונה, קריית ים, מועצה אזורית מנשה, אור עקיבא, זכרון יעקב, מגדל העמק, נהריה, כרמיאל, קריית מוצקין, מועצה אזורית גלבוע , הרצליה, בת ים, חיפה, באר שבע חולון, חדרה, אשדוד , בני ברק, רמת השרון, מועצה אזורית דרום השרון, קדימה־צורן, מועצה אזורית לב השרון, קריית אונו, כפר סבא, כפר יונה, אלעד, רהט, חורה, תל שבע, ערערה בנגב, אלקסום, נווה מדבר, שגב שלום, אכסייפה, כפר קאסם, כפר ברא, ג'לג'וליה, דיר אל אסד, נחף, גת המשולש, מג'ד אל כרום, זמר, כפר בענה, באקה אל גרביה, סחנין, טמרה, שפרעם, טירה, טייבה, נצרת, אום אל פאחם, ריינה, עילוט, כפר כנא, טורען, יפיע, ביר אל מכסור.

אלטרנטיב בקהילה: תכנית המשך ל'אוטובוס הסמים' שהופעל על־ידי הרשות הלאומית עד שנת 2014. המתאמים, עובדי נוער ומנחים שהוכשרו בהעברת התכנית הפעילו אותה במסגרות החינוך הלא פורמלי ב־20 יישובים: מועצה אזורית שער הנגב, מודיעין, מעלה אדומים, אילת, דימונה, בני עי"ש, ירוחם, זכרון יעקב, מועצה אזורית זבולון, קריית מוצקין, נצרת עלית, עכו, באר שבע, אשדוד, חולון,

בית אל, מועצה אזורית לב השרון, מועצה אזורית דרום השרון, מועצה אזורית שומרון, אריאל.

פעילות נוער בחודשי הקיץ: מיועדת להפגת השעמום והשוטטות ב"חופש הגדול" והעסקת בני הנוער בפעילויות מאורגנות השוללות שימוש לרעה בסמים ואלכוהול. פעילויות לדוגמא: לילות לבנים, מגרשים מוארים, זולה בים, מסיבות קיץ ללא אלכוהול, ספורט אתגרי וטיולים ברחבי הארץ בשילוב תכני מניעה ועוד.

הפעילויות התקיימו ב־99 יישובים: מועצה אזורית גזר, מועצה אזורית חבל איילות, מועצה אזורית באר טוביה, מועצה אזורית שער הנגב, מועצה אזורית רמת נגב, רחובות, מודיעין, אילת, רמלה, לוד, יבנה, דימונה, בני עי"ש, גדרה, ירוחם, מועצה אזורית מנשה, עפולה, אור עקיבא, מועצה אזורית עמק הירדן, טירת כרמל, זכרון יעקב, קריית ביאליק, מגדל העמק, נהריה, מועצה אזורית גולן, מועצה אזורית זבולון, מועצה אזורית עמק המעיינות, מועצה אזורית חוף כרמל, עכו, מועצה אזורית מגידו, כרמיאל, קריית מוצקין, נצרת עלית, מועצה אזורית עמק יזרעאל, מועצה אזורית גלבוע, בית אל, פרדסיה, קריית אונו, מועצה אזורית לב השרון, קדימה־צורן, יהוד, מועצה אזורית דרום השרון, רמת השרון, בני ברק, מועצה אזורית עמק חפר, שהם, הוד השרון, גבעת שמואל, מועצה אזורית שומרון, אריאל, מועצה אזורית חבל מודיעין, כפר יונה, כפר סבא, אלעד, הרצליה, ירושלים, בת ים, חיפה, באר שבע, חולון, ראשון לציון, חדרה, אשדוד, דיר אל אסד, נחף, גת המשולש, דליית אל כרמל, כפר קרע, מג'ד אל כרום, זמר, כפר בענה, רהט, חורה, תל שבע, ערערה בנגב, אלקסום, נווה מדבר, לקייה, כפר קאסם, כפר ברא, ג'לג'וליה, אום אל פאחם, ביר אל מכסור, ג'דיידה, טורען, טייבה, טירה, טמרה, יפיע, כאבול, כפר כנא, משהד, נצרת, סחנין, עילוט, עראבה, קלנסווה, ריינה, שפרעם.

קבוצות מניעה שניונית/טיפול לנוער בסיכון, מתקיימות כאשר מתקבל דיווח על מספר בני נוער המשתמשים בסמים באופן מזדמן או קבוע. קבוצות התקיימו ב־33 יישובים: ירושלים, חיפה, באר שבע, חולון, ראשון לציון, חדרה, אשדוד, מעצה אזורית לב השרון, בני ברק, גבעת שמואל, מועצה אזורית עמק חפר, רמת השרון, מועצה אזורית דרום השרון, כפר סבא, קריית ים, אור עקיבא, מועצה אזורית עמק הירדן, נהריה, מועצה אזורית גולן, מועצה אזורית חוף הכרמל, נצרת עלית, מועצה אזורית עמק יזרעאל, מועצה אזורית גלבוע, מועצה אזורית גזר, מועצה אזורית באר טוביה, רחובות, מודיעין, מעלה אדומים, אילת, רמלה, לוד, דימונה, גדרה.

צעירים

אוכלוסיית הצעירים בני 18-25 הינה אוכלוסייה הדורשת התייחסות מיוחדת. הפעילות מול אוכלוסייה זו כללה פרויקטים של הכנה לצה"ל, הכוונה תעסוקתית, ופעילות מניעה באוניברסיטאות ובמרכזים קהילתיים. ביישובים רבים נערכו הרצאות ופעילויות לצעירים במועדונים או פאבים - מקומות הבילוי של הצעירים, בכדי שישתפו פעולה ויגיעו.

פעילויות לצעירים התקיימו ב־43 יישובים: מועצה אזורית חבל איילות, מועצה אזורית רמת נגב, מודיעין, דימונה, בני ע"ש, קריית ים, מועצה אזורית מנשה, עפולה, אור עקיבא, מועצה אזורית עמק הירדן, טירת כרמל, זכרון יעקב, נהריה, מועצה אזורית גולן, מועצה אזורית זבולון, מועצה אזורית מגידו, מועצה אזורית גלבוע, ירושלים, בת ים, חיפה, באר שבע, ראשון לציון, חדרה, אשדוד, מועצה אזורית גוש עציון, בני ברק, מועצה אזורית עמק חפר, הוד השרון, כפר סבא, טמרה, שפרעם, נצרת, דיר אל אסד, נחף, גת המשולש, רהט, חורה, תל שבע, ערערה בנגב, שגב שלום, אכסייפה, כפר קאסם, כפר ברא.

הכשרת אנשי מקצוע

אנשי המקצוע הינם אוכלוסיית יעד חשובה הן בתפקידם כסוכני שינוי והן בהיותם מודל לחיקוי בקרב בני נוער וצעירים. הרשות פועלת בשיתוף פעולה עם מגוון רחב של אנשי מקצוע בקהילה, בהם: עובדים סוציאליים, פסיכולוגים, יועצים, מורים, מדריכי נוער, צוותי בריאות, אנשי דת, ועוד. הכשרת אנשי המקצוע ביישוב בנושאי מניעת שימוש בסמים ובאלכוהול, זיהוי, איתור והפניית משתמשים, וצידום בארגז כלים לקיום שיח מאפשר עם מגוון קהלי יעד ביישוב הינו צורך חיוני להשלמת מערך ההתערבות העירונית בנושא.

הכשרות צוותים מקצועיים עירוניים נערכו במסגרות שונות ב־92 רשויות מקומיות: מועצה אזורית גזר, מועצה אזורית חבל איילות, מועצה אזורית באר טוביה, מועצה אזורית שער הנגב, מועצה אזורית רמת נגב, רחובות, מודיעין, מעלה אדומים, אילת, רמלה, לוד, דימונה, בני ע"ש, גדרה, ירוחם, קריית ים, מועצה אזורית מנשה, עפולה, אור עקיבא, מועצה אזורית עמק הירדן, טירת כרמל, זכרון יעקב, קריית ביאליק, מגדל העמק, נהריה, מועצה אזורית גולן, עכו, מועצה אזורית זבולון, מועצה אזורית עמק המעיינות, מועצה אזורית חוף כרמל, מועצה אזורית מגידו, כרמיאל, קריית מוצקין, נצרת עלית, מועצה אזורית עמק יזרעאל, מועצה אזורית מטה אשר, מועצה אזורית גלבוע, בית אל, ועצה אזורית גוש עציון, מועצה אזורית לב השרון, קדימה-צורן, יהוד, מועצה אזורית דרום השרון, רמת השרון, בני ברק, מועצה אזורית עמק חפר, שהם, הוד השרון, מועצה אזורית שומרון, מועצה אזורית חבל מודיעין, כפר יונה, כפר סבא, אלעד, הרצליה,

ירושלים, בת ים חיפה, באר שבע, חולון, ראשון לציון, פתח תקווה, חדרה, אשדוד, דיר אל אסד, נחף, מגאר, בית ג'אן, כפר קרע, מגד אל כרום, סאג'ור, כפר בענה, חורה, תל שבע, ערערה בנגב, שגב שלום, אכסייפה, כפר קאסם, כפר ברא, ג'לג'וליה, אום אל פאחם, טמרה, נצרת, שפרעם, טירה, טייבה, קלנסווה, סחנין, משהד, עראבה, כפר כנא, עילוט, יפיע.

ליווי צוותים מקצועיים במשך תקופה/מספר מפגשים, כדוגמת צוותי נוער, מורים וכו' התקיים ב־29 יישובים: מועצה אזורית גזר, מועצה אזורית חבל איילות, מועצה אזורית באר טוביה, מועצה אזורית שער הנגב, מועצה אזורית רמת נגב, רחובות, מעלה אדומים, אילת, לוד, הרצליה, ירושלים, בת ים, חיפה באר שבע, חולון, ראשון לציון, חדרה, מועצה אזורית שומרון, כפר סבא, מועצה אזורית עמק חפר, בני ברק, מועצה אזורית גוש עציון, מועצה אזורית לב השרון, מועצה אזורית עמק הירדן, טירת כרמל, מועצה אזורית גולן, מועצה אזורית זבולון, נצרת עלית, מועצה אזורית עמק יזרעאל.

אירועים קהילתיים הינם אירועי מניעה המתקיימים בקהילה הרחבה, בהיכל או באולם עירוני, בהם משתתפים רבים מתושבי הקהילה, כדוגמת הצגה+דיון, מופע נוער בנושא, הרצאה וכו'.

אירועים קהילתיים בנושא מניעת השימוש בסמים ואלכוהול התקיימו השנה ב־68 יישובים: מועצה אזורית חבל איילות, רחובות, רמלה, לוד, בני ע"ש, גדרה, קריית ים, אור עקיבא, מועצה אזורית עמק הירדן, טירת כרמל, קריית ביאליק, מגדל העמק, מועצה אזורית חוף כרמל, כרמיאל, קריית מוצקין, מועצה אזורית עמק יזרעאל, בת ים, חיפה, באר שבע, חולון, פתח תקווה, קריית אוננו, מועצה אזורית לב השרון, מועצה אזורית גוש עציון, בית אל, יהוד, בני ברק, אלעד, מועצה אזוית שומרון, מועצה אזורית חבל מודיעין, כפר סבא, רהט, חורה, תל שבע, ערערה בנגב, אלקסום, נווה מדבר, לקייה, שגב שלום, כפר קאסם, כפר ברא, ג'לג'וליה, אום אל פאחם, ביר אל מכסור, ג'דיידה, טורעאן, טייבה, טירה, טמרה, יפיע, כאבול, כפר כנא, משהד, נצרת, סחנין, עילוט, ריינה, שפרעם, נחף, בית ג'אן, כפר קרע, מגאר, גת המשולש, מגד אל כרום, סאגור, ערערה, זמר, בענה.

פעילויות מניעה בחגים - ל"ג בעומר, פורים, ערב השנה האזרחית החדשה, חג הסיגד, רמאדן וכו' - מתקיימות לפני חגים ואירועים גדולים, למניעת שימוש מופרז באלכוהול בימים אלו. מטרתן של פעילויות אלה היא להעלות את המודעות לסכנות הטמונות בשתיית אלכוהול, גם כאשר קרב חג דתי או טקס המעודד צריכת אלכוהול.

פעילויות מניעה הקשורות לחגים התקיימו ב־97

יישובים: מועצה אזורית גזר, מועצה אזורית חבל איילות, מועצה אזורית באר טוביה, מועצה אזורית שער הנגב, מועצה אזורית רמת נגב, רחובות, מעלה אדומים, אילת, לוד, רמלה, מודיעין, דימונה, גדרה, בני ע"ש, יבנה, קריית ים, מועצה אזורית מנשה, עפולה, אור עקיבא, מועצה אזורית עמק הירדן, טירת כרמל, זכרון יעקב, מגדל העמק, נהריה, מועצה אזורית גולן, מועצה אזורית זבולון, כרמיאל, קריית מוצקין, נצרת עלית, עכו, מועצה אזורית גלבוע, הרצליה, ירושלים, בת ים, חיפה באר שבע, חולון, ראשון לציון, פתח תקוה, חדרה, אשדוד, מועצה אזורית עמק חפר, מועצה

אזורית לב השרון, קדימה-צורן, שהם, הוד השרון, גבעת שמואל, אלעד, בני ברק, רמת השרון, מועצה אזורית דרום השרון, בית אל, מועצה אזורית גוש עציון, פרדסיה, קריית אוננו, מועצה אזורית שומרון, אריאל, כפר יונה, כפר סבא, נצרת, שפרעם, טירה, טייבה, סחנין, עראבה, ריינה, משהד, ביר אל מכסור, טמרה, טורעאן, ג'דיידה, דיר אל אסד, נחף, מגאר, בית ג'אן, גת המשולש, מגד אל כרום, סאגור, ערערה, זמר, בענה, רהט, חורה, תל שבע, ערערה בנגב, אלקסום, נווה מדבר, לקייה, שגב שלום, אכסייפה, כפר קאסם, כפר ברא, ג'לג'וליה.

פרסום

חשיבות רבה נודעת לפרסום ושיווק תכניות ומסרי הרשות בקרב האוכלוסייה המקומית, להעלאת המודעות לנושא ולהנגשת השירותים המופעלים על ידי הרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול לקהל הרחב.

המתאמים משתמשים בפרסום חוצות, בפרסום כתבות

בעיתונות המקומית, אתרי אינטרנט עירוניים, דפי פייסבוק של הרשויות המקומיות למלחמה בסמים ובאלכוהול, הפצת חוברות ועלוני מידע בנושאים שונים, חלוקת חולצות וצעפים הנושאים את מסרי הרשות, חלוקת נשיפונים ואמצעי פרסום והסברה נוספים כיד הדמיון הטובה עליהם.

הפרסום מתבצע בכל 125 היישובים ובכלל המגורים באורח שוטף לאורך השנה, ומגיע לשיאו בחופשת

הקיץ ובחודש דצמבר במהלך שבוע הסמים.

פרויקטים מיוחדים

בתים - הכשרת בלניות לאיתור אלימות והתמכרויות של נשים הטובלות במקווה. "זוגיות מכבדת" - זוגיות ומיניות ללא חומרים משני תודעה וללא אלימות.

חיפה - הפקת סרטון בנושא נזקי שימוש בקנאביס על המוח (בשיתוף עם "מדעטק").

פתח תקווה - חוג להורים אריתראים, הקורס כלל גם מפגש עם נציגי האו"ם שהסבירו להם את זכויותיהם.

חדרה - תכנית לימודי תאוריה בדרך חווייתית ופרטנית. עם הדגש על התנהגות בכביש, מניעת שימוש בחומרים ממכרים, רכישת כלים והפנמה להתנהגות בוגרת ואחראית כנהג לעתיד.

מועצה אזורית עמק הירדן - "עגלידא" - אירוע אזורי בהשתתפותם של כל יישובי המועצה התקיים בפורים. האירוע כלל הופעה של להקה ששילבה מסרים כנגד שתיית אלכוהול ושימוש בסמים וכן דוכני מניעה.

זכרון יעקב - הורים ערים בבתים - הורים מסיירת ההורים העבירו חוגי בית בבתיהם של תושבים להעברת תכני מניעה.

קריית ביאליק - הצגה "הקול בראש" - להקת צעירי ביאליק העלתה מחזה העוסק בסכנות הנובעות משתיית אלכוהול ורכיבה על אופניים חשמליות. בהצגה צפו כל תלמידי חטיבות הביניים והתיכון בעיר, במקביל לשיח שנערך בכיתות.

קריית ביאליק - הסרט 'קריז' - במסגרת חוג הקולנוע "קולנוער" בני הנוער הפיקו, צילמו, שיחקו וערכו סרט עלילתי קצר העוסק בסכנות השימוש בסמים. המשתתפים עברו תהליך חווייתי ונטלו חלק בסדנאות העוסקות בעמדות, פיתויים, לחץ חברתי, מידע על סמים ואלכוהול ועוד. בערב ההקרנה החגיגי חולקו תעודות הוקרה למשתתפים ונערך פאנל מקצועי בנושא.

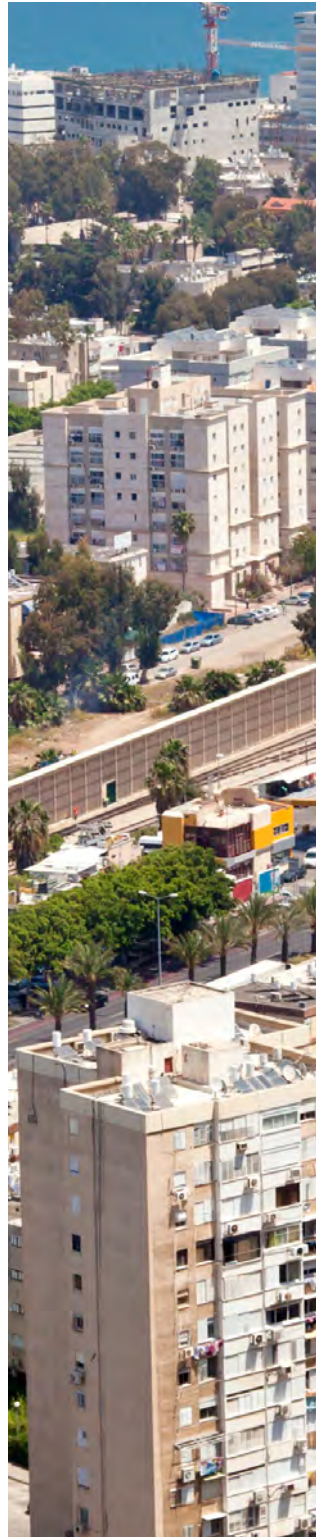
נהריה - מתחם הנוער "נהריה וילאג" - מתחם חינוכי לנוער בגילאי ז'-י"ב פועל בתקופת החופש הגדול מדי יום בין השעות 20:00-02:00. במתחם נערכות פעילויות חווייתיות, אקסטרים, הרצאות, סדנאות ופעילויות מניעה.

מועצה אזורית עמק חפר - "בנות מטפסות" - קורס טיפוס על קיר לבנות. הקורס מקנה מיומנויות להתמודדות עם אתגרים.

קדימה צורן - סיירת פק"ל קפה שחור - 22 בני נוער מתנדבים, יוצאים בערב שבת לפארקים מצוידים במחצלת וקפה ומנהלים שיח עם בני הנוער. **הפרויקט זכה במקום בפרס המניעה של קבוצת פומפידו.**

מועצה אזורית שער הנגב - טיול מנהיגות - טיול בן יומיים במדבר הכולל פעילויות בנושא מנהיגות שלילית וחיובית, עשייה ומנהיגות של נוער כתחליף להתנהגויות סיכון. טיול זה מהווה את יריית הפתיחה לפעילות שנתית בנושא מנהיגות ואלטרנטיבות להתנהגויות סיכון.

רחובות - סיירת סייבר - במהלך שעות המחויבות האישית של תלמידי כיתות י"א נבחרו 15 בני נוער להוות סיירת הסייבר הראשונה בעיר למיגור תופעת

אגף אכיפה וחקיקה

אגף אכיפה וחקיקה ברשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול מופקד על גיבוש מדיניות האכיפה הלאומית ומעורבות במימושה, תיאום בין גופי האכיפה השונים וקידום יוזמות אכיפה וחקיקה בתחום הסמים והאלכוהול.

גיבוש המדיניות בתחום האכיפה נעשה בשיתוף פעולה עם גופי האכיפה השונים הפועלים במדינה: משטרת ישראל, שירות בתי הסוהר, יחידת הסמים הארצית של המכס, משרד המשפטים על זרועותיו השונות, המשטרה הצבאית, והאגף לאכיפה ופיקוח במשרד הבריאות. כמו כן פועל האגף בשיתוף פעולה עם משרדי הממשלה השונים, כגון המשרד לביטחון הפנים, משרד הבריאות, משרד העבודה הרווחה והשירותים החברתיים ועוד.

יעדי האכיפה של הרשות הינם להביא לצמצום היצע הסמים המופץ בארץ, ולצמצום השימוש בסמים, בכלל זה "סמי הפיצוציות", ובאלכוהול בקרב כלל האוכלוסייה, ובקרב הקטינים בפרט.

פעילות הרשות להשגת יעדים אלה כוללת, בין השאר:

- מעורבות וייזום בתחום החקיקה להגברת האכיפה בתחום הסמים, לרבות "סמי הפיצוציות" והאלכוהול.
- מעורבות בשיתופי פעולה מבצעיים בין גורמי האכיפה השונים.
- שילוב גורמים בקהילה בפעילות גורמי האכיפה, במסגרת פעילות המתאמים.
- יוזמה ומעורבות בפיתוח אמצעים לזיהוי סמים, ולזיהוי נהגים המצויים תחת השפעת סם.
- סיוע בהצטיידות לגורמי האכיפה השונים ובמימון פעולות אכיפה חדשניות.
- בשנת 2016 המשיכו גופי האכיפה לעסוק באתגרים הרבים והמגוונים אשר עומדים לפתחנו בשנים האחרונות בתחום הסמים והאלכוהול.

המאבק ב"סמי הפיצוציות"

אחד מהאתגרים החשובים המעסיק בשנים האחרונות מדינות רבות בעולם, הינו המאבק בהפצתם של חומרים פסיכואקטיביים חדשים, המכונים **N.P.S New Psychoactive Substances** -, ובישראל זכו לכינוי "סמי פיצוציות", נוכח ההפצה הנרחבת שהייתה להם בפיצוציות. מדובר בחומרים מסוכנים וממכרים בעלי השפעה פסיכואקטיבית כשל סמים, אשר נובעים מהם סיכונים רבים, הן פיסית והן נפשית. חומרים אלה מופצים כ"סמים חוקיים", ופגיעתם קשה. בין חומרים אלה נמנים הקנבינואידים הסינתטיים שמופצים לרוב כעלי צמחים המרוססים בכימיקלים מסוכנים שהרכבם משתנה חדשות לבקרים. חומרי הגלם לייצור סמים אלו מיובאים לישראל, בעיקר מסין, ובארץ מתבצע העיבוד שלהם, אריזתם והכנתם לשיווק לצרכנים ב"מעבדות" לא חוקיות, ללא כל פיקוח רפואי. חומרים אלה נמכרים בשוק בשמות שונים, כגון: "נייס גאי", "מבסוטון", "ספייס" ועוד. כמו כן מופצים בשוק כדורים או קפסולות המכילים אבקות כימיות מסוכנות.

במסגרת ההתמודדות עם תופעה זו בישראל נחקק בקיץ 2013 "חוק המאבק בתופעת השימוש בחומרים מסכנים, התשע"ג - 2013", חוק אשר הביא לשינוי משמעותי בשוק זה בישראל. חוק חדשני וחשוב זה שנחקק ביוזמה ועבודה משותפת של המשרד לביטחון הפנים, משטרת ישראל, הרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול, משרד המשפטים ומשרדי ממשלה וגופים נוספים, מהווה ציון דרך משמעותי במאבק ב"סמי הפיצוציות".

החוק קובע סמכויות לתפיסה והשמדה של חומרים מסכנים, וכן מאפשר הכרזה בהליך מהיר של חומרים האסורים להפצה, וקובע ענישה פלילית למי שמפיץ חומרים שהוכרזו כאמור.

יישומו של החוק במהלך השנים מאז נחקק, הוביל לשינויים ממשיים בשוק "סמי הפיצוציות", שהעיקרי בהם הינו בכך שמכירתם של חומרים מסכנים אלה אינה נעשית יותר בגלוי בפיצוציות ובחנויות ממכר אחרות, אלא ירדה למחתרת, ומתנהלת כמו מכירתם של סמים. עיקר המכירה מתבצע באמצעות האינטרנט ושליחים. במהלך השנים מאז חקיקת החוק בתי המשפט התוודעו לתופעת הסמים החדשים ולחוק המאבק, ובפסקי הדין ניתן ביטוי להשוואה בין סחר בחומרים מסכנים לסחר בסמים. בתי המשפט אשר דנו בתיקים מכוח החוק החדש פסקו כי הפצה וסחר בחומרים מסכנים מהווים עבירות חמורות הוות אסון לחברה, וכי חומרים מסכנים אלו, בדומה להשפעות סמים, גורמים להרס רב ומצמיחים עבירות קשות. בתי המשפט ציינו בהחלטותיהם כי נראה שהמחוקק הקיש

בין עבירות הפצת חומר מסכן לבין הפצה או סחר בסם מסוכן, וכי הסכנה הגלומה בשימוש בחומרים מסכנים דומה בטיבה לסכנה הגלומה בהפצת סמים מסוכנים. עוד נקבע, כי בשל החומרה הרבה שבהפצת חומרים אלה, המלחמה בנגע רע זה צריכה להיות רבת עוצמה.

בספטמבר 2016 התקבל פסק דין ראשון של בית המשפט העליון המתייחס לחוק זה ומציין את הצורך בהטלת ענישה מרתיעה והולמת: <http://elyon1.court.gov.il/files/15/620/079/z06/15079620.z06.htm>

ההוראות בחוק העוסקות בסמכויות כניסה, חיפוש, תפיסה והשמדה של חומר מסכן, נקבעו בעת חקיקתו כהוראת שעה ל-3 שנים. בטרם יפוג תוקפן של ההוראות אלה בקיץ 2016, פעלו גורמי האכיפה והחקיקה, והרשות בכללם, להפיכתן להוראות קבועות, וכיום הוראות אלה אינן מוגבלות עוד בזמן.

במסגרת המאבק ב"סמי הפיצוציות", ובנוסף לחקיקת חוק המאבק, אומצה בחקיקה גם הגישה הגנרית בהכללתם של חומרים חדשים בפקודה, דהיינו פיקוח על משפחות של חומרים ולא רק על חומרים ספציפיים ("חוקי נגזרות"). דבר זה מקשה על יצרני הסמים החדשים ומפיצייהם, ואינו מאפשר להם להפיץ כ"חומרים חוקיים" חומרים חדשים אשר דומים במבנה הכימי שלהם לחומרים המוגדרים כסמים בפקודת הסמים, שכן ההכללה הגנרית קובעת גם חומרים אלה כסמים. בכך מתאפשר פיקוח נרחב יותר על חומרים חדשים המוכנסים לשוק הסמים.

נראה כי האפקטיביות של חוק המאבק ושל אימוץ הגישה הגנרית באים לידי ביטוי בהפחתה במספר החומרים החדשים הנכנסים לשוק, וכתוצאה מכך לירידה בקצב ההכרזות הדחופות ובקצב הכללתם של חומרים חדשים בפקודה.

הוספת חומרים לפקודת הסמים המסוכנים הינה פרי עבודתה של הוועדה לבחינת חומרים פסיכואקטיביים, שהיא ועדה בין־משרדית הפועלת בראשות מנכ"ל הרשות ומיוצגים בה נציגי הגורמים המקצועיים הרלוונטיים לנושא, בכללם: הרשות, משטרת ישראל, רשות המסים, משרד הבריאות, משרד המשפטים, המשרד להגנת הסביבה, משרד הכלכלה ועוד. בשנת 2016 התכנסה הוועדה שלוש פעמים, והיא המליצה על הכללה של רשימת חומרים חדשים בפקודה.

הפעילות הנמרצת שנעשתה לאכיפת החוק כוללת מבצעים בהיקף ארצי בהובלת מחלקת הנוער של משטרת ישראל, איסוף מודיעיני ושימוש בתוצריו

לפתיחת תיקי חקירה. פעילות המשטרה נעשית בשילוב כוחות עם הרשויות המקומיות, אגף האכיפה והפיקוח במשרד הבריאות, רשות המיסים ועוד. מאז חקיקתו של החוק פתחה המשטרה אלפי תיקים בגין עבירות על החוק. בשנת 2016 נפתחו 413 תיקים פליליים והוגשו 236 כתבי אישום. למרות ההתקדמות הרבה שנעשתה בתחום המאבק ב"סמי הפיצוציות", שוק זה עדיין דינאמי ופעיל. עיקר

סם הקנאביס

אתגר נוסף אשר עמד בפני גורמי האכיפה בשנת 2016 נוגע לסם הקנאביס.

במהלך שנת 2016 הייתה עלייה משמעותית בתפיסות סם זה, כאשר מקורה של הכמות העיקרית הוא בגידול מקומי של מריחואנה. נחשפו מאות מעבדות לגידול מריחואנה, ביתיות ותעשייתיות, בכל רחבי הארץ, וכן נתפסו שתילי מריחואנה בסדר גודל משמעותי.

סוגיית המדיניות הראויה כלפי המשתמשים בסם הקנאביס עלתה מעת לעת לדיון בשיח הציבורי והעסיקה גם את גורמי האכיפה.

בשנת 2016 מינה השר לביטחון הפנים צוות לבחינת מדיניות האכיפה ביחס לסם הקנאביס. הצוות מונה בעקבות דיון בוועדת שרים לחקיקה בהצעת חוק פרטית אשר קראה לביטול הפללת המשתמשים בקנאביס, והפיכת השימוש בסם לעבירת קנס ללא רישום פלילי. בראש הצוות עמד מנכ"ל המשרד לביטחון הפנים, ולקחו בו חלק נציגים מהרשות ביחד עם נציגים מהמשרד לביטחון הפנים, משרד המשפטים, המשטרה, ונציגי ציבור. הצוות שמע התייחסות לנושא מקשת נרחבת של גורמים, ביניהם: נציגים ממשרד הבריאות, משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים, משרד החינוך, הסניגוריה הציבורית, המועצה לשלום הילד, נציגי צה"ל, אנשי מחקר, ועוד. הצוות סיים עבודתו בסוף 2016 ודוח המסכם את עבודתו והמלצות יו"ר הצוות הוגשו לשר לביטחון הפנים בראשית שנת 2017. המלצות אלה כללו עריכת שינוי במדיניות האכיפה - השינוי המהותי הינו המעבר מאכיפה פלילית להסברה וטיפול, הרחבת אמצעי האכיפה מעבר לאמצעים הפליליים הקיימים, ושימת דגש על מאמצי הסברה וחינוך, ובמיוחד בהתייחס לקטינים ולנהגים.

בהמלצות נעשתה הבחנה בין בגירים לקטינים. בכל הנוגע לבגירים, בעבירות הראשונות תונהג שיטה של קנסות מנהליים והסדרים מותנים, כאשר ההפללה תינקט רק מעבירה רביעית ומעלה. כלפי קטינים - תופעל גישה טיפולית לפיה בעבירה ראשונה תינתן לקטין האפשרות לפנות לטיפול מותנה ללא רישום פלילי. בעבירה שנייה - סגירת תיק בהסדר מותנה (בדומה למנגנון המופעל בעבירה שלישית אצל בגירים)

המכירה מתבצע כיום באמצעות שליחים ובאמצעות האינטרנט. תיקון חקיקה להתמודדות עם תופעת הפשיעה בזירת האינטרנט תלוי ועומד כיום בפני הכנסת במסגרת "תיקון לחוק הגבלת השימוש במקום לשם מניעת ביצוע עבירות, התשס"ה - 2005". תיקון זה מכוון להגבלת גישה לאתרי אינטרנט לשם מניעת ביצוע עבירות, ובכללן עבירות סמים ועבירות על חוק המאבק בתופעת השימוש בחומרים מסכנים.

ובעבירה שלישית ומעלה - יינקט הליך פלילי רגיל בהתאם לשיקול דעתה של המשטרה. כספי הקנסות יושקעו בהסברה, בחינוך ובטיפול בנפגעי סמים.

בינואר 2017 הודיע השר על קבלת ההמלצות ועל השינוי הצפוי במדיניות האכיפה, ובמהלך השנה הקרובה תוקם וועדה בין־משרדית שתפעל ליישום ההמלצות.

מושב מיוחד של העצרת הכללית של האו"ם בנושא סמים (UNGASS)

באפריל 2016 התקיים מושב מיוחד של העצרת הכללית של האו"ם שהוקדש לנושא בעיית הסמים העולמית. במושב השתתפה משלחת מטעם מדינת ישראל שכללה נציגים מהרשות, משטרת ישראל, משרד הבריאות, משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים, משרד החינוך ויו"ר הוועדה למאבק בנגעי הסמים והאלכוהול של הכנסת.

בין הנושאים שנדונו במושב מיוחד זה היה גם נושא הפחתת ההיצע, אכיפה אפקטיבית והתמודדות עם פשיעת סמים, פשיעה מאורגנת, הלבנת הון, ענישה פרופורציונאלית, **NPS** ועוד.

לקראת המושב המיוחד ובמהלכו גובשו המלצות אופרטיביות שונות, בכלל זאת המלצות הנוגעות להתמודדות בתחום האכיפה. הומלץ למדינות למקסם את מאמצי האכיפה כנגד ארגוני פשיעה ולשים דגש על פשיעת סמים רחבה או בעלת אופי חמור. בהמלצות ניתן גם ביטוי נרחב לקידום והגנה על זכויות האדם, חריות היסוד והכבוד העצמי של כל בני האדם ועידוד לפיתוח אלטרנטיבות או אמצעים משלימים להרשעה, במקרים מתאימים, וכן מידתיות בענישה בעבירות סמים, כך שחומרת העונש תהיה פרופורציונאלית לחומרת העבירה.

מרבית ההמלצות כבר מיושמות בישראל, ואף מדיניות האכיפה החדשה ביחס לסם הקנאביס עולה בקנה אחד עם המלצות אלה.

פעילות גופי האכיפה

פעילות ענפה שבוצעה על-ידי משטרת ישראל הובילה לעלייה בתפיסות של מרבית סוגי הסמים. חלה עלייה משמעותית בתפיסות של מריחואנה ושל סם האקסטזי (MDMA). הייתה גם עלייה בתפיסות של הרואין, קוקאין ומתאמפטמין.

נמשכו תפיסות הסמים במעברי הגבול על-ידי יחידות המכס השונות. חלה עלייה בין השאר בתפיסות של מריחואנה וחשיש, זרעי מריחואנה הידרו, אמפטמין, LSD, ועלייה עצומה בתפיסות סם האקסטזי (MDMA). בין תפיסות אלה ניתן למנות תפיסה גדולה של 22,036 כדורי אקסטזי מהולנד שהוסתרו במשלוח של בגדים. גם בצה"ל התבצעה השנה פעילות נחושה כנגד שימוש החזקה וסחר בסמים על-ידי חיילים. חלה עלייה גדולה במספר עבירות הסמים שנחקרו, הן עבירות שימוש בסם והן עבירות סחר, גידול וסירוב לצו קצין שיפוט בכיר.

חקיקה

- תיקון לחוק המאבק בתופעת השימוש בחומרים מסכנים, התשע"ג - 2013** -הוראות פרק ב' לחוק המאבק, העוסקות בסמכויות כניסה, חיפוש, תפיסה והשמדה של חומר מסכן, הוגדרו בסעיף 12(ב) לחוק כהוראת שעה למשך שלוש שנים. ביום 11.8.16 התפרסם תיקון לחוק לפיו הוראות פרק זה הפכו מהוראת שעה להוראה קבועה. ("חוק המאבק בתופעת השימוש בחומרים מסכנים)(תיקון מס' 2), התשע"ו - 2016", פורסם בס"ח 2575).

- תיקון ל"חוק הגבלת השימוש במקום לשם מניעת ביצוע עבירות, התשס"ה -2005"** - תיקון שפורסם ביום 28.6.16 ובמסגרתו הוכללו בתוספת מכוח פרק ב' להצעת החוק, הנוגע להגבלת השימוש במקומות פיסיים לביצוע עבירות, עבירות מפקודת הסמים וכן עבירות על-פי חוק המאבק בתופעת השימוש בחומרים מסכנים. ("חוק הגבלת שימוש במקום לשם מניעת ביצוע עבירות)(תיקון מס' 2), התשע"ו - 2016", פורסם בס"ח 2559).

תיקון נוסף לחוק, הנוגע להגבלת הגישה לאתרי

ימ"ר דרור בשב"ס, יחידה המופקדת על סיכול הברחות סמים לבתי הכלא, המשיכה בפעילותה הנחושה בשנת 2016, וגם השנה נתפסו סמים שונים בתוך בתי הכלא ובמעברים אליהם, בפעילויות מגוונות כגון: מארבים, הפעלת סוכנים, בקרות במסופי ביקורים, ומעקב אחר אסירים אשר פלטו מגופם סמים שביקשו להחדיר לכלא.

בנושא האלכוהול נמשכה הפעילות האינטנסיבית לאכיפתם של החוקים השונים בתחום זה. משטרת ישראל פעלה לאכיפת העבירות שעניין איסור מכירת/הספקת משקה משכר לקטין: בשנת 2016 נפתחו 1,094 תיקים פליליים והוגשו 334 כתבי אישום. מחלקת האכיפה במשרד הבריאות המשיכה לפעול להטמעת הוראות "חוק הגבלת הפרסומת והשיווק של משקאות אלכוהוליים, התשע"ב - 2012". בהמשך יובאו סקירות מטעם גופי האכיפה השונים על פעילותם בשנת 2016.

אינטרנט, מצוי עדיין בהליכי חקיקה. בהצעת החוק אשר נדונה בימים אלה בכנסת, בהגדרת "עבירה" אשר החוק חל עליה כלולות עבירות לפי סעיפים 13 או 14 לפקודת הסמים המסוכנים וכן עבירה לפי סעיף 7 ל"חוק המאבק בתופעת השימוש בחומרים מסכנים, התשע"ג - 2013".

- טיוטת "חוק סדר הדין הפלילי (חילוט תקבולי עבירה) התשע"ו - 2015"** -הצעה אשר מבקשת ליצור הסדר אחיד ועדכני אשר יחליף את הוראות החילוט השונות בחקיקה המתייחסות ומסדירות חילוט רכוש שהושג בעבירה או שניתן כשכר עבור ביצוע עבירה. החילוט הינו כלי חשוב ומרכזי במאבק בפשיעה בכלל ובפשיעה החמורה בפרט, ובכלל זאת עבירות הסמים. הדיונים בהצעת חוק זו, אשר החלו בשנת 2015, נמשכו גם בראשית שנת 2016. אגף אכיפה וחקיקה ברשות נטל חלק פעיל בדיונים אלה ודאג להבטיח כי יינתן בחוק ביטוי הולם להתמודדות עם עבריינות הסמים ו"סמי הפיצוציות".

פרויקטים

- עריכת בדיקות שיער לאיתור סמי אונס**
נוכח הקושי המשמעותי הקיים באיתור סמי אונס בבדיקות הרגילות שנערכות כיום בשל מהירות הפינוי שלהם מהגוף, קודמה במהלך שנת 2016 יוזמה לעריכת בדיקות שיער, אשר בהן ניתן לאתר סמים גם בחלוף מספר חודשים ממועד השימוש בהם.

הרשות רואה חשיבות רבה בקידום נושא בדיקות השיער לאיתור סמים, והיא שותפה ליוזמה לעריכת פרויקט מקיף בנושא במימון קרן החילוט, ביחד עם משרד הבריאות ושותפים נוספים מבתי חולים ("חדרי 4"), משטרת ישראל, פרקליטות המדינה, משרד הרווחה ועוד. במהלך שנת 2016 התקיימו מספר ישיבות של וועדת היגוי לקידום הפרויקט, והוא יצא לדרך באמצעות מעבדה באיטליה. בימים אלה התקבלו תוצאות ראשונות חיוביות של בדיקה שנערכה במסגרת הפרויקט

- פרויקט הסברה ואכיפה בנושא נהיגה בהשפעת אלכוהול וסמים באזורי הבילוי בחיפה**
פרויקט שבוצע עם הרשות העירונית למלחמה בסמים ואלכוהול חיפה ובשיתוף עם משטרת ישראל, המטה לבטיחות בדרכים וקווי לילה.

במסגרת הפרויקט הוקם אוהל הסברה באזורי הבילוי בחיפה, הכולל שוטרים, צוות של המטה לבטיחות בדרכים והרשות למלחמה בסמים ואלכוהול. במקום בוצעו בדיקות נשיפה ובוצעה הסברה מפורטת על השפעת החומרים על הנהיגה. האווירה האכפתית שנוצרה במקום אפשרה שיח בנושא, והצגת שאלות ובקשות. בקרבת מקום לאזורי הבילוי נערכה גם פעילות אכיפה של המשטרה כלפי נהגים שלגביהם התקבל מידע מהשוטרים והמתנדבים בעמדת ההסברה כי הם נוהגים בהשפעת חומרים למרות שהוזהרו ולמרות ההסבר שקיבלו.

- סיוע להצטיידות לגופי האכיפה**

בנוסף, הרשות מסייעת מדי שנה לגופי האכיפה השונים ברכישת ציוד מבצעי ואמצעים טכנולוגיים חדישים.

12 משטרת ישראל

א. קנאביס / מריחואנה

ניתן לראות עלייה משמעותית בתפיסות סמים ובמיוחד במריחואנה, כאשר הכמות העיקרית מקורה בגידול מקומי של מריחואנה. לציין כי בספטמבר 2016 נתפסו בניצני עוז שתי חממות ענקיות עם מאות שתילי קנבוס במשקל 5.5 טון ע"י מחוז מרכז. באותו חודש נרשמה תפיסה משמעותית נוספת בנחל צין ע"י יחידת מג"ן, במסגרתה נתפסו שתילי קנאבוס במשקל 666 ק"ג. כמו כן בחודש דצמבר נתפסו ע"י ימ"ד ירושלים שני בלדרים שברשותם כ- 10,000 זרעי קנבוס.

מגמות שוק הסמים בישראל - 2016

ב. הרואין

על אף כמות התפיסות הקטנה יחסית לסמים אחרים - המיוחסת ל"יובש" עולמי בהרואין, נרשמה עליה של 47% בשנת 2016 לעומת אשתקד. לציין תפיסת הרואין משמעותית יחסית, בגבול מצרים במרץ 2016 - במהלך פעילות מבצעית של יח' מג"ן [פרשיית "רותם במדבר"], שוכל יצוא הרואין במשקל 4.3 ק"ג מישראל למצרים. להוסיף כי לצד תפיסות הרואין מועטות, נתפסה השנה כמות של כ-20 ק"ג אופיום בגבול מצרים.

ג. קוקאין

נרשמה עלייה בנתוני תפיסות. לציין כי מרבית הכמות שנתפסה השנה הייתה הודות לתפיסות בלדרים בנתב"ג. במהלך 2016 נתפסו 20 בלדרים שניסו להחדיר לישראל למעלה מ-78 ק"ג קוקאין. לציין, כי אחד הבלדרים מת לאחר ש"זרג" התפוצץ בבטנו לאחר חזרתו ארצה. כמו כן במאי 2016 בעקבות פעילות ימ"ד נגב וח' סמים / מת"מ, נתפסה בנמל בארגנטינה מכולה ובה 107.5 ק"ג קוקאין שהייתה מיועדת להגיע לישראל. בניסיון להסביר עלייה זו בכמות הקוקאין, יש לציין כי מידע משנת 2015 הצביע על "יובש" בשוק הקוקאין בישראל, ומכאן שהמוטיבציה של יבואני הסמים להביא קוקאין ארצה גברה.

ד. MDMA

עלייה משמעותית ביותר, העלייה מתבטאת הן בתפיסת טבליות ["אקסטזי"] והן בתפיסת MDMA הנצרך כאבקה/גביש/נוזל. מכלל תפיסות האקסטזי נרשמו ארבע תפיסות גדולות במיוחד - מעל 10,000

טבליות, שלוש מהן נרשמו תוך תפיסת בלדרים בנתב"ג ותפיסה אחת בחבילת דואר שיורטה במכס. לציין כי העלייה בתפיסות ה- **MDMA** היא העלייה הדרמטית ביותר ומיוחסת לשינויים בהרגלי הצריכה, קרי חזרה לצריכת אקסטזי לאחר שבשנים האחרונות השימוש היה בתחליפים כמו קתינון ונגזרותיו - שבינתיים הוכללו בפקודת הסמים המסוכנים, כמו גם מעבר מאקסטזי בטבליות מוכנות לחומר גבישי או נוזלי.

ה. מתאמפטמין

סם נוסף לגביו אותרה עליה משמעותית בתפיסות בשנת 2016 הינו המתאמפטמין, זאת בעקבות פעילות ממוקדת של ימ"ר מרכז בשת"פ המכס שכללה טיפול מבצעי/חקירתי בעשרות משלוחי דואר שהכילו מתאמפטמין. לציין כי תופעת שימוש במתאמפטמין מיוחסת, בדרך כלל, לאוכלוסיית העובדים הזרים, בעיקר מהפיליפינים (גבבישים) ומתאילנד (בטבליות מוכנות לשימוש). האמור עולה ממידע מודיעיני וכן מתפיסות מכס מרובות מהשנים האחרונות של חבילות הנשלחות מהמזרח הרחוק המכילות מתאמפטמין בצורת כדורים ["יאבה"], בצורת גבישים ["שאבו"] או כאבקה.

לציין כי בחודשים נובמבר-דצמבר 2016 אותרו במכס מספר חבילות ובתוכן בובות "מיניונים" ובובות "מלחמת הכוכבים", בגופות הבובות הוטמנו סמים מסוג אמפטמין" - "שאבו".

ו. קקטוס "סן פדרו" (מסקאלין)

"סן פדרו" הוא כינוי לסם הזיה המופק ממיץ של זן קקטוס שמקורו בדרום אמריקה. הסם עלול לגרום להתקפי שכחה, פרנויה, 'פלשבקים', אובדן מימד הזמן וכן לנזקים נפשיים וגופניים [גם לאחר שימוש חד-פעמי]. בשנים האחרונות הנושא עולה בפורומים ישראליים המתנהלים במידע הגלוי. השנה נתפסה כמות משמעותית של מסקאלין [193.1 ק"ג] בתפיסה בודדת ביישוב הררית. להוסיף, כי גם בשנת 2015 נתפסה כמות גדולה יחסית [74 ק"ג] של סם מסוג זה בתפיסה בודדת. בהתייחס לירידה בתפיסות קוקאין, לא ניתן לזהות מגמה ברורה לאורך השנים האחרונות, וניתן להניח כי הביקוש לסם זה לא השתנה באופן משמעותי.

ז. מעבדות

גם במהלך שנת 2016 נתפסו עשרות מעבדות, רובן המוחלט מעבדות "הידרו".

ח. הברחות סמים דרך הגבולות

עפ"י תמונת המודיעין, ייבוא סמים לשטחי מדינת ישראל מתבצע, בעיקר, דרך גבולות מצרים וירדן - גם בשנת 2016 קיים מידע רב אודות יבוא סמים דרך מצרים בעיקר חשיש ומריחואנה. לעתים עולה כי ההברחה הינה תמורת הרואין המוברח מירדן ומועבר

למצרים ["טרנזיט"]. תופעות נרחבות נוספות בתחום הייבוא הן שימוש בדואר, בבלדרים הנכנסים ארצה דרך מעברי גבול, בפרט דרך נתב"ג, וכן יבוא דרך הים. ככל הידוע לנו אין מספיק שיקוף של מכולות בנמלי הים.

ט. גבולות לבנון וסוריה

גבולות אלה התאפיינו לאורך השנים בתפיסות סמים, לרוב, באמצעות זריקתם מעבר לגדר. בשנת 2016 - בהמשך למגמה בשנת 2015, לא נרשמו תפיסות בגבולות אלה. נראה, כי המצב הביטחוני בסוריה ובלבנון נותן אותותיו בתחום זה. עפ"י מידע, לאור המצב, סמים מלבנון מוברחים לישראל דרך ירדן. במקביל, יש להוסיף, כי בשנת 2016 התקבל מידע מצומצם המצביע על המשך יבוא סמים דרך גבול לבנון.

י. גבול ירדן

תמונת המודיעין מצביעה על תופעה נרחבת של הברחות סמים דרך גבול ירדן, בעיקר חשיש וקוקאין, תוך אזכור נקודות הברחה שונות לאורך הגבול, כגון אזור יריחו, אזור ים המלח ועוד. ע"פ תמונת מודיעין זו ולאור היעדר בחודשים ינואר-יולי 2016 [ומיעוט תפיסות בשנת 2015 כולה], עולה כי גבול ירדן הינו גבול פרוץ ונוח לביצוע הברחות. כמו כן, גם בהתייחס לגשר אלנבי, לא נרשמו הברחות סמים משמעותיות מירדן, למעט תפיסה בודדת של בלדר שהסליק 18 כדורי "קפטגון".

יא. גבול מצרים

על אף קיומה של גדר בגבול מצרים, נמשכות הברחת הסמים דרך גבול זה וניכר כי דרכו מוברח נתח משמעותי של סמים המיועדים לשוק הסמים הישראלי. הן תמונת המודיעין והן על פי דיווחים של יחידת מג"ן וגורמים בצה"ל הבקאים במתרחש בגבול, עולה כי גבול זה פעיל מאוד בהיבט ההברחות דרכו, וכפי שעולה לאורך השנים בהתייחס לגבול זה ולגבול ירדן - מברחי הסמים העיקריים דרך גבולות אלו הינם יבואני סמים תושבי הפזורה הבדואית.

על אף ריבוי המידע על הברחות סמים דרך גבול מצרים, קיים קושי לתפוס "על חם" הברחות, זאת לאור מס' סיבות מבצעיות - היכרותם הטובה של המברחים עם תוואי השטח, שימוש בכלי רכב מהירים ו"עבירים" המקשים על הגורמים בשטח להגיע תוך זמן קצר אל המעורבים וכן התנהלות סיגינטית זהירה מצד המברחים. בהקשר לכך, ראוי לציין תופעה בולטת נוספת שעלתה אף בשנים האחרונות - לא אחת ניסיונות לסכל הברחות גבול על ידי הכוחות הישראליים, מלוות בירי אש חיה של המברחים המצריים לעבר חיילי צה"ל, תופעה המביאה לסיטואציות מורכבות המאפשרות יכולת בריחה טובה יותר למברחים מצד הישראלי ומהוות סכנת חיים לגורמים הישראליים הפועלים לאורך הגבול. בנוסף,

ידוע על כך שסוירים של צה"ל בגזרות מסוימות מביאות לשיבוש של הברחה מתוכננת, ללא תפיסות הסמים.

להוסיף כי השנה לא נתפסו סמים בסדר גודל משמעותי במעבר טאבה ומעבר ניצנה, תופעה המוכרת משנים קודמות.

יב. נמלי ים

אחת הדרכים הנפוצות בעולם לשינוע סמים, מסוגים שונים, היא העברתם דרך הים. לעניין זה, השנה, בדומה לשנים עברו, קיים מידע כי עבריינים בכירים מנסים להכניס כמות של מאות ק"ג קוקאין דרך הים, לעתים דרך נמלי ביניים במדינות שונות בעולם.

בהקשר זה יש לציין תפיסה משמעותית של קוקאין שיועד להיכנס לישראל בחודש מאי 2016. תפיסה זו התבצעה בנמל בארגנטינה בעקבות מידע שהגיע לנציג מ"י באמל"ט. על בסיס המידע נעצרה אזרחית ישראלית בעלת אזרחות ארגנטינאית, שהייתה מעורבת בייבוא. מעצרה הוביל לתפיסת מכולה בה הוסלקו כ-107 ק"ג קוקאין בתוך שולחן אוכל. במקרה זה, עבריון ישראלי ניצל את קשייה הכלכליים של האישה והשתמש במכולה פרטית שביקשה להעביר מארגנטינה לארץ, עם עלייתה לישראל.

נתוני משטרת ישראל

תפיסות סמים 2015 - 2016:

סוג סם	2016		2015
מריחואנה	14.5 טון		5.1 טון
חשיש	835 ק"ג		1,035 ק"ג
קוקאין	126.2 ק"ג		93 ק"ג
הרואין	14.3 ק"ג		9.7 ק"ג
MDMA ("אקסטזי")	134,875 טבליות		16,894 טבליות
מתאמפטמין	8.5 ק"ג		3.6 ק"ג

התפלגות תיקי הסמים בשנים 2015 - 2016

עבירה	2016		2015
גידול,ייצור והפקת-סמים	1,075		1,227
החזקת סמים שלא לצריכה עצמית	4,991		4,253
סחר,יבוא ויצוא סמים	6,967		7,119
שימוש בסמים מסוכנים	23,539		21,127
סה"כ	31,622		28,641

יג. נתב"ג

בלדרים במהלך שנת 2016 נעצרו סה"כ 50 בלדרי סמים בארץ ו־12 בלדרים ישראלים בחו"ל, לעומת 30 בלדרים שנעצרו בישראל ו־13 בלדרים בחו"ל בשנת 2015. מרבית הבלדרים ישראלים, אשר הברихו סמים מסוגים שונים, בעיקר קוקאין, חשיש, זרעי מריחואנה ו־**MDMA** [אקסטזי]. אחת משיטות ההברחה הנפוצות בשנת 2016 היא באמצעות מזוודה בעלת דופן כפולה. בהתייחס לתפיסות המשמעותיות יש לציין תפיסת שתי בלדריות כשברשותן 8 ק"ג קוקאין שהוסלקו במזוודה בעלת דופן כפולה וכן שתי תפיסות [אחת בחודש ינואר ואחת בחודש יוני] של בלדרים שנשאו בכבודתם סכום כולל של למעלה מ־31,000 כדורי "אקסטזי". כמו כן בחודש דצמבר נתפסו שני בלדרים כשברשותם 10,000 זרעי מריחואנה מוסלקים בתוך צעצועים.

משלוחי דואר בשנת 2016 נתפסו 1,241 משלוחי דואר המכילים סמים לעומת 1,026 משלוחי דואר אשתקד - עלייה של 20%. לציין כי 64% מכלל התפיסות היו של צמח הקנבוס ותוצריו - זרעי קנבוס, מריחואנה וחשיש. מדינות המקור העיקריות לחבילות הן בריטניה, ספרד, הולנד וקנדה. עיקר המשלוחים שנתפסו היו ממוענים לכתובות בתחומי מחוזות ת"א ומרכז.

המטה למלחמה בסמים

נהלונל והלכנת הון של המכס

סיכום כמויות ותיקי סם

מס' תיקי יבוא סם 2016	סוגי סם	משקל הסם שנתפס	
		2016	2015
10	T.M.D	8.3 ק"ג	4.96 ק"ג
84	אמפטמין	15.8 ק"ג	3.93 ק"ג
474	קנאביס (חשיש ומריחואנה)	52.1 ק"ג	46.5 ק"ג
70	קוקאין	45.4 ק"ג	53.6 ק"ג
17	הרואין	1.4 ק"ג	8.4 ק"ג
46	פסילוצין, פטריות הזיה	3.3 ק"ג	3.7 ק"ג
2	מסקליון, קקטוס הזיה	45 גרם	304 גרם
42	מעוצבים	9.7 ק"ג	37.6 ק"ג
7	מתאמפטמין BA-YA	1,894 יח'	4,875 יחידות
163	MDMA XTC	175,873 יח'	16,677 יחידות
65	LSD	2,043 יח'	1,420 יחידות
12	'סמי אונס' GBL GHB	13.9 ליטר	21.3 ליטר
605	זרעי מריחואנה היידרו	23,879 יח'	13,019 יחידות
2	PCP	441 גרם	105 גרם
7	עלי קוקה	5,047 גרם	3,205 גרם
1,606	סך תיקי יבוא סם		

זרעי היידרו - עליה גדולה. XTC - (פי 10). סמים מעוצבים - המשך ירידה

פעילות מרכזית של מדור מבצעים בשנת 2016

- מעקב והמשך תפיסת סמים חדשים ("חומרים מסכנים" - "סמי פיצוציות") הנמכרים בשוק החופשי והוספתם לפקודת הסמים המסוכנים.
- המשך שותפות ועשייה בוועדות רשמיות שונות.
- המשך הכוונת מדורי הסמים של המכס למבצעים ממוקדי מטרה "מבצעי מטרה" בהסתמך על מדיניות, הנחייה ומידע קיים בארץ ובעולם.
- המשך בדיקת אמצעים טכניים לטובת חוקרי הסמים בשטח לגילוי ו/או זיהוי סמים מסוכנים ומסכנים מהארץ ומהעולם. כולל המשך רכש וחלוקת ציוד ייעודי שוטף לגילוי וזיהוי הברחות סמים.
- החלת הסכמים בינלאומיים בין המכס לגורמים אחרים בחו"ל בנושאי סמים מסוכנים ומסכנים.
- ביצוע משלוחים מבוקרים של סמים מסוכנים ומסכנים מארצות שונות.

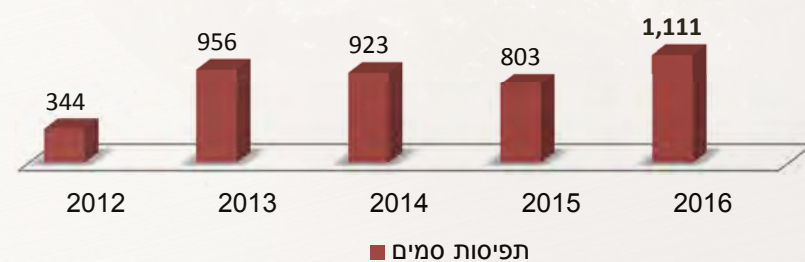
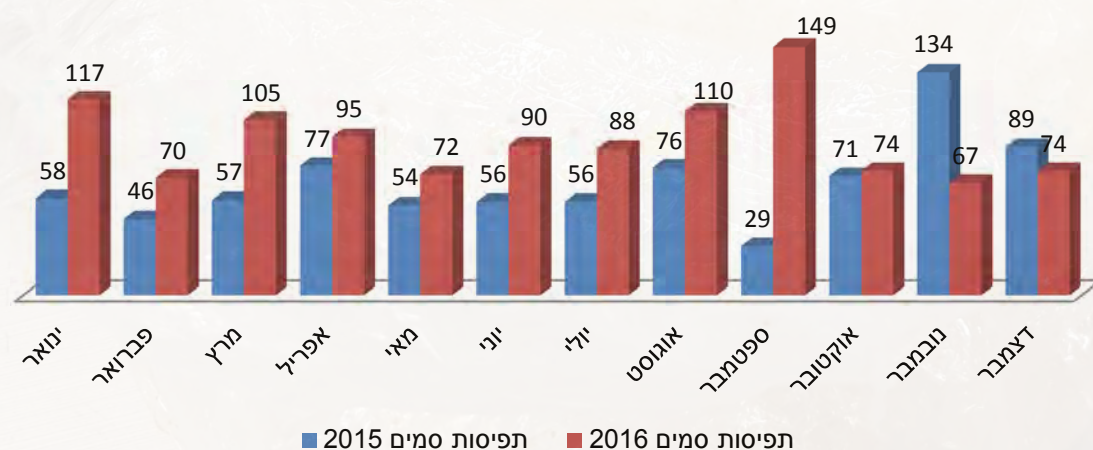

כלבים

1. במהלך השנה נתפסו בעקבות סימון הכלבים 1,111 תפיסות סמים.

2. במהלך השנה נתפסו בעקבות סימון הכלבים ובדיקת כלבים סוגים שונים של סמים כגון: קוקאין, הרואין, אקסטזי, מאמפטמין, חשיש, שמן חשיש, מריחואנה, פטריות הזיה, סמים מעוצבים בתצורות שונות וכד', בכמויות שונות ובאזורי עבודה השונים שבאחריות פיקוח המכס.

תפיסות סמים ע"פ חלוקה לחודשים

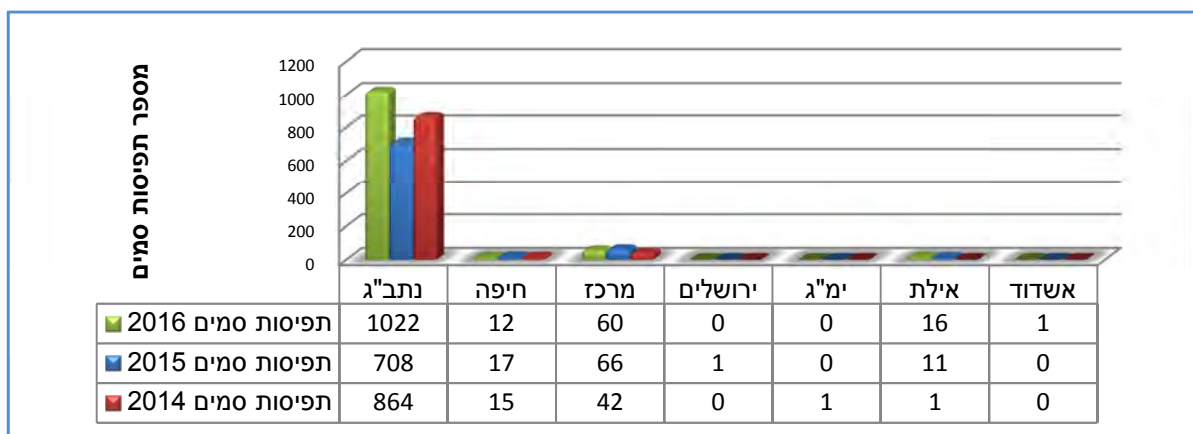
להלן כמות תפיסות סמים בחלוקה לסוגי הסמים השונים:

חלוקה לפי סוג הסם	
179	קנאביס - חשיש
236	קנאביס - מריחואנה
25	קנאביס - שמן חשיש
312	זרעי קנאביס
178	XTC-MDMA-Meth
2	XTC-YA-BA
66	LSD
10	DMT
61	קוקאין
-	קוקאין נחלי
8	הרואין
8	אופיום/מורפיום
6	אמפטמין-alpha methy
2	קטמין
2	ethanamine - מסקלין
8	GHB - סם אונס
33	פטריות הזייה - נבגים
16	פטריות הזייה - צימחי
3	סמים מעוצבים - אבקה
3	סמים מעוצבים - גבישים
16	סמים מעוצבים - צימחי
-	סמים מעוצבים - קפסולות
1,174	סה"כ

* ישנן תפיסות המכילות יותר מסוג סם אחד

ריכוז כמות שנתפסה לפי סוג הסם (בגרמים)	
17,013.3	קנאביס - חשיש
15,281.6	קנאביס - מריחואנה
3,597.8	קנאביס - שמן חשיש
15,006.7	זרעי קנאביס
52,208.8	XTC-MDMA-Meth
987.0	XTC-YA-BA
1,752.3	LSD
3,096.3	DMT
30,035.5	קוקאין
-	קוקאין נחלי
38.0	הרואין
432.0	אופיום/מורפיום
355.3	אמפטמין-alpha methy
9.8	קטמין
45.1	ethanamine - מסקלין
7,229.0	GHB - סם אונס
5,111.0	פטריות הזייה - נבגים
363.1	פטריות הזייה - צימחי
71.4	סמים מעוצבים - אבקה
1,041.0	סמים מעוצבים - גבישים
1,328.8	סמים מעוצבים - צימחי
-	סמים מעוצבים - קפסולות
155,003.8	סה"כ

3. להלן תפיסות סמים כלבנים ע"פ חלוקה למדורי היס"מ:

4. להלן מספר דוגמאות של תפיסות סמים שנתפסו במהלך השנה:

- 2.12.16 - 2 ק"ג מאמפטמין מארה"ב, נתפס בחברת U.P.S מוסלק בצעצועים.
- 18.9.16 - 3.800 ק"ג קוקאין מפרו מוסלק בתוך קופסת עץ
- 18.4.16 - 15,406 קילו קוקאין, 22,036 כדורי אקסטזי, 4,798 קילו MDMA מהולנד מוסלק בביגוד
- 14.8.16 - 8 ק"ג חשיש מהודו מוסלק בתוך תופים

לשכת המדען הראשי

לשכת המדען הראשי מספקת לרשות מטריה של ידע מדעי מוכח, עדכני ומהימן כתשתית לקביעת מדיניות לאומית ואסטרטגיות התערבות.

תפקיד המדען הראשי מתמקד בשני מישורים:

- הובלת תהליך ההטמעה של ידע מדעי עדכני ומהימן בתהליכי קביעת מדיניות הרשות וקבלת החלטות, בעיצוב סדרי העדיפות של יעדי הרשות, בתמיכה בפיתוח ויישום אסטרטגיות ותכניות התערבות בתחומי המניעה, הקהילה, הטיפול והאכיפה, ובהערכה מדעית של מדיניות הרשות ותכניותיה.
- הובלת תהליך עיצוב מדיניות המחקר וקביעת סדרי העדיפות במחקר המדעי התומך בתחומי הליבה של הרשות תוך איזון סוגי המחקר על פי צרכי הרשות, ניהול יעיל של תקציבי המחקר, דרבון חוקרים להגשת הצעות בתחומי הצורך שזוהו, פיתוח ויישום נהלים יעילים להוצאת "קול קורא" למחקר, לשיפוט הצעות מחקר, לביצוע המחקרים ולהפצה יעילה של ממצאיהם.

תחומי הפעילות של לשכת המדען הראשי

- ביצוע מחקרים אפידמיולוגיים. איסוף מידע מדעי אמין ועדכני על שיעורי השימוש באלכוהול, סמים וחומרים ממכרים נוספים, זיהוי תת אוכלוסיות בסיכון וקבלת תמונת מצב מהימנה על אוכלוסיות ייחודיות, ניטור מגמות שימוש לאורך זמן וניטור גורמי ההשפעה המרכזיים המהווים מנופים באסטרטגיות ההתערבות המונחות על ידי הרשות.
- הובלת הפיתוח וההפעלה של מרכז הניטור הלאומי לאלכוהול וסמים. לשכת המדען הראשי המשיכה לפתח את מרכז הניטור הלאומי לאלכוהול וסמים, כחלק ממערכת הניטור האירופאית ה-EMCDDA. מרכז הניטור מרכז את כל הנתונים הרלוונטיים לתחום האלכוהול והסמים מכל משרדי הממשלה למאגר מרכזי שישירת את הרשות והמשרדים, ויאפשר קבלת מידע עדכני ובר השוואה עם מרבית מדינות אירופה.

דוח פעילות

מחקרים אפידמיולוגיים וסקרי אוכלוסייה

סקר אוכלוסיית בני נוער: סקר HBSC הינו סקר אפידמיולוגי על התנהגויות סיכון של תלמידי בתי הספר במערכת החינוך בישראל בכיתות ו'-י"ב. הסקר מבוצע אחת לשנתיים. הסקר האחרון בוצע בשנת 2014, ממצאים ראשוניים פורסמו בשנת 2015 והדוח המסכם פורסם בשנת 2016.

הסקר מבוצע כחלק מהסקר הרב לאומי של ארגון הבריאות העולמי המבוצע ב-47 מדינות באירופה וצפון אמריקה. ממצאי הסקר מאפשרים קבלת תמונת מצב אפידמיולוגית מהימנה ועדכנית על השימוש באלכוהול וסמים, ידע, עמדות והקשרים חברתיים תרבותיים, התנהגותיים וקוגניטיביים המעורבים בדפוסי השימוש.

סקר אוכלוסיית תלמידי החינוך הממלכתי-דתי (חמ"ד): הרשות, בשיתוף פעולה עם מנהל החינוך הדתי במשרד החינוך, מימנה בשנת 2015 הרחבה משמעותית של סקר ה-HBSC לצורך הכללה של מדגם מייצג ארצי גדול של תלמידי החמ"ד בשכבות ו', ח', י"י"ב (גילאי 11, 13, 15-17). הנתונים נאספו בשנה"ל תשע"ו ופורסמו בסוף בשנת 2016. המדגם והתאמת השאלונים לאוכלוסייה זו אפשרה בפעם הראשונה לקבל תמונת מצב אפידמיולוגית בכל הקשור לידע, עמדות והתנהגויות הקשורות לאלכוהול, סמים והתנהגויות סיכון אחרות וכן להקשרים התרבותיים, החברתיים וההתנהגותיים בקרב אוכלוסיית הנוער הדתי-ציוני במערכת החינוך.

סקרי "יד על הדופק": הרשות ממשיכה בביצוע סקרי "יד על הדופק" האנטרנטיים התקופתיים לבדיקת מגמות שימוש, עמדות וחיפה להסברה בנושא סמים ואלכוהול. בחודש יולי 2016 בוצע סקר יד על הדופק

- סקר "יד על הדופק" נועד לבחון מגמות שינוי קצרות מועד בתחומים הבאים:
- שינוי עמדות בנוגע לסמים ואלכוהול.
 - חשיפה לחומרים פסיכואקטיביים חדשים.
 - חשיפה לפעילויות והתערבויות של הרשות.
 - חשיפה לקמפיינים והאפקטיביות שלהם.
 - תמיכה/ אי תמיכה בחקיקה קיימת או מתוכננת.
 - חשיפה לקו החם של הרשות.
 - בחינת נושאים משתנים.

הובלת הפיתוח וההפעלה של מרכז הניטור הלאומי לאלכוהול וסמים

להלן פעילויות ופיתוחים שבוצעו במהלך שנת 2016 להמשך הטמעת מרכז הניטור הלאומי בישראל, בהלימה לתשעת המדדים שהוגדרו על-ידי מרכז הניטור האירופי:

מדד הביקוש לטיפול (TDI):

המידע על מספר המטופלים מורכב מנתונים המגיעים משלושה מוסדות שונים: משרד הבריאות, משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים, והמוסד לביטוח לאומי.

בעקבות אקדמיה בנוגע למדד זה שבוצעה ב־2015, הורכבה ועדת היגוי בין־משרדית הכוללת את נציגי המשרדים - בריאות, עבודה רווחה ושירותים חברתיים, משפטים, המוסד לביטוח לאומי והרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול. ועדת ההיגוי מלווה את הפיתוח, ההטמעה והשימוש בנתוני ה־TDI.

מדד המחלות הזיהומיות הקשורות בשימוש בסמים (DRID)

בעקבות עבודה שוטפת עם המחלקה לשחפת ואיידס במשרד הבריאות, תהליך העברת המידע בנוגע למדד זה התמסד. מיסוד התהליך מאפשר העברה סדירה של הנתונים, אם כי באיחור של שנה קלנדרית.

מדד המכורים הבעייתיים (PDU)

בשנת 2015 הוטמעה מערכת מחשוב חדשה במרכזים לחלוקת מזרקים ברחבי הארץ. מרכז הניטור הלאומי סייע להטמיע במערכת את המדדים הנחוצים עבור מערכת הניטור האירופאית ב־MCDDA ולצרכי הרשות.

בנוסף, הצענו שיטת עבודה לניהול האנונימיות במערכות המידע אותן למדנו מאנשי המקצוע של מרכז הניטור הצרפתי וממדינות נוספות באירופה.

במהלך 2016 התחלנו לקבל מידע עדכני על המכורים המגיעים למרכזים לחלוקת מזרקים בארץ.

צמצום נזקי הסמים והאלכוהול (Reduction Harm)

מרכז הניטור ממשיך לעבוד בשותפות עם יחידת ההתמכרויות במשרד הבריאות, בראשות ד"ר פאולה רושקה, ועם פרויקט "יזהר" ושואב מהם נתונים הקשורים לטיפול תרופתי תומך וחלוקת מזרקים. הנתונים הוכללו באוגדן נתוני הניטור של ישראל לשנת 2016.

אכיפה

רוב הנתונים הרלוונטיים למדדי תחום האכיפה נאספו בעזרת מחלקת המחקר של משטרת ישראל. הנתונים נמצאים במרכז הניטור והם זמינים לשימוש.

מדד תפיסות הסמים - SZR

אנו ממשיכים ללמוד לעומק את המורכבות של מדד תפיסות הסמים, ומה ההבדלים בין הנתונים השונים מבחינה משפטית, טרמינולוגיה לועזית ומבחינה מספרית. כיום הנתונים מעודכנים במערכת הניטור, וזמינים לשימוש. כמו כן, נתונים אלה משמשים בהערכת שוק הסמים בישראל.

בנוסף, התחלנו בשנה זו בשת"פ עם המעבדה לטוקסיקולוגיה בביה"ח תל השומר, לקבל את הנתונים של דגימות הסמים הנתפסים בצה"ל.

מדד תמותה הקשורה לסמים ולאלכוהול

בשנה שעברה דיווחנו כי בתחום שיעורי התמותה הקשורה לשימוש בסמים או באלכוהול קיימת בעיה של תת דיווח. חלק גדול ממקרי המוות הרלוונטיים לא נרשמים בשום מאגר נתונים (משטרה, משרד הבריאות, משרד הפנים וכו') כמוות שנגרם כתוצאה משימוש בסמים או באלכוהול.

בעיה זו מוכרת גם למדינות אחרות ואנו פועלים ללמוד מהן כיצד לצמצם את הסטייה בנתונים. לצערנו לא הצלחנו עדיין לשפר את איכות המידע בנוגע למדד זה.

הנתונים הקיימים מתקבלים מאגף דמוגרפיה ומפקד בלמ"ס.

מדד שימוש בסמים בכלא (DUP)

נתונים עבור מדד זה התקבלו ממחלקת המחקר והאסטרטגיה של שב"ס. מחלקה זו נסגרה לאחרונה ואנו בודקים כיצד נוכל להמשיך ולקבל את הנתונים הנחוצים.

מדד מחירים וטוהר (PPP)

מחירים. בשנת 2016, נאגרו נתונים עדכניים על מחיריהם של רוב סוגי הסמים. הנתונים שקיבלנו מהמשטרה אינם ניתנים לפרסום ולכן המרכז הלאומי מנטר את מחירי הסמים בבדיקה מדגמית.

טוהר. כעיקרון, החומרים הנתפסים עוברים לעיתים בדיקה לגילוי הסם. הבדיקות אינן מתבצעות רק כאשר נתפס סם לא מזהה. עקב מחסור באמצעים הנחוצים לביצוע, לא מתקיים עדיין ניטור עקבי של הטוהר.

שיתוף פעולה עם אגפי הרשות

לשכת המדען הראשי מצויה בקשרי עבודה שוטפים עם כל אגפי הרשות. ללשכה קשרי עבודה מיוחדים עם

פעילות עם אגף חינוך ומניעה:

המנחים של אגף קהילה ושל אגף חינוך ומניעה, וכמו כן מגוון המודלים הוצג למתאמים והרכזים היישוביים של הרשות במפגש ארצי.

סמים ואלכוהול במקומות העבודה: נמשך שיתוף הפעולה עם אגף חינוך ומניעה ועם צוות מחקר ההערכה המבוצע על־ידי אוניברסיטת חיפה.

תכנית ההתערבות בקרב סטודנטים במוסדות להשכלה גבוהה: נמשך שיתוף הפעולה עם ד"ר חגית בוני נוח, בפיתוח מטרות ההתערבות ובביצוע סקר להערכת התכנית.

"מודל כוללני להטמעת אסטרטגית התערבות בכפרי הנוער": לשכת המדען הראשי הינה שותפה פעילה בוועדה לפיתוח והטמעת אסטרטגית התערבות בכפרי הנוער של מנהל החינוך ההתיישבותי.

תכניות ההתערבות בצה"ל: לשכת המדען הראשי סייעה לצוות אגף המניעה בפיתוח שאלונים לקבלת משוב ולניטור פעילות המניעה בצה"ל.

העבודה הרציפה והאינטנסיבית מול אגף חינוך ומניעה נמשכה גם השנה. במסגרת עבודה זו, זוהו יעדי ליבה שכיחים ברוב התערבות המניעה, ופותחו מדדים ושאלונים ייחודיים למדידתם.

לשכת המדען הראשי מעורבת במספר רב של משימות באגף חינוך ומניעה:

הבניית הרקע הקונספטואלי של אסטרטגיות התערבות ומניעה: כחלק מהתמקצעות והתייעלות עבודת הרכזים, המתאמים והמנחים, המשכנו לפתח אוגדן קונספטואלי המאגד בתוכו את עיקרי המודלים התיאורטיים והמסגרות הקונספטואליות במדעי ההתנהגות עליהן מושתת הרציונל המדעי של אסטרטגיות ותכניות מניעה - החל בתאוריות הקלסיות של גיל הנעורים, המשך דרך המודלים המרכזיים המתמקדים בהתפתחות אורחות חיים ודפוסי התנהגויות סיכון, וכלה במסגרות התיאורטיות של הפסיכולוגיה החיובית, חוסן נעורים ומודלים של העצמה.

עיקרי הדברים הועברו בסדרה של מפגשים עם

פעילות עם האגף לקשרי חוץ ושיתוף פעולה בין־לאומי

של ישראל בפעילויות מרכז הניטור האירופי לסמים (EMCDDA), בהכנת דוחות מדעיים על ישראל, בהצגה והשתתפות בכנסים בין־לאומיים בארה"ב ובאירופה, ובהרצאות בקורסים של מש"ב. (הרחבה: בפרק העוסק בקשרי חוץ ושת"פ בינ"ל).

בעבודה משותפת והדוקה עם האגף לקשרי חוץ ושת"פ בינ"ל, לשכת המדען הראשי ביצעה במהלך שנת 2016 מגוון פעילויות בין־לאומיות. פעילויות אלה כללו מעורבות בפרויקטים של קבוצת פומפידו - המועצה האירופית, בהעמקת שיתוף הפעולה והמעורבות

שיתוף פעולה עם גורמים נוספים

המשרד לביטחון הפנים

לשכת המדען הראשי עובדת במהלך השנה עם המשרד לביטחון פנים במספר מישורים. אחד הנושאים המרכזיים בהם הייתה לנו תרומה מרכזית הינו מעורבותו של המדען הראשי בוועדה לבחינת מדיניות האכיפה של סם הקנאביס, אשר מונתה על ידי השר ארדן ופעלה בראשות מנכ"ל המשרד.

במסגרת פעילות הוועדה, התבקש המדען הראשי לבחון את המודל הייחודי של אי ההפללה הנהוג מזה

20 שנה בפורטוגל, ולהציגו בפני חברי הוועדה. לשם כך, ביקר המדען הראשי ברשות הלאומית הפורטוגלית להתמודדות עם תופעת השימוש בסמים, ובילה מספר שעות בלימוד המודל המקומי מפיו של ראש הרשות - ד"ר ג'ואו גואלו. עם שובו ארצה, הציג המדען את המודל הפורטוגלי לחברי הוועדה. בהמלצתו של המדען הראשי, העקרונות המרכזיים של המודל הפורטוגזי נכללו בדוח סיכום המלצות הוועדה.

ועדת הכנסת למאבק בנגעי הסמים והאלכוהול

הציג במפגשי הוועדה מידע ונתונים במגוון נושאים, בהם: סמי פיצוציות, התמכרות צעירים לסיגריות, נושאים שונים הקשורים לקנאביס, כולל הצגת המודל הפורטוגלי, ובנושא מדיניות האכיפה בתחום האלכוהול בקרב קטינים.

במהלך 2016 לשכת המדען השתתפה תדיר בפעילות של ועדת הכנסת למאבק בנגעי הסמים והאלכוהול, כולל הכנת חומרים מדעיים, הצגת עמדת הרשות וממצאי מחקרים מהארץ ומהעולם בישיבות הועדה ותמיכה ייעוצית למזכירות הוועדה. המדען הראשי

הפקה והפצה של תוצרים מדעיים

- עלון **נתוני מפתח** בנושא אלכוהול וסמים במדינת ישראל לשנת 2015 - נמצאת בשלבי הפקה מתקדמים.
- חוברת **תקצירי מחקרים**, שנערכו במימון הרשות, והסתיימו בין השנים 2014-2016. החוברת נמצאת בשלבי הפקה מתקדמים.
- תרגום לעברית של **"פרופיל מדינה"** (ישראל), שפורסם על ידי קבוצת פומפידו. העלון מפרט את המאמצים הנעשים בישראל, על ידי הרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול ועל ידי משרדי הממשלה השותפים, בכל הקשור למניעה, הסברה, טיפול ושיקום, הכשרת כוח אדם, אכיפה, מחקר וקשרים בין-לאומיים בתחום השימוש בסמים ובאלכוהול. העלון נמצא בתהליך עדכון נתונים לשנת 2016 וכניסה לתהליך הפקה לקראת פרסום והפצה.
- במהלך השנה הופצו מגוון סיכומים של מחקרים שבוצעו במימון הרשות ושהסתיימו ב־2016, במסגרת מתן מענקי מחקר מטעם הרשות. הסיכומים הופצו לצוות המקצועי ולוועדות הרשות.
- לבקשת מרכז המידע של הכנסת הוכנו מסמכים בנושאים הבאים:
 - מידע בנוגע לתכניות תמיכה שהרשות מציעה למכורים נקיים, כולל פירוט בנוגע לתכנית 12 הצעדים.
 - מימון מחקרים בתחום ההתמכרות לסמים ולאלכוהול, בדגש על קנאביס, בין השנים 2010-2015.
 - מסמך הכולל שני חלקים: ממצאי הסקר הרב לאומי של ארגון הבריאות העולמי לגבי שיעור בני הנוער שצרכו חומרים ממכרים שונים ושהשתכרו משתיית אלכוהול, ונתוני המוסד לביטוח לאומי לגבי מספר המכורים המקבלים הבטחת הכנסה.
 - עמדת הרשות בנוגע להגבלות על נהיגה תחת השפעת קנאביס לבעלי אישור לשימוש בקנאביס לצרכים רפואיים.

ייזום, מימון ובקרה של מחקרי הערכה, מחקרים מדעיים ומלגות

בשנת 2016 טופלו 49 מחקרים בשלבים שונים של ביצוע:

7 סקרים: 3 הסתיימו, 4 בביצוע

6 מחקרי הערכה: 2 הסתיימו, 4 בביצוע

12 מחקרים יישומיים במדעי החברה וההתנהגות (כולל טיפול ושיקום): 5 הסתיימו, 7 בביצוע

9 מחקרים יישומיים במדעי הרפואה ומדעי החיים: 4 הסתיימו, 5 בביצוע

15 מלגות מחקר לתואר שני ושלישי: 4 הסתיימו, 11 בביצוע

פירוט המחקרים שטופלו במהלך שנת 2016

18 מחקרים שהסתיימו

- 3 סקרים
 - שימוש בחומרים פסיכיאקטיביים בקרב סטודנטים ערביים במוסדות להשכלה גבוהה (שנה א'). ד"ר ח'אלד אבו עסבה ושות', מכון מסאר למחקר, תכנון וייעוץ חברתי.
 - נוער בישראל: דפוסי שימוש והתייחסות לחומרים ממכרים: סיכום ממצאי המחקר הארצי (2014), ניתוח מגמות בין השנים 1994-2014 והשוואה בין-לאומית (HBSC-WHO). ד"ר יוסי הראל־פיש ושות', אוניברסיטת בר אילן.
 - נוער דתי בישראל: דפוסי שימוש והתייחסות לחומרים ממכרים בקרב תלמידי החינוך הממלכתי־דתי (החמ"ד): סיכום ממצאי המחקר הארצי, ניתוח מגמות בין השנים 1994-2014 והשוואה עם תלמידי החינוך הממלכתי (הרחבה של הסקר הבינלאומי HBSC-WHO). ד"ר יוסי הראל־פיש ושות', אוניברסיטת בר אילן.
- 2 מחקרי הערכה
 - מחקר הערכה מלווה לתכנית הלאומית לצמצום צריכה לא אחראית של אלכוהול. ד"ר יעקב אזרחי ושות', מרטנס הופמן יועצים לניהול בע"מ.
 - מחקר פיילוט להערכת פרויקט זיהוי שימוש באלכוהול בקרב בני נוער המגיעים לחדר מיון בבית חולים איכילוב. ד"ר אילת רמון, מרכז רפואי ע"ש סוראסקי. בשיתוף משרד הבריאות.
- 4 מחקרים יישומיים במדעי הרפואה ומדעי החיים
 - צעד לקראת יישום קליני: ריפוי פגמים נזירי־טרטולוגים התנהגותיים של הרואין בעזרת תאי גזע מזנכימליים במודל האפרוח (שנה ב'). פרופ' יוסי ינאי, האוניברסיטה העברית בירושלים.
 - מדדי אפיגנטיקה כמנבאי יעילות בטיפול גמילה מסמים וחזרה לשימוש (שנה ב'). פרופ' גל ידיד, אוניברסיטת בר אילן.
 - השוואה בפעילות מוחית בין התמכרות לאלכוהול והתמכרות לאינטרנט: מחקר חלוץ במגנטואנצפלוגרפיה (שנה א'). ד"ר אורי רסובסקי, אוניברסיטת בר אילן.

- תפקיד המפתח של האישיות בפיתוח תלות בסמים בתגובה ללחץ (שנה א'). פרופ' אלברט פנחסוב, אוניברסיטת אריאל בשומרון.

4 מלגות מחקר לסטודנטים לתואר שני ושלישי

- התמכרות האב ותפקודה ההורי של האם (לתואר דוקטור). חני אלמוג־עובדיה, בהנחיית פרופ' חיה יצחקי ופרופ' נחמי באום, אוניברסיטת בר אילן.
- הבדלים בתוצאות טיפול אחזקתי במתדון בין קבוצות המיעוט הערבי והרוב היהודי בישראל (לתואר מוסמך). מונא ג'מאל, בהנחיית פרופ' מרק

31 מחקרים בביצוע

4 סקרים

- סקר על השימוש בסמים ואלכוהול בקרב האוכלוסייה הבוגרת במדינת ישראל: מחקר אפידמיולוגי־חברתי, ד"ר יעקב אזרחי ושות', מרטנס הופמן יועצים לניהול בע"מ.
- סקר על השימוש בסמים ואלכוהול בקרב אוכלוסיית ה"נוער בסיכון" במדינת ישראל: מחקר אפידמיולוגי־חברתי. ד"ר יעקב אזרחי ושות', מרטנס הופמן יועצים לניהול בע"מ.
- שימוש בחומרים פסיכואקטיביים בקרב סטודנטים ערבים במוסדות להשכלה גבוהה (שנה ב'). ד"ר ח'אלד אבו עסבה, מכון מסאר למחקר, תכנון וייעוץ חברתי.
- השימוש בחומרים פסיכואקטיביים בקרב מבוגרים ערבים בערים מעורבות וערים ערביות (שנה ב'). פרופ' פייסל עזאיזה, אוניברסיטת חיפה.

4 מחקרי הערכה

- הערכת בתי דין לסמים. אורית בנדס־יעקב, מכון סאלד.
- הערכת התכנית "אלכוהול אתה לא צריך את זה" בתנועת הצופים (שנה ג'). פרופ' אורנה בראון־אפל, אוניברסיטת חיפה.
- הערכת תכניות התערבות במקומות עבודה: מחקר פיילוט במספנות ישראל. פרופ' אורנה בראון־אפל ושות', אוניברסיטת חיפה.
- הערכת תכניות התערבות במקומות עבודה: מחקר פיילוט בחברת החשמל וברכבת ישראל. פרופ' אורנה בראון־אפל ושות', אוניברסיטת חיפה.

7 מחקרים יישומיים במדעי החברה וההתנהגות

- סוציאליזציה להתמודדות כגורם הקשור לשימוש בסמים והתנהגויות סיכון בגיל ההתבגרות (שנה ב'). פרופ' משה ישראלשווילי, אוניברסיטת תל אביב.
- הבדלי מגדר בהחלמה טבעית מהתמכרות לחומרים פסיכואקטיביים. ד"ר קרן גואטה ושות', אוניברסיטת בר אילן.
- השפעת אלכוהול על תפקודים קוגניטיביים: נקודת מבט התפתחותית (שנה ג'). ד"ר שרון רבינוביץ'־שנקר, אוניברסיטת חיפה.
- חקר השפעות שונות בנטיות אישיותיות ודגמי

גלקופף, אוניברסיטת חיפה.

- השפעתה של קבוצת התערבות קוגניטיבית התנהגותית על יכולת זיהוי רגשות דרך הבעות פנים בקרב מכורים לסמים ואלכוהול (לתואר מוסמך). רעות דדון, בהנחיית ד"ר מעין לוונטל־שחורי, אוניברסיטת חיפה.
- סיפורי התמודדותן של נשים בחייהן מול בני זוג נפגעי אלכוהול - בחינה מחדש את תאוריית "התלות השיתופית" (לתואר מוסמך). אילנה קרוצ'י, בהנחיית ד"ר אפרת הוס, אוניברסיטת בן גוריון בנגב.

- השתתפות בחיי היום־יום על שימוש בחומרים ממכרים בקרב בני נוער (שנה ב'). ד"ר שרון שניטמן ושות', אוניברסיטת חיפה.
- סיכון וחוסן: מנבאים פסיכו־חברתיים של שתייה בקרב בני נוער אתיופיי־ישראלי. ד"ר סופי וולש, אוניברסיטת בר אילן. המחקר נערך במסגרת פרוייקט "דרך חדשה".
- השפעת שימוש כרוני בקנאביס סינתטי על תפקודים קוגניטיביים בקרב חולים הסובלים מסכיזופרניה (שנה ב'). ד"ר שאולי לב־דן, המרכז הרפואי הלל יפה.
- הערכת הטיפול הפסיכולוגי והתרופתי בקרב תרמילאים בכפר איזון (שנה ב'). פרופ' אביב וינשטיין ושות', אוניברסיטת אריאל בשומרון.

5 מחקרים יישומיים במדעי הרפואה ומדעי החיים

- השוואה בפעילות מוחית בין התמכרות לאלכוהול והתמכרות לאינטרנט: מחקר חלוץ במגנטואנצפלוגרפיה (שנה ב'). ד"ר אורי רסובסקי, אוניברסיטת בר אילן.
- השפעת גירוי חשמלי של קליפת המוח הקדם־חזיתית על פעילות המוח ועל חזרה לשימוש בסם לאחר תקופת התנזרות מרצון ב־"מודל הקונפליקט".
- פרופ' אברהם צנגן, אוניברסיטת בן גוריון בנגב.
- מדדי אפיגנטיקה כמנבאי יעילות בטיפול גמילה מסמים וחזרה לשימוש (שנה ב'). פרופ' גל ידיד (שנה ג'), אוניברסיטת בר אילן.
- צעד לקראת יישום קליני: ריפוי פגמים נוירו־טרטולוגים התנהגותיים של הרואין בעזרת תאי גזע מזנכימליים במודל האפרוח (שנה ג'). פרופ' יוסי ינאי, האוניברסיטה העברית בירושלים.
- הקלאוסטרום, צומת חדש במעגלים העצביים של התמכרות לסמים. ד"ר עמי צתרי, האוניברסיטה העברית בירושלים.

11 מלגות מחקר לסטודנטים לתואר שני ושלישי

- סטראוטיפים תת־תרבותיים של נוער (לתואר דוקטור). קית' גולדשטיין, בהנחיית פרופ' גד יאיר, האוניברסיטה העברית בירושלים.
- מדדים התנהגותיים ופסיכו־פיזיקליים בקרב מבוגרים השוהים בקהילה טיפולית לנפגעי סמים (לתואר דוקטור). נעמה אסייג, בהנחיית פרופ'

שולה פרוש, האוניברסיטה העברית בירושלים וד"ר תמי בר־שליטא, אוניברסיטת תל אביב.

- אפיון שינויים בעריכת **RNA** במטרה להבין את תהליך ההתמכרות ומציאת יעדים חדשים לטיפול (לתואר דוקטור). גל ורהפטיג, בהנחיית פרופ' גל ידיד, אוניברסיטת בר אילן.
- אישיות ופסיכוזה: זיהוי מנבאים אישיותיים אפשריים של פריצת פסיכוזה עבור מחקרים היסטוריים מסוג "מעקב לאחור" בקרב יוצאי צבא (לתואר דוקטור). אוריה צחור, בהנחיית פרופ' דני קורן, אוניברסיטת חיפה.
- הבדלים בין־תרבותיים בהערכת היכולת למנוע התנהגויות סיכון בקרב מתבגרים (לתואר דוקטור). עביר נחאס, בהנחיית פרופ' משה ישראלשווילי, אוניברסיטת תל אביב.
- הפחתת הסיכוי לעבריינות: ההשפעה של אימון באמנויות לחימה על התנהגויות אגרסיביות ותפקוד אקזקיוטיבי בקרב בני נוער בסיכון (לתואר דוקטור). אנה הרווד, בהנחיית ד"ר אורי רסובסקי, אוניברסיטת בר אילן.
- מי מתמכר, ולמה? מחקר של תפקוד מוחי, אישיות וסוציודמוגרפיה (לתואר דוקטור). נועם זילברמן,

תיאור המחקרים שהסתיימו בשנת 2016

בהנחיית פרופ' גל ידיד וד"ר אורי רסובסקי, אוניברסיטת בר אילן.

- הכשרה תעסוקתית לשיקום מכורים לסמים ואלכוהול: מחקר ארצי, השוואתי, ארוך־טווח (לתואר מוסמך). דפנה גיגי, בהנחיית ד"ר שרון רבינוביץ'־שנקר, אוניברסיטת חיפה.
- היבטים והשלכות של פגיעה מינית תחת השפעת סמים ואלכוהול: בחינה השוואתית ארוכת טווח (לתואר מוסמך). קרן גולדמן, בהנחיית ד"ר שרון רבינוביץ'־שנקר, אוניברסיטת חיפה.
- זיהוי פסיכופתיה על ידי תכונות אישיות והתנהגות: אבחון השוואתי של פסיכופתיה במרכזים אמבולטוריים לטיפול במתדון באמצעות שימוש ב־**CAPP** ו־**PCL-R** (לתואר מוסמך). אודרי יצחק, בהנחיית ד"ר שרון רבינוביץ'־שנקר וד"ר גיא בקר, אוניברסיטת חיפה.
- חוות אסירים המשתתפים בקבוצות שנים־עשר הצעדים ובקבוצות **NA** בבית הסוהר על רקע הגבריות ההגמונית (לתואר מוסמך). שרון גמליאל, בהנחיית ד"ר שרון רבינוביץ'־שנקר וד"ר גיא בקר, אוניברסיטת חיפה.

נוער בישראל: דפוסי שימוש והתייחסות לחומרים ממכרים: סיכום ממצאי המחקר הארצי (2014), ניתוח מגמות בין השנים 1994-2014 והשוואה בין־לאומית (**HBSC-WHO**), ד"ר יוסי הראל־פיש, ד"ר סופי וולש, נועה שטיינמץ ושות', אוניברסיטת בר אילן.

במחקר הנוכחי, המהווה המשכם של מחקרים שנערכו בעבר, נאמדה תפוצת השימוש בחומרים פסיכו־אקטיביים בקרב בני הנוער בישראל בשנת 2014, תוך הערכת המגמות העיקריות המסתמנות בדפוסי השימוש, וכן נבחנה תפיסתם של בני הנוער בנוגע לשימוש בחומרים פסיכואקטיביים.

המחקר בוצע כחלק מהמחקר על בריאותם ורווחתם של בני נוער בישראל, במסגרת תכנית המחקר הרב־לאומי בשיתוף ובחסות ארגון הבריאות העולמי (**HBSC-WHO**), משרד החינוך, משרד הבריאות והרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול.

צריכת אלכוהול (כיתות ו'–י"ב):

- כ־28% מכלל התלמידים מדווחים כי הם שותים משקה אלכוהולי כלשהו שלא למטרות דת לפחות פעם אחת בחודש, כאשר שיעורי הדיווח על כך עולים עם הגיל.
- ככלל ניתן לראות, כי בכל סוגי המשקאות האלכוהוליים המוצגים, תלמידים במגזר הערבי מדווחים על תדירות שתייה של לפחות פעם אחת ביום, לפחות פעם אחת בשבוע ולפחות פעם אחת בחודש בשכיחות גבוהה יותר מתלמידים במגזר היהודי, למעט בנוגע לשתיית בירה ולשתיית משקה חריף אחר (כגון: ויסקי, קוניאק, עראק או וודקה) לפחות פעם אחת בחודש.
- בנים מדווחים על שתיית משקה אלכוהולי כלשהו בתדירויות שונות בשכיחות גבוהה יותר מבנות.
- בירה הנה המשקה האלכוהולי הנצרך בשכיחות הגבוהה ביותר בקרב התלמידים בתדירות כלשהי.
- בנות מהמגזר היהודי מדווחות על שתיית משקה חריף אחר (כגון: ויסקי, קוניאק, עראק או וודקה) לפחות משקה אחד בחודש בשיעור הגבוה ביותר, ביחס לדיווח שלהן על שאר המשקאות האלכוהוליים (כ־12%).
- שיעורי התלמידים המדווחים על שתיית לפחות משקה אחד בשבוע של סידר אלכוהולי (כ־6%) וכן שתיית לפחות משקה אחד בחודש של סידר אלכוהולי (כ־9%), הינם הנמוכים ביותר בהשוואה ליתר המשקאות האלכוהוליים המוצגים, ביחס לכלל המדגם.
- כ־17% מהתלמידים מדווחים כי הם שתו חמש מנות משקה אלכוהולי או יותר תוך מספר שעות, לפחות פעם אחת ב־30 הימים האחרונים. שיעור התלמידים המדווחים על כך עולה עם הגיל.
- כ־18% מהתלמידים מדווחים כי הם השתכרו אי פעם. גם במדד זה הדיווח על כך עולה עם הגיל.
- תלמידים מהמגזר היהודי מדווחים על השתכרות אי פעם בשכיחות גבוהה באופן משמעותי מתלמידים במגזר הערבי – כ־21% ו־8%, בהתאמה.
- כ־11% מהבנים וכ־6% מהבנות מדווחים כי נסעו ברכב נהוג על ידי נהג ששתה אלכוהול ב־30 הימים האחרונים. שיעורי הדיווח על כך עולים עם הגיל.
- כ־11% מהתלמידים במגזר הערבי מדווחים שנהגו ברכב אחרי ששתו אלכוהול לפחות פעם אחת ב־30 הימים האחרונים, זאת לעומת כ־3% מהתלמידים במגזר היהודי המדווחים על כך.
- ישראל מדורגת במקום גבוה מאוד (המקום השני) באחוז התלמידים בגיל 11 ששתו לפחות משקה אלכוהולי אחד בשבוע האחרון בהשוואה ליתר המדינות, עם שיעור של כ־10%.
- ישראל מדורגת במקום נמוך (אחד לפני אחרון) בהשוואה ליתר המדינות בשיעור השתכרות אי פעם (בהתייחסות לגילאי 11, 13 ו־15 בלבד).

שימוש בסמים (כיתות י'–י"ב):

- כ־11% מתלמידי כיתות י'–י"ב השתמשו בריטלין ללא מרשם רופא לפחות פעם אחת ב־30 הימים האחרונים. שיעור התלמידים המדווחים על כך במגזר היהודי גבוה פי שניים משיעור התלמידים המדווחים על כך במגזר הערבי (כ־12% וכ־6%, בהתאמה).
- ככלל וביחס לשאלות האחרות שהוצגו בפרק זה (למעט שימוש בריטלין ללא מרשם רופא לפחות פעם אחת ב־30 הימים האחרונים), תלמידי המגזר הערבי מציגים שכיחות דיווח גבוהה יותר ממקביליהם במגזר היהודי בשימוש בחומרים הבאים ללא מרשם רופא לפחות פעם אחת ב־12 החודשים האחרונים: כדורי מרץ, הרזיה, שינה או הרגעה, מתדון, הרחת חומרים, גת או מיץ גת, סמי פיצוציות, אקסטזי, אופיום, הרואין, קוק פרסי, קראק או קוקאין.
- כ־10% מכלל תלמידי כיתות י'–י"ב מדווחים כי השתמשו בחשיש/מריחואנה אי פעם.
- ביחס לגיל שימוש לראשונה בחשיש/מריחואנה, השיעור הגבוה ביותר של תלמידי כיתות י' הינו גיל 15 ואילו של תלמידי כיתות י"א–י"ב הנו בגיל 16 או לאחר מכן.
- כ־6% מהתלמידים בגיל 15 מדווחים כי עישנו לפחות פעם אחת ב־30 הימים האחרונים חשיש/מריחואנה/קנאביס, נתון המדרג את ישראל במקום נמוך יחסית (במקום ה־26) ביחס לשאר המדינות השותפות במחקר.

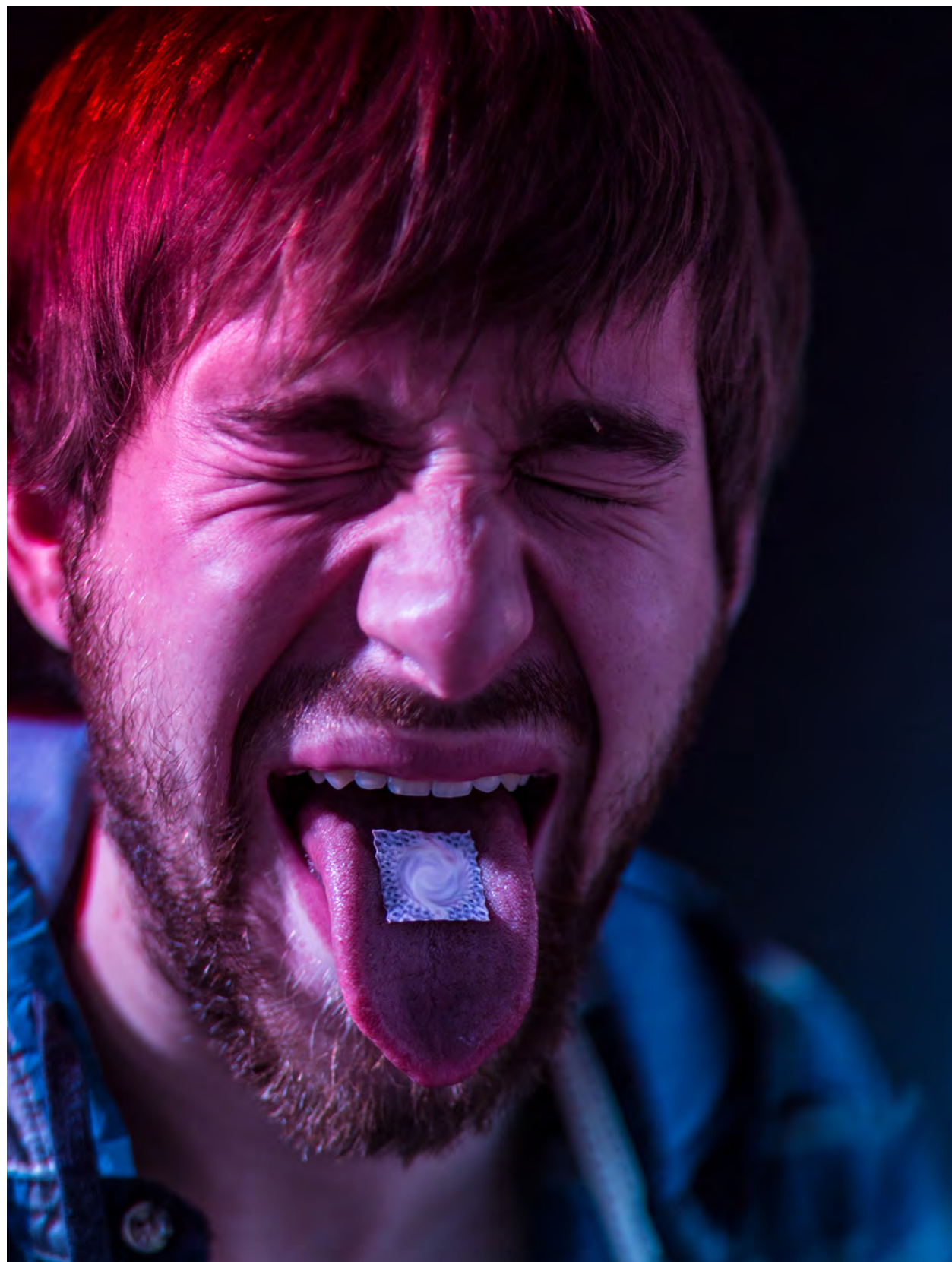
תפיסות סיכון והסכמה לשימוש**(כיתות י'–י"ב):**

- כ־13% מהתלמידים סבורים כי אין סיכון או שישנו סיכון נמוך בעישון סיגריות.
- בהשוואה בין המגזרים עולה, כי קיים פער משמעותי: כ־9% מתלמידי כיתות י'–י"ב במגזר היהודי סבורים כי אין סיכון או שישנו סיכון נמוך בעישון סיגריות, זאת לעומת כ־32% ממקביליהם במגזר הערבי.
- כ־16% מהתלמידים סבורים כי אין סיכון או שישנו סיכון נמוך בעישון נרגילה.
- כ־22% מהתלמידים סבורים כי אין סיכון או שישנו סיכון נמוך בשתיית משקה אלכוהולי, אחוז מעט גבוה יותר בנוגע לתפיסת הסיכון בעישון סיגריות ועישון נרגילה.
- כ־9% מהתלמידים סבורים כי אין סיכון או שישנו סיכון נמוך בשתיית משקה אלכוהולי בזמן הריון.
- 18% מהתלמידים סבורים כי אין סיכון או שישנו סיכון נמוך בשימוש בחשיש או במריחואנה.
- כ־8% מתלמידי כיתות י' וכ־10% מתלמידי כיתות י"א–י"ב יסכימו להתנסות בעישון סיגריות במידה וחברים יציעו זאת.
- תלמידות במגזר היהודי יסכימו להתנסות בעישון סיגריות במידה וחברים יציעו זאת בשכיחות גבוהה יותר מתלמידות באותן שכבות הגיל במגזר הערבי,

כאשר הפער גודל עם העלייה בגיל.

- כ־2% בלבד יסכימו להתנסות בשימוש באקסטזי או L.S.D במידה וחברים יציעו זאת.
- כמחצית מתלמידי כיתות י'–י"ב סוברים כי חבריהם היו מתנגדים אך ממשיכים להיות ידידים אילו חשבו שהם משתמשים בקביעות בסמים.
- כשליש מהם (כ־31% בכיתות י' וכ־28% בכיתות י"א–י"ב) סבורים כי חבריהם היו מתנגדים ומפסיקים להיות ידידים אילו נהגו כך.

- כ־10%-11% מהתלמידים סבורים כי לחבריהם לא היה אכפת, ואילו כ־9%-10% סבורים כי חבריהם היו מקבלים זאת.
- כ־34% מתלמידי כיתות י'–י"ב מדווחים כי הם או בני/בנות זוגם שתו אלכוהול לפני קיום יחסי מין (מתוך כלל התלמידים שדיווחו על קיום יחסי מין אי פעם). שיעור הבנים המדווחים על כך (כ־38%) גבוה משיעור הבנות המדווחות על כך (כ־23%).

נוער דתי בישראל: דפוסי שימוש והתייחסות לחומרים ממכרים בקרב תלמידי החינוך הממלכתי-דתי (החמ"ד): סיכום ממצאי המחקר הארצי: ניתוח מגמות בין השנים 1994-2014 והשוואה עם תלמידי החינוך הממלכתי (הרחבה של הסקר הבינלאומי HBSC-WHO), ד"ר יוסי הראל-פיש, ד"ר סופי וולש, נועה שטיינמץ ושות', אוניברסיטת בר אילן.

בשנים האחרונות אנו עדים לשינויים משמעותיים בדפוסי שתיית אלכוהול, שימוש בסמים והתנהגויות סיכון אחרות בקרב אוכלוסיית החינוך הממלכתי הדתי בישראל. מעדויות בשטח כמו גם מנתוני סקרי נוער של השנים האחרונות (ראו HBSC 2011) זוהתה החמרה משמעותית בדפוסי הבילוי כך ששיעורי השותים אלכוהול לשוכרה הלך וגבר כמו גם שיעור המשתמשים בסמי פיצוציות וקנאביס. ההשערה היא ששינויים אלו קשורים לתמורות במידת המקובלות של דפוסי בילוי חדשים ובשינויים בעמדות ותפיסות הייחודיים לאוכלוסייה הדתית.

אוכלוסיית החמ"ד הינה אוכלוסייה הטרוגנית הכוללת תלמידים בבתי ספר יסודיים דתיים, חטיבות ותיכונים אזוריים, תלמידי ותלמידי/ות של ישיבות ואולפנות. מדגם תלמידי החמ"ד בסקרי הנוער הכלליים אינו מאפשר קבלת רזולוציה מחקרית מספקת במטרה לחקור לעומק תופעות אלה במגוון תתי־האוכלוסיות בחינוך הממלכתי דתי על הייחוד של כל אוכלוסייה.

הוחלט איפה, לבצע סקר הרחבה לסקר ה־HBSC שיתמקד במדגם מייצג ארצי של אוכלוסיית תלמידי מוסדות החמ"ד במטרה לייצר ידע מדעי ומסד נתונים תקף מהימן ועדכני, שיאפשרו פיתוח והכוונת מדיניות ואסטרטגיות התערבות שיותאמו ב־"תפירת חליפה" לייחודיות של אוכלוסיות אלו.

שיטת הדגימה: דגימה שכבתית לפי סוגי מוסדות (יסודי, על יסודי אזורי/עירוני, אולפנות, ישיבות

מחקר הערכה מלווה לתכנית הלאומית לצמצום צריכה לא אחראית של אלכוהול ד"ר יעקב אזרחי, ד"ר אילן רוזינר, ירון יבלברג ושות', מרטנס הופמן יועצים לניהול בע"מ.

הרקע לתכנית הלאומית
התוכנית הלאומית נולדה מתוך מצב חברתי ששיקף הידרדרות שחלה בחברה הישראלית ובמיוחד בקרב בני נוער בכל הקשור בצריכת אלכוהול ושתייה לשוכרה. הנוער הישראלי ממוקם בראש הרשימות ההשוואתיות ביחס לבני נוער אחרים בעולם, הן מבחינת גיל התחלת השתייה והן מבחינת היקפי השתייה, שתייה לשוכרה ושתיית בולמוס. תופעות של חבורות של בני נוער שתויים ושיכורים הפכו למחזה נפוץ בפארקים ובגנים הציבוריים עד לכדי מטרד ציבורי של ממש. בראיונות עם בעלי תפקידים בערי הפיילוט על המצב לפני כניסת התוכנית, עלתה התמונה הבאה:

- ירידה בגיל תחילת השתייה.
- התרחבות של השתייה בקרב בני הנוער (על מגוון מאפייניהם).
- שתייה של בני נוער במרחב הציבורי שמאופיינת לעיתים ב אלימות, השחתת רכוש וכד'.
- מהראיונות עלה גם כי הצורך בפעולה עירונית משותפת בנושא אלכוהול היה ברור עוד לפני כניסת התכנית הלאומית ובא לידי ביטוי בשורה ארוכה של תכניות ושיתופי פעולה.

מניתוח נתונים לאורך זמן, נמצאה מגמת עלייה בשתיית בולמוס ושכרות שהגיעה לשיאה בשנת 2009. בשנה זו היינו עדים גם לתופעות אלימות של בני נוער כתוצאה משכרות (רצח אריה קרפ היווה דוגמא מזעזעת של השלכות השכרות). היקף התופעה וחשיבות הנושא הביאו את וועדת השרים למאבק באלימות לזיום פיתוח תכנית לאומית לצמצום צריכה בלתי אחראית של אלכוהול.

התכנית הלאומית התכנית הלאומית בישראל מיועדת לכלל האוכלוסייה תוך מתן דגש על ילדים, בני נוער, ואוכלוסיות בסיכון. מטרות התוכנית הינן:

- העלאת מודעות, ידע והבנה בקרב הציבור לגבי השתייה והשלכותיה המסוכנות.
- בניית מאגרי מידע, פיתוח כלים ותשתית מחקרית, והכשרת צוותים מקצועיים לתחומי התוכנית הלאומית.
- צמצום אלימות, עבריינות, תחלואה ומוות הנגרמים מאלכוהול.

ברמה הארצית מיושמת התכנית דרך נתינת דגש לתחומי החקיקה, פיתוח ידע מקצועי עבור מערכת החינוך הפורמאלית והלא פורמאלית, הסברה, אכיפה, איתור וטיפול, בריאות, חינוך ומניעה.

ברמה המקומית, נבנה מודל תלת־מימדי המהווה מסגרת אשר בתוכה משתלבות הפעילויות לצמצום צריכה לא אחראית של אלכוהול. המודל משלב בין 5 זירות חברתיות (הקשר עירוני רחב, מערכת החינוך, פעילויות ומוקדי פנאי, רווחה וטיפול, אכיפה ופיקוח). 4 רבדי ליבה (מנהיגות עירונית מחויבת ומגויסת, מדיניות עירונית ברורה ועקבית, מערך הסברה עירוני, והטמעה של מגוון תוכניות התערבות - מניעה, העצמה, טיפול ואכיפה).

המיימד השלישי מגדיר את אוכלוסיית היעד להתערבות (ילדים ובני נוער עד גיל 18, בוגרים צעירים עד גיל 29, הורים, אנשי מקצוע, אנשים מובילים בקהילה, ואוכלוסיות ייחודיות).

המחקר

מטרות המחקר ברמה הארצית והמקומית היו:

- לבחון את התוכנית הלאומית בהיבט של רציונאל מדעי, ייחודיות ומודל הפעלה אופטימאלי.
- לבדוק את יישום התוכנית בפועל ברמות השונות (מה נעשה בשטח, ערך מוסף של התוכנית וכו').
- לאמוד עמידה במדדי תפוקה ותוצאה (שהוגדרו במפרט למכרז) ולגזור מדדי תוצאה נוספים ברמות השונות, כלומר, להעריך את מידת האפקטיביות של התוכנית.
- למפות את התוכניות בתחום האלכוהול ביישובים בהם קיים מתאם של הרשות.

שיטת ביצוע המחקר

- ראיונות עומק עם כ־50 בעלי תפקידים ברמה הארצית ובערי הפיילוט.
- ראיונות עומק עם כ־50 בני נוער לומד ונוער בסיכון בערי הפיילוט.
- מיפוי התוכניות עפ"י מערכת ניהול המידע ברשות + שאלון קצר למתאמים.
- סקרים בערי הפיילוט בקרב מדגם של: נוער לומד, נוער בסיכון, צעירים עד גיל 40, והורים לילדים בגילאי 12-18.

ממצאי המחקר מפורטים בדוח המחקר. ניתן לפנות למרכז המידע של הרשות לעיון בדוח.

נשים בהריון המטופלות באחזקת מתדון: התרומה של "חיזוק חיובי" (enforcement positive) לדבקות (adherence) בטיפול ולמדדים של בריאות העובר, ד"ר עינת פלס ופרופ' שאול שרייבר, מרפאת אדלסון למחקר וטיפול בנפגעי סמים, המרכז הרפואי ע"ש סוראסקי תל אביב.

הסטנדרטי. מתוך-35 המטופלות, 27 היו ותיקות בטיפול, ו-8 היו מטופלות חדשות. המאפיינים של המטופלות בשתי הזרועות (התערבות, טיפול סטנדרטי) בתחילת המחקר לא היו שונים מלבד העובדה שבזרוע ההתערבות לעומת זרוע הביקורת שיעור המטופלות החדשות היה גבוה יותר (31.8% לעומת 4.2%, $p=0.02$) והגיל בו החלו שימוש במריחואנה ובבנזודיאזפינים היה צעיר יותר. שיעור הלידות לא היה שונה בין הזרועות, 18 מזרוע ההתערבות ו-22 מזרוע הטיפול הסטנדרטי (81.8% ו-91.7% בהתאמה, $p=0.2$). השימוש בסמים וחומרת ההתמכרות לניקוטין ירדו באופן מובהק בסמוך ללידה ללא הבדלים מובהקים בין זרועות המחקר. משקל לידה תקין (מעל 2.5 ק"ג) נמצא ב-63.9% מהלידות, ללא הבדל בין זרוע ההתערבות לזרוע הסטנדרטית (62.5% ו-61.9% בהתאמה ($p=1$), כמו גם שבוע הלידה (2.3 ± 37.9 לעומת 3.1 ± 37.5 בהתאמה, $p=0.7$). שמונת המטופלות החדשות שהתקבלו לטיפול כשהן בהריון היו צעירות יותר (27.6 ± 3.3 שנה לעומת 33.6 ± 4.7), החלו שימוש בסמים השונים בגילאים צעירים יותר, היו פחות משכילות, השתמשו יותר בסמים בתחילת ההריון (50% השתמשו באופיאטים לעומת 7.9% מקבוצת הוותיקות)- (נשים שכבר טופלו במרפאה ונכנסו להריון תוך כדי טיפול). עם זאת, בסמוך ללידה כולן הפסיקו שימוש באופיאטים, ולא נמצאו הבדלים מבחינת שיעור הלידות התקינות, שבוע הלידה, ומשקל הילודים.

דיון: העובדה שקבוצת ההתערבות שכללה יותר מטופלות חדשות, המאופיינות כקשות יותר, ובכל זאת לא היה הבדל במשקלי לידה ותוצאים אחרים מצביעה על תרומה אפשרית של טיפול ההתערבות של חיזוק חיובי בקבוצת המטופלות החדשות, אם כי לא ניתן לשלול תרומה למעקב האינטנסיבי שבוצע במשתתפות במחקר. משקל הלידה של קבוצת המטופלות החדשות לא היה שונה משל הוותיקות, והיה גבוה בהשוואה לממצאים שתוארו על מטופלות חדשות לפני ביצוע מחקר זה. לאור ממצאי המחקר, אנו ממליצים על מעקב אינטנסיבי והמשך בדיקת מתן כלכלת אסימונים למטופלות חדשות בהריון על מנת לתרום לבריאות האם והיילוד.

רקע: חשיפת עובר במהלך ההריון לחומרים פסיכו-אקטיביים ואחרים עלולה לפגוע בהתפתחותו. במכורות לאופיאטים טיפול אחזקתי במתדון הוא המיטבי להיריון תקין ולידת ילוד בריא. במחקר קודם נמצא שמשקל הלידה היה נמוך בעיקר בילודים של מטופלות שהחלו טיפול אחזקתי במתדון במהלך ההריון.

מטרות המחקר: לבדוק אם חיזוק חיובי בשיטת "כלכלת אסימונים" יתרום להפסקת/הפחתת שימוש בניקוטין, אלכוהול, וסמי רחוב במהלך ההריון במטופלות באחזקת מתדון, והאם ההתערבות תתרום לשיפור תוצאי לידה (לידת יילוד במשקל תקין מעל 2.5 ק"ג) ותוצאי האם בטיפול (השארות בטיפול, הפסקת שימוש בסמים).

שיטות: כל הנשים ההרות המכורות לאופיאידים שהחלו טיפול אחזקתי במתדון/בופרנורפין בעקבות ההריון או שהרו במהלך הטיפול בכל מרכזי המתדון/ביופרנורפין בישראל החל מינואר 2011 ועד דצמבר 2015 נכללו במחקר ונדגמו אקראית לאחת משתי זרועות טיפול: התערבות לפי כללי "כלכלת אסימונים"- צבירת שווי כסף (לקניית אביזרים לתינוק/לאם) בכמות עולה כתלות בהשגת מטרות הפחתת/הפסקת עישון ושימוש בסמים, או לקבוצת ביקורת שהיו במעקב זהה אך ללא קבלת תגמול. כל המשתתפות רואיינו בנושא היסטוריה התמכרותית (ASI) ומילדותית ונערכו להם שאלונים במהלך כל ההריון ועד שנה מהלידה בנושא דיכאון (D-CES) תסמיני הפרעה טורדנית כפייתית- (BOCS-Y), שאלון התמכרות לעישון סיגריות (פגרסטרם), שאלון שימוש והתמכרות אלכוהול (Tweak ; Audit), בדיקות שתן רוטינית להמצאות סמים (בנזודיאזפינים, אופיאטים, קוקאין, קנאביס, אמפטמינים) ונערכו שקילות האם פעמיים בחודש. לאחר הלידה נלקחו נתוני הלידה ונמשך מעקב 3 חודשים ושנה מהלידה להערכת ההישארות בטיפול אחזקתי והפסקת השימוש בסמי הרחוב ובניקוטין.

תוצאות: השתתפו 35 מטופלות שעברו 46 הריונות, 22 בזרוע ההתערבות (אסימונים) ו-24 בזרוע הטיפול

שימוש בקנאביס ובאלכוהול בקרב מאושפזים עם התקף פסיכוטי ראשון: היבטים אימפולסיביים, אנהדוניים וחיפוש ריגושים כהסבר לתחלואה כפולה זו, ד"ר גרגורי כץ, ד"ר יהודה קוניבסקי, ד"ר ציפי הורניק־לוריא ושות', המרכז הרפואי לבריאות הנפש כפר שאול ומכון פאלק.

תוצאות: כ־ 58.2% מכלל אוכלוסיית המחקר לא השתמשו בקנאביס. 22% השתמשו בקנאביס בלבד, 15.4% השתמשו בקנאביס וכן עוד סוגי חומרים פסיכואקטיביים; אצל 4.4% הייתה אי־התאמה בין הדיווחים העצמיים לבין תוצאות בדיקות השתן. 59.3% מהמטופלים דיווחו שהם לא משתמשים באלכוהול כלל, 36.3% דיווחו על שימוש באלכוהול מדי פעם (בערך 4–10 פעמים בחודש), 4.4% דיווחו על שימוש ממושך באלכוהול (יותר מ־10 פעמים בחודש). המחקר מצא תוקף מתאם מעודד של 73% בין הדיווחים העצמיים לבין תוצאות בדיקות השתן ($\chi^2=51.0$; $p>$ 0.001). 76.5% מהמטופלים דיווחו על שימוש באלכוהול וכן הראו תוצאות THC חיוביות, בעוד רק 20.8% השתמשו באלכוהול אך הראו תוצאות THC שליליות ($\chi^2=26.3$; $p>$ 0.05). נמצא קשר מובהק סטטיסטית בין סוג המקצוע של המטופל לבין השימוש באלכוהול ($\chi^2=11.4$; $p>$ 0.05). כ־ 60% מהנבדקים המסווגים כפועלי "צווארון כחול" השתמשו באלכוהול, בעוד שהם היוו 12.0% בלבד מקבוצת ה"לא משתמשים" באלכוהול. אחוז גבוה באופן משמעותי (29.4%) מהמטופלים שהראו תוצאות THC חיוביות אובחנו עם "סימפטומים אפקטיביים בעיקר", זאת לעומת 9.4% בלבד מהמטופלים שהראו תוצאות THC שליליות אשר אובחנו מאותם הסימנים. יתר על כך, 90.6% מהמטופלים שאובחנו עם "פסיכוזה בלבד" הראו תוצאות THC שליליות, ורק 70.6% מהם הראו תוצאות THC חיוביות ($\chi^2=5.8$; $p>$ 0.05). נצפתה אינטראקציה משמעותית בין Scale Positive PANSS לבין Scale Rating Barrat וכן אינטראקציה דומה בין Negative PANSS לבין Anhedonia Physical Scale. הציון הממוצע של Scale Rating Zuckerman וכן של Scale Rating Barrat היו גבוהים משמעותית בקבוצת המשתמשים בקנאביס, ללא הבדל ברור בין משתמשים ומטופלים אשר לא משתמשים בקנאביס ביתר השאלונים (PANSS וכן Anhedonia Physical Scale).

שימוש בחומרים פסיכואקטיביים אסורים ואלכוהול בקרב מאושפזים פסיכיאטרים לרבות עקב מצב פסיכוטי ראשון בחיים - תופעה נפוצה ומתרחבת למרות שהיקפה המדויק אינו ידוע. קיימת סברה שאחת מהסיבות לשכיחות גבוהה לתופעה זאת היא רמה גבוהה של אנהדוניה, אימפולסיביות וחיפוש ריגושים בקרב חולים בתחלואה כפולה.

השערת המחקר הייתה, כי אחוז של מטופלים שסובלים אבחנה כפולה הוא גבוה מהאוכלוסייה הכללית בישראל. בנוסף הייתה השערה שבקרב מטופלים שסובלים מתחלואה כפולה (התקף פסיכוטי ראשון ושימוש אקטיבי בקנאביס) יתגלו רמות גבוהות של אימפולסיביות, חיפוש אחרי ריגושים ואנהדוניה - דבר שיכול לפחות באופן חלקי להסביר את הנטייה של מטופלים אלו לשימוש בחומרים פסיכואקטיביים בכלל ולקנאביס ואלכוהול בפרט.

אוכלוסיית המחקר: 91 מכל המטופלים שאושפזו ואובחנו עם התקף פסיכוטי ראשון עקב סכיזופרניה, הפרעה סכיזופרניפורמית, הפרעה דו־קוטבית, הפרעה סכיזואפקטיבית, הפרעה פסיכוטית קצרה והפרעה פסיכוטית לא מוגדרת נבדקו ואובחנו בעזרת קריטריונים של IV DSM. מטעמי נוחות סטטיסטיים, אבחנות של סכיזופרניה או התלקחות פסיכוזה חריפה סווגו בתור "פסיכוזה בלבד" ; ואבחנות של מאניה בעלת מאפיינים פסיכוטיים או דכאון חמור עם מאפיינים פסיכוטיים סווגו בתור "סימפטומים אפקטיביים בעיקר". בוצעו בדיקות שתן במשך 48 השעות הראשונות של קבלת החולים לאשפוז בעזרת בדיקות שתן ועל פי דיווח עצמי. כמו כן, להערכת עוצמת סימנים פסיכו-פתולוגיים שונים נעשה שימוש בסולמות דירוג שונים.

לסיכום:

- אחוז המשתמשים באלכוהול או קנאביס באוכלוסיית המחקר התברר כגבוה מהצפוי באוכלוסייה הכללית בישראל.
- קיים אבחון לקוי במהלך אשפוז, כאשר צוותים אינם מודעים דיו לשכיחות של שימוש בחומרים אלו בקרב חולים שסובלים מפסיכוזה חריפה ראשונה בחיים.
- נמצא קשר בין אבחנה פסיכיאטרית לבין שימוש בסוגי חומרים פסיכואקטיביים. העובדה ששימוש ב־ **THC** ניכר יותר בקבוצה שהוגדרה כבעלת "סימפטומים אפקטיביים בעיקר" יכולה להצביע על כך שקיימת העדפה בשימוש בסוג מסוים של חומר פסיכואקטיבי לסוגים שונים של הפרעות נפשיות.

הבדלים בתוצאות טיפול אחזקתי במתדון בין קבוצות המיעוט הערבי והרוב היהודי בישראל (לתואר מוסמך), מונא ג'מל, בהנחיית פרופ' מרק גלקופף, אוניברסיטת חיפה.

המחקר הנוכחי נתן אפשרות לאפיין אוכלוסייה של מטופלים מהמיעוט הערבי ומטופלים מהרוב היהודי המשתתפים בתוכנית טיפול במתדון במרכז לטיפול בהתמכרויות ביפו תל אביב. מטופלים ערבים הם קבוצה יותר מבוגרת, עם פחות שנות השכלה, ויותר נשואים בהשוואה לקבוצת היהודים. יתר על כך, רשת התמיכה המשפחתית שלהם גדולה יותר. קבוצת המטופלים הערבים מציגה יותר תפוקות טיפוליות מזו של היהודים. ישנם כמה גורמים המשפיעים על התפוקות הטיפוליות בשיטת מתן תחליפי סם, אשר יכולים לנבא הצלחה טיפולית בתוכנית: משתנים דמוגרפיים, חברתיים וטיפוליים. המחקר הנוכחי בדק מספר השערות על קיומם של קשרים בין משתנים אלה לתפוקות הטיפוליות והבדלים בין שתי קבוצות המחקר. ראשית, ניתן לומר שקיימים פערים בתפוקות הטיפוליות בין הערבים ליהודים שנמצאים בטיפול. ניתן להסביר פערים אלו באמצעות המשתנים הדמוגרפיים, הרשת החברתית של המטופל וההבדלים החברתיים כפי שנמדדו לצורך המחקר. נמצא כי הסיכוי של המטופל להצליח ולהגיע לתוצאות טיפוליות טובות יותר עשוי להיות מנובא על ידי השתייכותו לקבוצה אתנית מסוימת. עם זאת, העלה המחקר משתנים חשובים הקשורים להצלחה בטיפול, ומשפיעים על שתי האוכלוסיות: רשת חברתית של המטופל, השתייכותו האתנית, לקיחת בקבוקי מתדון הביתה ומינון תחליף הסם. עדיין קיים קושי לנבא את תוצאות הטיפול בשל מורכבות הקשרים ומספרם הרב של המשתנים המשפיעים על התוצאות. עם זאת, מתוצאות המחקר הנוכחי עולות מספר השלכות מעשיות לשיפור השירות למטופלים במרכז, אשר מפורטות בגוף העבודה. כמו כן, אין ספק כי קיים צורך בהמשך מחקר בנושא.

השפעתה של קבוצת התערבות קוגניטיבית-התנהגותית על יכולת זיהוי רגשות דרך הבעות פנים: פיילוט ניסויי בקרב מכורים לסמים ואלכוהול (לתואר מוסמך), רעות דדון, בהנחיית ד"ר מעין לוונטל־שחורי וד"ר גל שובל, אוניברסיטת חיפה.

המכורים לסמים ואלכוהול, הינם פלח אוכלוסייה המתקשה להשתלב בחברה וסובל מבעיות בינאישיות רבות. רבים מהמכורים שעוברים תהליך שיקום, חוזרים לשימוש לאחר תקופה קצרה. אחת הסיבות המתועדות לכך הינה יכולת תפקוד חברתי נמוכה. תפקוד חברתי הינו מושג המתייחס ליכולת האדם ליצור קשרים נאותים ויעילים עם הזולת. המושג כולל מגוון מיומנויות חברתיות שהינן התנהגויות נלמדות ונרכשות המיושמות על ידי הפרט במצבים בין אישיים. אחת המיומנויות הבסיסיות ליצירת קשרים בינאישיים ולהשתלבות בחברה הינה זיהוי רגשות. כבר מתחילת חיינו, אנו לומדים כיצד לזהות ולפרש התנהגויות סביבנו באמצעים בלתי מילוליים, כגון תנועות גוף והבעות פנים. זיהוי הבעות פנים רגשיות מהווה מרכיב מרכזי בניהול אינטראקציות חברתיות נוכח התפקיד המשמעותי שיש למידע המועבר בהבעות הפנים בעיצוב התנהגותו החברתית של האדם. מחקרים מהשנים האחרונות מצביעים על קשר בין שימוש באלכוהול וסמים, לבין ליקויים בתפקודים קוגניטיביים, ביניהם זיהוי רגשות דרך הבעות פנים.

תכנית ההתערבות המוצעת בעבודה זאת מתבססת על התיאוריה בדבר הקשר בין זיהוי מסרים רגשיים לא מילוליים ובין תפקוד חברתי. המחקר הנוכחי בדק האם יהיה שיפור ביכולת לזיהוי רגשות דרך הבעות פנים, בקרב צעירים מכורים לסמים ואלכוהול בקהילת אפיק מלכישוע, לאחר השתתפות בתוכנית התערבות בה למדו באופן חוויתי ומעמיק לזהות הבעות פנים ואת הרגשות העומדים מאחוריהן. כל זאת בהתבסס על ההנחה ששיפור התפקוד חברתי יהווה אבן דרך משמעותית מבחינה טיפולית.

המחקר הנוכחי, הינו מחקר הערכה של פיילוט התערבותי, המתוכנן במבנה של מערך מחקר ניסוי קלאסי לפני ואחרי. לצורך ביצוע המחקר, 24 הנבדקים בקהילת אפיק אובחנו באמצעות אבחון **BRC** לאיתור הפרעות קשב, אשר כולל בתוכו מבחן זיהוי רגשות דרך הבעות פנים. לאחר מכן, נחלקו הנבדקים באופן רנדומלי לשתי קבוצות, קבוצת ניסוי וקבוצת ביקורת. נבדקי קבוצת הניסוי, השתתפו בהתערבות בת 8 מפגשים, בה למדו לזהות רגשות דרך הבעות פנים. נבדקי קבוצת הביקורת השתתפו במספר מפגשים זהה, בנושא תזונה בריאה. לאחר ההתערבות, אובחנו הנבדקים אבחון **BRC** בשנית.

מממצאי המחקר עולה כי היכולת לזיהוי הבעות הפנים השתפרה ברגש אחד מתוך החמישה שלגביהם קיבלו אימוני זיהוי, רגש השמחה. אך זמן התגובה עלה גם

השפעתה של קבוצת התערבות קוגניטיבית-התנהגותית על יכולת זיהוי רגשות דרך הבעות פנים: פיילוט ניסויי בקרב מכורים לסמים ואלכוהול (לתואר מוסמך), רעות דדון, בהנחיית ד"ר מעין לוונטל־שחורי וד"ר גל שובל, אוניברסיטת חיפה.

כן, באופן הפוך מהמצופה. תוצאות מובהקות עלו בנוגע לרגש השמחה בלבד [**t**(21)= -2.438, **p**>0.05], כאשר בשאר הרגשות נצפתה מגמה בלבד. בנוסף, נמצאו הבדלים מובהקים בזמן התגובה לרגשות גועל [**t**(21)= -1.783, **p**>0.1], עצב [**t**(12.90)= -2.019, **p**>0.1], וניטרלי [**t**(21)= -1.91, **p**>0.1], אך בכיוון הפוך מהמשוער, כך שמשך זמן התגובה של קבוצת הניסוי לזיהוי הבעות פנים של עצב, גועל וניטרלי, היה גבוה יותר משל קבוצת הביקורת. בבדיקת הבדלים לפני ההתערבות ולאחריה בקבוצת הניסוי, נמצא הבדל מובהק בממוצע אחוז הזיהוי המדויק של פחד [**t**(10)= -1.88, **p**>0.1], וגועל [**t**(10)= -1.96, **p**>0.1], כך שאחרי ההתערבות אחוז הזיהוי המדויק היה גבוה יותר מאשר לפני ההתערבות. כמו כן, ניכרת מגמת עליה גם בממוצע אחוז הזיהוי המדויק של שמחה. בשאר הרגשות (כעס, עצב וניטרלי) לא ניכר שינוי. זאת ועוד, נמצא הבדל מובהק בממוצע זמן התגובה לזיהוי גועל [**t**(10)= -2.69, **p**>0.05], עצב [**t**(10)= -2.23, **p**>0.05], שמחה [**t**(10)= -2.37, **p**>0.05], וניטרלי [**t**(10)= -2.76, **p**>0.05], כך שאחרי ההתערבות ממוצע זמן התגובה לזיהוי רגשות אלו היה גבוה יותר מאשר לפני ההתערבות (בכיוון הפוך מהשערת המחקר).

בבדיקת ההבדלים בקבוצת הביקורת לפני ההתערבות ולאחריה נמצא הבדל מובהק בממוצע אחוז הזיהוי המדויק של עצב [**t**(11)= -2.80, **p**>0.05], וניטרלי [**t**(11)= -2.34, **p**>0.05], כך שממוצע אחוז הזיהוי המדויק של רגשות אלו גבוה אחרי ההתערבות מאשר לפניה. כמו כן, נמצא הבדל מובהק בממוצע אחוז הזיהוי המדויק של שמחה [**t**(11)= -2.44, **p**>0.05], כך שאחוז הזיהוי המדויק של שמחה אחרי ההתערבות **נמוך** מאשר לפניה. בבחינת זמן התגובה, נמצא הבדל מובהק בממוצע זמן תגובה לזיהוי שמחה [**t**(11)= -2.44, **p**>0.05], כך שממוצע זמן התגובה של שמחה גבוה יותר אחרי ההתערבות מאשר לפניה.

מחקר זה מהווה תרומה לידע המדעי המצטבר ולפרקטיקה המעשית בנושא זיהוי רגשות דרך הבעות פנים במכורים לסמים ואלכוהול. ממצאי המחקר מלמדים כי ניתן לשפר זיהוי הבעת פנים של שמחה על ידי למידה. כמו כן, זמן התגובה שעלה מלמד שניתן להשהות ולווסת את התגובה הרגשית גם במצבים חברתיים. בעיקר חשיבות המחקר היא בפוטנציאל הטמון בו לפיתוח היכולת של מכורים לסמים ואלכוהול לזהות רגש דרך הבעות פנים, להבין אותם ולשפר את תפקודם החברתי ובכך להשתלב בחברה הנורמטיבית ביתר קלות.

התמודדותן של נשים בחייהן מול בני זוג נפגעי אלכוהול - תלות שיתופית ואלימות במשפחה בדרום ישראל (לתואר מוסמך), אילנה קרוצ'י, בהנחיית ד"ר אפרת הוס, אוניברסיטת בן גוריון.

מחקר זה מעוניין לבחון מחדש את המונח **Conch-Dependency**, כפי שהוא בא לידי ביטוי בקרב אוכלוסיית הנשים בנות זוג לנפגעי אלכוהול ולאתגר את אופן הבניית המושג בחברה ובשדה הטיפול בהתמכרויות בישראל, וזאת על ידי ניסיון להביא פרשנות אחרת הנסמכת על אופן התמודדותן של הנשים מול בני זוג נפגעי אלכוהול.

מחקר זה פנה לעשר נשים בנות זוג לנפגעי אלכוהול אשר מוכרות למרכז הטיפולי משך שנים רבות ועל כן מטרתו לבחון את דרכי התמודדותן של נשים לאורך זמן בתוך תא משפחתי מול בני זוג נפגעי אלכוהול, הנשים ממוקמות באזור גאוגרפי הנחשב אזור ספר בדרום ישראל, מגיעות ממעמד סוציו־אקונומי נמוך וערב רב של תרבויות.

המתודולוגיה במחקר איכותני זה התבססה על הפמיניזם הרדיקלי והפמיניזם השחור, הנחת המוצא האתנולוגית היא, שהחברה האנושית היא חברה קונפליקטואלית, אשר בה קבוצות חברתיות נאבקות על משאבים חומריים וחברתיים, למרות שניתוח הנתונים והדיון בהם מביא הסתכלות משולבת של זרמים בתוך הפמיניזם, הוא עדיין מסתמך על הנחת יסוד זו המשותפת לכל הזרמים (קרומר־נבו, לביא־אג'יא והקר, 2014).

ניתוח הממצאים העלה תשע אסטרטגיות התמודדות מרכזיות, בהתייחס לעולמות ההתמודדות והמשאבים/חוסר במשאבים, אשר ברשותן: שתיקה והסתרה, השארות בלית ברירה וסליחה, השארות עם ברירה, עימות ולחימה, הכאה/שימוש באלימות מילולית חזרה, גיוס ושכנוע, התעלמות/ריחוק רגשי, פניה למקורות חוץ, גירושין. אסטרטגיות אלו מעמידות את המונח **CD**, על ציר רחב, כאלטרנטיבה לפרשנות שלו כמושג, אשר כולל מאפייני אישיות בעלי מדדים סטטיים.

אחד מממצאים המשמעותיים הינו התמודדותן של הנשים אל מול אלימות מתמשכת בתוך התא המשפחתי, אלימות זו נמצאת לפני תהליך הגמילה ובתקופת הניקיון מהסם. הממצאים תומכים במחקרים נוספים אשר נערכו בקרב נשים בנות זוג לנפגעי אלכוהול ומראים כי

האלכוהול הוא גורם המקצין אגרסיה, אך אינו בעל תפקיד מרכזי בהקשר לפגיעה בנשים (**Galvani**, **Hutchison**, 2006; 1999). ממצא נוסף משמעותי מעלה כי, בידוד במשאבים משפחתיים ממסדיים וחברתיים ומסרים סותרים מצד זירות אלה, הם אחת מהסיבות להשהיית מהלכים ופעולה אצל מרבית מהנשים. השתיקה והעיוורון של החברה אל מול דפוסי האלימות המתמשכים של הגבר, מעמידים את משאבי האישה הפנימיים והחיצוניים במערך חסר של תנאים לפעולה. שימוש באסטרטגיות התמודדות אצל הנשים מראים כי, האישה בוחנת את מערך המשאבים שנמצא ברשותה ועל סמך כך פועלת. שתי האסטרטגיות הראשונות הינן אסטרטגיות של אין ברירה הפועלות במערך משאבים חסר, במובן זה המונח **CD** מסמן את השותפות כשותפות בלית ברירה, כאשר התלות של האישה הינה במוכנות של בן הזוג להיכנס למערך של טיפול ושינוי או/ו מוכנות שלו לשנות דפוסי התנהגות של האלימות וההתמכרות, בהקשר זה ההסתכלות על המונח **CD**, מניח הנחת יסוד שמצדדים בה חוקרים מתיאורית הלחץ/דחק, (**Calderwood**, **Rajesparam & Orford**, 2014; **Templeton**, **Velleman**, **Copello &**, 2005), המניחים כי המונח אינו בעל מאפיינים אקסוגניים או אנדוגניים, אלא הוא מבטא את תגובת האישה למצב קיצוני של לחץ.

מגוון אסטרטגיות מצד הנשים מראה כי ההסתכלות על המונח ראויה שתהיה על ציר רחב הכולל התמודדויות לאורך זמן, המשנות צורה בהתאם למערך המשאבים של האישה ברגע נתון, ועל כן סותרים את השימוש במאפיינים סטטיים המהווים מדד למחקרים אמפיריים בתחום.

לממצאי המחקר השלכות תיאורטיות ויישומיות ברמה התיאורטית המחקר מחדש את חקירת המונח **Dependency-Co**, בהקשר לאלימות במשפחה, שימוש במגוון אסטרטגיות התמודדות תחת מערך של מערכת יחסים הכוללת אלימות פיזית, סיכון חיים, דיכוי ושליטה גם בתקופות של ניקיון מהסם, מצביע על הצורך לנראות של מערך האלימות בתוך שדה הטיפול בהתמכרויות, כמו כן על הצורך לערוך מחקרים משותפים לשני סוגי האוכלוסיות, כך שיתכן כי, בעייתן המרכזית של הנשים במסגרת התא המשפחתי היא ההתמודדות לאורך זמן מול דיכוי ושליטה במערכת הזוגית ומול העיוורון וההסכמה שבשתיקה מול המשפחה החברה והממסד הטיפולי. ראוי לקחת את ההסתכלות שמצביעה עליה שדמי (2007) בדבר ההסתכלות על הקורבנות יחד עם כוח והתמודדות, הסתכלות כזו תעזור ליצור נראות וחשיבה ביקורתית בקרב חוקרי המונח **CD**. ממצאי המחקר מצטרפים לחוקרים ביקורתיים, היוצאים כנגד הפרשנות של המונח (**Borovoy**, 2005; **Rodríguez & Alicia**, 2013) ועל כן חשוב לקיים מחקרים איכותניים, אך גם לפתח מדדים אלטרנטיביים למדדים הקיימים אשר אינם לוקחים בחשבון הקשרים תרבותיים, פוליטיים, הקשרים של דת ומסורת, הקשרים גאוגרפיים ומגדריים.

ברמה היישומית, מחקר זה מציע לפתח מודלים אלטרנטיביים למודלים הקיימים בארץ ואשר מסתמכים על גישת ה"תלות השיתופית", מודליים פמיניסטים משולבים עם הנחת יסוד אשר לקוחה מתיאוריית הדחק/לחץ (**al et Orford**, 2005; **Rajesparam & Calderwood**, 2014), יעזרו לנשים לקבל מערך טיפול הכולל ידע ומערך יישומי המעניק התמודדות מול מצבים של לחץ מתמשך. יחד עם זאת המחקר ממליץ על הסתכלות רחבה של משאבי האישה ברגע נתון, תוך התייחסות להקשרים של מוצא, מעמד, מיקום גאוגרפי ומדיני ותוך כדי הסתמכות על היכולות שלה לקרוא את המפה וליצור במצבים בלתי אפשריים את הברירות שחסרות לה.

פיתוח משאבי אנוש

15

אגף

אגף פיתוח משאבי אנוש מופקד על ייזום, פיתוח וקידום תכניות לימודים והכשרות בכל תחומי המאבק בסמים ובאלכוהול, אותם מקדמת הרשות, בהיבטים של: הסברה, חינוך, מניעה, טיפול שיקום ואכיפה.

משימות האגף

- פיתוח תשתית מקצועית.
- בניית קווים מנחים להכשרות.
- בניית סטנדרט אחיד להכשרות, בהתאמה למטרת ההכשרה ולאוכלוסיית היעד.
- ייזום ופיתוח הכשרות בהתאמה ליעדי הרשות, לצרכי המשרדים ולצרכי השטח.
- עדכון הכשרות תשתית של הרשות.
- פיתוח עתודת הוראה והנחיה בנושא סמים ואלכוהול, כמו:
 - עתודת מדריכים חברתיים (מכורים נקיים) כמנחים בהכשרת מדריכים חברתיים.
 - עתודת מנחי הורים ומנחי הורים עולים, להעצמת הורים לקידום מניעת שימוש בחומרים פסיכואקטיביים בקרב ילדיהם.
- פיתוח תכניות לימודים/קורסים בנושא "סמים ואלכוהול" כחלק מתכנית לימודים לתואר ראשון, שני ולימודי המשך במוסדות להשכלה גבוהה.
- פיתוח ועדכון הכשרות בסיסיות לתפקיד "עובד סמים ואלכוהול" הכוללות: הקניית ידע, מתן כלים בסיסיים והדרכה בתחומי טיפול או מניעה.
- פיתוח הכשרות המשך מתקדמות, להקניית מיומנויות למטפלים בנפגעי סמים ואלכוהול.
- פיתוח ועדכון הכשרות למכורים נקיים בתפקיד "מדריך חברתי" במסגרות לטיפול בנפגעי סמים ואלכוהול ופיתוח הכשרות נוספות למכורים נקיים.
- פיתוח הכשרות לסגלים מקצועיים, בתחומים ובהיבטים אותם מקדמת הרשות. השנה הושם דגש על הקניית ידע בתחום תחלואה כפולה, לקידום ההתמודדות עם בעיית השימוש בסמים ואלכוהול בקרב הלוקים בנפשם.
- פיתוח הכשרות אוריינטציה לאנשי מקצוע שעיקר עיסוקם אינו ממוקד בתחום סמים ואלכוהול, במטרה להעלות את מודעותם לתופעת השימוש בחומרים פסיכואקטיביים, להקניית ידע בסיסי בזיהוי ואיתור משתמשים בסמים ובאלכוהול והפנייתם לסוכנויות טיפול הולמות.
- מתן מלגות לימודים לאנשי מקצוע ולמכורים נקיים העובדים בתחום, במסגרת השירותים השונים, להעמקת התמקצעותם.

סוגי ההכשרות שבוצעו

- קורסים במוסדות להשכלה גבוהה, במסגרת לימודי תואר ראשון, תואר שני ולימודי המשך.
- הכשרות בסיסיות למטפלים, במבוגרים נפגעי סמים ואלכוהול ובנוער נפגע סמים ואלכוהול.
- הכשרות למיומנויות.
- הכשרת מכורים נקיים לתפקיד - מדריכים חברתיים
- במסגרות לטיפול בנפגעי סמים ואלכוהול, וכרכזי פינות חי.
- הכשרת צוותים מקצועיים - צוותי רפואה, אנשי חינוך ומטפלים פסיכוסוציאליים.
- הכשרות אוריינטציה.

פירוט ההכשרות שבוצעו

בשנת 2016 התקיימו 32 הכשרות, קורסים והשתלמויות בנושא סמים ואלכוהול, בהיבטים של: הסברה, חינוך, מניעה, טיפול ושיקום, בהם הוכשרו 1,039 סטודנטים

18 קורסים התקיימו במוסדות להשכלה גבוהה בהם הוכשרו 583 סטודנטים.

שמונה קורסים נלמדו במסגרת הלימודים לתואר שני בעבודה סוציאלית, באוניברסיטה העברית בירושלים, בהם השתתפו 200 סטודנטים:

- "טיפול דיאלקטי התנהגותי T.B.D" - למדו 31 סטודנטים.
- "מדיניות כלפי שימוש בסמים: פרספקטיבה היסטורית והשוואתית" - למדו 35 סטודנטים.
- "גישת הראיון המוטיבציוני" - למדו 14 סטודנטים.
- "טראומה והתמכריות" - למדו 24 סטודנטים.
- "אלכוהול שימוש, מניעה והתערבויות" - למדו 32 סטודנטים.
- פרקטיקום: "אוכלוסיות מעורבות בהתנהגויות סיכון" - למדו 13 סטודנטים.
- "מודלים טיפוליים בתחלואה כפולה" - למדו 13 סטודנטים.
- "פוסט טראומה ושכול: התערבות המסתמכת על ראיות" - למדו 18 סטודנטים.

קורס בנושא: "התמכרויות התנהגותיות" הועבר במסגרת הלימודים לתואר שני בסיעוד באוניברסיטת בן גוריון בנגב - למדו 19 סטודנטים.

תשעה קורסים בנושא: "סמים ואלכוהול" הועברו במסגרת הלימודים לתואר ראשון באוניברסיטאות - למדו 383 סטודנטים:

- הכשרה מעשית במסגרות טיפול בנפגעי

הכשרות בסיסיות לתפקיד

התקיימו שתי הכשרות בסיסיות לתפקיד בהן הוכשרו 56 מטפלים ממסגרות מגוונות. להכשרות הבסיסיות קדמו הכשרות לאוריינטציה - בהן הוכשרו 57 מטפלים ממסגרות מגוונות:

- הכשרה בסיסית לטיפול בנוער נפגע סמים ואלכוהול, הועברה בהיקף של 230 שעות אקדמיות, מהן 60 שעות הדרכה. בהכשרה השתתפו 24 מטפלים ממסגרות מגוונות.
- הכשרת אוריינטציה מקדימה להכשרה בסיסית

ואנשי סגל מקצועי ממסגרות שונות - רופאים, אחיות, מטפלים פסיכו־סוציאליים, קציני חינוך, מדריכים ומכורים נקיים.

• הכשרת אוריינטציה מקדימה להכשרה בסיסית לטיפול במבוגרים נפגעי סמים ואלכוהול, הועברה

בהיקף של 42 שעות אקדמיות. השתתפו 33 מטפלים במבוגרים נפגעי סמים ואלכוהול.

הכשרה למיומנויות

הכשרה להקניית מיומנויות הועברה למטפלות בנשים מכורות נפגעות CPTSD (רצף טיפולי והבנת הקשר בין נשים מכורות ופוסט טראומה מורכבת). הוכשרו 21 מטפלות ממסגרות מגוונות. ההכשרה הועברה בהיקף של 126 שעות אקדמיות, מתוכן 36 שעות הדרכה.

הכשרות למכורים נקיים

התקיימו שתי הכשרות למכורים נקיים בהן הוכשרו 38 לומדים - 35 מכורים נקיים ושלושה שאינם מכורים נקיים:

- הכשרה בסיסית לתפקיד מדריכים חברתיים במסגרות טיפול בנפגעי סמים ואלכוהול, למכורים נקיים, מחזור לימודים כ"ה. התקיימה במכללת בית ברל בהיקף של 242 שעות לימוד אקדמיות. בהשתתפות של 20 לומדים (מהם, לומד אחד שאינו

חמש הכשרות הועברו ל־239 אנשי צוותים מקצועיים:

- הכשרה בנושא: "התמכרות - מניעה, זיהוי וטיפול"

הועברה ל־ 16אחיות מוסמכות העובדות במרפאות בקהילה - בשירותי בריאות כללית, בקופ"ח מכבי ובביה"ח הפסיכיאטרי בבאר שבע. ההכשרה הועברה בהיקף של 112 שעות אקדמיות, מהן 60 שעות עיוניות ו־52 שעות פרקטיקום. הלימודים התקיימו במסגרת לימודי המשך באוניברסיטת בן גוריון בנגב.

- ההכשרה התקיימה בשיתוף עם לימודי סיעוד באוניברסיטת בן גוריון בנגב והמחלקה לטיפול בהתמכרויות במשרד הבריאות.

- שתי הכשרות בנושא: "תחלואה כפולה" הועברו לצוותים רפואיים ולמטפלים פסיכו־סוציאליים.

- הכשרה אחת בהיקף של 40 שעות אקדמיות הועברה בבית החולים הפסיכיאטרי בבאר שבע ל־120 אנשי צוות - פסיכיאטרים, אחיות, עובדים פרה־רפואיים ומטפלים פסיכו־סוציאליים.

- הכשרה נוספת הועברה ל־57 אנשי הצוות הטיפולי של המרפאות לבריאות הנפש במחוז ירושלים.

הכשרות אלה התקיימו בשיתוף המחלקה לטיפול בהתמכרויות במשרד הבריאות.

- נושא "סמים ואלכוהול" הועבר כחלק מהכשרתם לתפקיד של 25 מטפלים בשירות נוצץ, בהיקף של 6 שעות אקדמיות.

שתי הכשרות האוריינטציה פותחו בשיתוף עם השירות לטיפול בהתמכרויות במשרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים ובית הספר המרכזי להכשרת עובדים חברתיים.

התקיימו שתי הכשרות אוריינטציה בהן הוכשרו 45 עו"סים משירות המבחן לנוער ומהשירות לנוער וצעירים (נוצץ), במשרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים:

- נושא "סמים ואלכוהול" הועבר כחלק מהכשרתם לתפקיד של 20 קציני מבחן לנוער, בהיקף של 18 שעות אקדמיות.

מלגות לימודים

- בשנת 2016 הוענקו ארבע מלגות לימודים, מתוכן שלוש מלגות ללימודי תואר.
- שתי מלגות ללימודי תואר שני הוענקו לרכזת מניעה מהמגזר הערבי ולרכזת שיקום תעסוקתי ברשות עירונית למלחמה בסמים ובאלכוהול.
- מלגת לימודים לתואר ראשון הוענקה למכור נקי העובד כרכז מדריכים בקהילה טיפולית.
- מלגת לימודים בנושא הנחיית קבוצות, הוענקה לרכז חינוך בלתי פורמאלי, ברשות עירונית למלחמה בסמים ובאלכוהול.

קידום יוזמות חדשות

מניעת התמכרות לתרופות מרשם

בשנים האחרונות אנו עדים לתופעה של שימוש מזיק בתרופות מרשם אופיאטיות לשיכון כאבים, הגורמות להתמכרות.

השנה התקיימה הכשרת רופאים ייחודית בנושא: "טיפול בכאב והתמכרויות".

מטרת ההכשרה הייתה להעלות את מודעתם של רופאים - רופאי משפחה, רופאי כאב, נירולוגים, פסיכיאטרים, לתופעת ההתמכרות עקב טיפול ממושך בתרופות אלה.

הקורס התמקד בנושא ההתמכרות בקרב חולי כאב כרוניים, זיהוי, אבחון, מציאת דרכים לטיפול תרופתי מושכל, שכיחות התופעה ודרכי טיפול.

קורסי חובה בנושא התמכרויות

השנה, לראשונה, הוכנסו שלושה קורסי חובה במסגרת תכנית הלימודים לתואר ראשון בעבודה סוציאלית, באוניברסיטת חיפה ובמכללה החרדית "מבחר", בנושא: "תאוריה, מחקר וטיפול בהתמכרויות".

קורסים אלה נועדו:

- להקנות ידע בסיסי בתחום ההתמכרויות לכל הסטודנטים הלומדים לתואר ראשון בעבודה סוציאלית.
- להקנות ידע בזיהוי ואיתור משתמשים והפנייתם לסוכנויות טיפול הולמות.
- ליצור עניין בקרב הסטודנטים להמשך לימוד הנושא ולהתמחות בתחום - ברמת טיפול, מניעה, או כעתודה אקדמית למחקר ולהוראה.
- גיוס עובדים סוציאליים כשומרי סף, לקידום מניעת שימוש בחומרים פסיכואקטיביים, לזיהוי נפגעים והפנייתם למסגרות טיפול הולמות.

העמקת הידע המקצועי בנושא "תחלואה כפולה"

נושא "תחלואה כפולה" הוטמע ונלמד באופן שיטתי בכל ההכשרות, כולל בהכשרתם של מדריכים חברתיים (מכורים נקיים) במסגרות טיפול בנפגעי סמים ואלכוהול.

הנושא שולב בהכשרתם של מדריכים חברתיים מתוך רצון להכשירם לעבודה עם נפגעי תחלואה כפולה, הסובלים מהפרעה פסיכיאטרית לצד שימוש בחומרים פסיכואקטיביים.

הנושא נלמד במסגרת קורס סמסטריאלי בלימודים לתואר שני בעבודה סוציאלית, באוניברסיטה העברית בירושלים.

כמו כן הועברו שני קורסים ממוקדים בנושא לרופאים, צוותי סיעוד, עובדים פרה-רפואיים ומטפלים פסיכוסוציאליים.

בימים אלה אנו עוסקים בפיתוח מענה הכשרתי למטפלים בנוער הסובל מתחלואה כפולה. כמו כן אנו נערכים לפתיחת הכשרה להנחיית הורים לילדים הסובלים מתחלואה כפולה.

מרכז הדרכה ומידע ארצי 16

מרכז ההדרכה והמידע ברשות אוֹצֵר בתוכו מאגר ידע בין־לאומי, המקיף ביותר מסוגו במדינה, בכל הקשור לתחומי המלחמה בסמים ובאלכוהול. המרכז עוסק במתן סיוע מקצועי לבניית תכניות ולהטמעתן בשטח, ומשמש קורת גג לעריכת הכשרות והשתלמויות לאנשי מקצוע.

בנוסף האגף עוסק בהפקת חומרי הסברה, כולל תרגום והתאמה תרבותית, בעיקר לדוברי השפה האמהרית והערבית בשיתוף עם אגף דוברות והסברה ואגף קהילה.

תפקידי האגף כוללים גם איתור, הצמחה והכשרה של מרצים ומנחים חדשים להדרכה והובלת תהליכים יישוביים.

מרכז ההדרכה

לצוותי נוער, לאנשי מקצוע מתחום הטיפול בקהילה, למובילים יישוביים, לצוותים מקצועיים בין־משרדיים, וכיוצא באלה.

ארגון וביצוע השתלמויות ייחודיות עבור העובדים בתחום הקהילה, קהילות טיפוליות וגורמים נוספים הכוללות פיתוח צוותים, פיתוח ארגוני, מיומנויות ניהול, הכשרת צוותי פרויקט "יזהר", צוותי יחידות האיתור אנשי הצוות ומתנדבי פרויקט "חופים".

בהכשרות השונות שולבו תכנים ייחודיים כגון: סחר בסמים ובאלכוהול בדארקנט - Darknet (הרשת האפלה), ומין ומיניות תחת השפעת אלכוהול.

אגף ההדרכה ברשות הוא גוף מומחה שתפקידו ליזום ולבצע הכשרות לאנשי מקצוע במשרדי הממשלה השונים, והוא מהווה גורם מניע בכל הנוגע להטמעת תכניות ויישומן בשטח.

מרכז ההדרכה ברשות עוסק במגוון רחב של פעילויות הדרכה והכשרה, בהן: הכשרת אנשי מקצוע בשיטת 12 הצעדים; התאמת שיטת 12 הצעדים לעיסוק במגוון שירותים; הכשרת מדריכי היחידות לקידום נוער; הכשרת מנחי סדנאות הורים ונוער; הכשרת רכזי סיירות הורים; הכשרת מתנדבים ועוד.

המרכז מייעץ לאנשי מקצוע, מתאמים ורכזי מניעה בבניית השתלמויות - במסגרת זו נערכו ימי עיון

פעילות מרכז ההדרכה בשנת 2016

בשנת 2016 מרכז ההדרכה של הרשות הכשיר 3,795 אנשי מקצוע. בימי העיון שנערכו על-ידי המרכז השתתפו 1,080 אנשי מקצוע, וכמו כן 4,270 בני נוער ו-180 אסירים השתתפו בסדנאות. במהלך השנה התקיימו:

- שתי הכשרות למנחי סדנאות הורים ונוער רב תרבותיות שעובדים בקהילה וחסר להם מידע בנושא "חומרים ממכרים" - השתתפו 60 מנחים.
- הכשרות לשימוש בערכת ההדרכה "כן לספורט לא לסמים" כולל התאמה תרבותית לעבודה עם קהילת יוצאי אתיופיה במסגרת "דרך חדשה" - השתתפו 120 מדריכים ו-15 רכזי מניעה.
- מפגשי מידע בנושא סמים ואלכוהול, איתור וזיהוי נוער במצבי סיכון לעובדי נוער - השתתפו 500 עובדי נוער.
- הכשרה לעובדי חברת "קישורית", אשר נותנים מענה לפניות לקו החם של הרשות, בעברית וברוסית, לאחר שעות העבודה.
- 400 אנשי מקצוע ומתנדבים הוכשרו לעבודה במסגרת פרויקט "חופים". ההכשרות התקיימו במועצה אזורית גולן, טבריה, ירושלים, תל-אביב-יפו, מועצה אזורית עמק חפר, צפת ואילת בשיתוף עם אגף קהילה. 50 המורים המתנדבים בפרויקט קיבלו גמול השתלמות על הכשרה מורחבת בת 36 שעות שכללה הגשת עבודת גמר.
- השנה נוסף לפרויקט מתחם חדש וייחודי - מתחם חרדי בצפת, עבורו נבנתה תכנית הכשרה מותאמת שכללה מענה למאפיינים תרבותיים וליווי של הצוות בהפעלת המתחם.
- בנוסף, 500 סטודנטים הוכשרו לליווי אוטובוסים היורדים לאילת, בשיתוף עם "מפעל הפיס".
- אגף ההדרכה היה שותף בוועדת ההיגוי הארצית שליוותה את הפעלת המתחמים. במסגרת שותפות זו נערכו ביקורים בכל המתחמים שפעלו בקיץ ופותחו הכשרות משלימות במענה לצרכים שעלו מהשטח.
- התקיימו 15 ביקורי פיקוח שבמהלכם התקיימו שיחות עם בני הנוער שהגיעו למתחמים. בתקופת הפעלת הפרויקט 2,770 בני נוער הגיעו למתחמים וזכו בליווי או בשיחה. במהלך הקיץ נערכו חמש הכשרות משלימות בהן השתתפו 150 אנשי מקצוע.
- בנוסף, התקיימו שני ימי עיון לצוותי חופים יחד עם נציגי המשרדים השותפים - חינוך, עבודה, רווחה ושירותים חברתיים, משטרת ישראל, העלייה והקליטה - בהם נטלו חלק 200 משתתפים.
- הכשרה לכל צוותי יחידות האיתור הפועלות ב-11 יישובים ברחבי הארץ כחלק מתכנית ארצית

למניעת שימוש לרעה באלכוהול, בשיתוף משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים - הפרויקט לילדים ונוער בסיכון. הכשרה זו התמקדה בתכנים העוסקים באיתור וזיהוי בני נוער בסיכון, עבודה רגישת תרבות, מיניות תחת השפעת חומרים ממכרים וכדומה.

בנוסף להכשרה זו התקיימו אחת לחודש הכשרות למנהלי יחידות האיתור שהתמקדו ברכישת מיומנויות ניהוליות וכלים להנחיית צוות מורכב.

בהכשרות אלה השתתפו 100 אנשי מקצוע. יום עיון לצוותי הנוער של התנועה הקיבוצית התקיים במועצה אזורית גלבוע. יום העיון הוקדש לתפקידים של ההורים במניעה, מתן מידע על דרכי התמודדות, ומידע על הסמים הנפוצים - השתתפו 150 אנשי צוותי נוער.

80 אנשי מקצוע השתתפו ביום עיון באשדוד, בנושא: "דור ה-Z בעידן הדיגיטאלי".

500 בני נוער השתתפו בסדנא בנושא אלכוהול במסגרת מסע אופניים לשכבת י"ב בגבול הדרום.

1,000 בני נוער השתתפו ב-50 סדנאות יישוביות בנושא אלכוהול - "יותר אלכוהול פחות אתה".

700 מובילים יישוביים ואנשי מקצוע השתתפו בעשרה ימי עיון שנערכו בשיתוף עם אגף קהילה. ימי העיון התמקדו במתן כלים לאיתור וזיהוי בני נוער בסיכון, מידע על דרכי התמודדות, מידע על הסמים הנפוצים, ועבודה רגישת תרבות.

180 אנשי מקצוע השתתפו בשש סדנאות לצוותי נוער בשב"ס - למתן כלים לאיתור וזיהוי בני נוער בסיכון, מידע על דרכי התמודדות, מידע על הסמים הנפוצים, ועבודה רגישת תרבות.

180 אסירות ואסירים השתתפו בשש סדנאות לאסירות בנווה תרצה ולאסירים בכלא אופק וניצן.

300 עובדי חברת "אל-על" השתתפו בשש סדנאות במסגרת הכשרתם הבסיסית לתפקיד עוזרי קב"טים. הסדנאות כללו מידע בנוגע לסמים הנפוצים, וכלים לאיתור וזיהוי משתמשים.

250 אנשי מקצוע השתתפו בעשר הכשרות בשיטת 12 הצעדים. ההכשרות התקיימו במרכז ההדרכה ברשות, בקהילת "הדרך", במשרד הבריאות ובמכללת "גומא".

120 קציני נוער ומניעה במשטרת ישראל השתתפו בארבע סדנאות בנושא "כלים לשיחה עם מתבגרים" ועבודה רגישת תרבות.

300 אנשי מקצוע השתתפו בימי עיון שנערכו במסגרת תכנית "דרך חדשה". ימי העיון נועדו לתת טעימה מהתרבות, להיכרות עם קודים תרבותיים, ולמתן כלים לשיח מקדם עם קהילת יוצאי אתיופיה.

מרכז מידע

בשנת 2016 נכתבו סקירות מידע על יסוד ספרות מחקר מחו"ל, בעקבות בקשות של הנהלת הרשות וראשי תחומים בה וכן גורמים מקצועיים שעמם עובדת

סקירות המידע שנכתבו בשנת 2016:

תאריך	נושא	קוד תיוק
06/03/2016	ידע סמים ואלכוהול גיליון 29	133205
30/03/2016	קנאביס: נהיגה ותאונות דרכים	133464
30/03/2016	קנאביס ופשיעה - תקצירי מחקרים	133470
30/03/2016	גידול וייצור המפ לתעשייה - סקירה של היבטי רגולציה, אכיפת החוק, וכדאיות כלכלית	133477
30/03/2016	גיבוי מחקרי להשפעות קנאביס - השפעות השימוש בקנאביס על מעורבות בפשיעה ועבריינות ועל נהיגה ותאונות דרכים; שיח ציבורי וירידה בתפיסת המסוכנות	133479
13/06/2016	בדיקות מקדמיות בשטח לזיהוי סמים מסוכנים - רציונל, שיטות, מעמד משפטי	133874
13/06/2016	ההשלכות הבריאותיות והחברתיות של צריכת סמי קנאביס שלא לצורך רפואי	133876
14/06/2016	לקט תקצירי מחקרים על נזקי השימוש בסמים קנאביס מתוך גיליונות ידע סמים ואלכוהול מהשנתיים האחרונות	133881
14/06/2016	טבלה עדכנית של סמים והשפעותיהם (תרגום ועריכה של טבלת NIDA)	133883
18/08/2016	חוקי קנאביס הנוגעים לשימוש ולאחזקה: הגדרות וסקירת המצב באירופה	134200
25/08/2016	ריכוזי THC בחלקים השונים של צמח הקנאביס והתייחסות למין הצמח	134267
14/09/2016	ידע סמים ואלכוהול, גיליון 30	134611
05/10/2016	מדינות שמהן מותר הייצוא של קנאביס לשימוש רפואי	134692
26/10/2016	הסבר לסכנה שקיימת בשתיית משקאות אלכוהול במגוון ריכוזים ("ערבוב משקאות אלכוהול")	134736
07/11/2016	מיתוסים נפוצים על צריכת מריחואנה לעומת עובדות - תרגום של עלון לסטודנטים	134852
07/11/2016	עלוני קנאביס לסטודנטים - תרגום של 3 עלונים	134854
12/12/2016	שלבי השימוש בסמים	135049

ספריית הרשות התעדכנה בחומרים שנכתבו בנושאי סמים ואלכוהול ובהם מחקרים, מאמרים, מדריכים, ספרים, ופרסומים אחרים מהארץ ומחו"ל. הספרייה המשיכה להיות מוקד מרכזי בארץ למתעניינים בפרסומים ובכתבי עת בנושא השימוש בחומרים פסיכואקטיביים וההתמכרות אליהם. סטודנטים, חוקרים, תלמידים ואנשי מקצוע רבים נעזרו בשירותיה במהלך השנה.

במאגר הספרייה יותר מ־ 13,660 פריטים (מחקרים, ספרים, דוחות, מאמרים, מדריכים, קלטות ותקליטורים ועוד) וכ־ 50 כתבי עת מדעיים. חלק ניכר מהפרסומים, במיוחד פרסומים מהשנים האחרונות, מאפשרים גישה מקוונת (אלקטרונית) דרך המאגר.

המאגר מתנהל בעזרת תוכנת "ספיר" של חברת אידאה, המאפשרת גישה נוחה למאגר הספרייה בעבור מחפשים מרחוק. המאגר מתעדכן **online** והוא פתוח לציבור הרחב באינטרנט. הגרסה האינטרנטית של תוכנת החיפוש עברה השנה שדרוג מקיף. קישור לחיפוש במאגר הספרייה: <http://www.infocenters.il.co.il/ada>

הזנת פריטים למאגר הספרייה

ב־2016 המשכנו להזין פריטים למאגר הספרייה: הוזנו 315 פריטים חדשים אל המאגר. יש לציין כי בשנה האחרונה המשיך לגדול שיעור פריטי המידע המקוונים, בהם דוחות, מאמרים, ספרים ועוד. מספרם של הפריטים המקוונים שהוזנו ב־2016 עומד על 105.

מתן שירות לפונים לקבלת מידע

הפונים לקבלת שירותים מהספרייה מגיעים בעקבות חיפוש בגוגל, בעקבות חיפוש ישיר במאגר הספרייה מתוך אתר הרשות וכן בעקבות פניות אל הקו החם. פונים נוספים מגיעים בעקבות המלצות של משתמשים אחרים, ובשנים האחרונות ישנם סטודנטים רבים המופנים לספרייה על־ידי מרצים במכללות ובאוניברסיטאות השונות. גם אנשי מקצוע וחוקרים נעזרים במידע.

בשנת 2016 ניתן מענה לכ־600 פניות למידע באמצעות הדוא"ל, הטלפון והקו החם של הרשות.

שאלתות נפוצות במאגר הספרייה

בשנה האחרונה נבנו עשרות "חיפושים נבחרים" חדשים בנושאים שנדרשו לפונים בבקשה לקבל מידע וכן באופן יזום לנושאים שעל הפרק. אפשר לגשת לקישורים לחיפושים נבחרים אלה באמצעות המאגר האינטרנטי של הספרייה.

דוגמאות לקישורים ל"חיפושים נבחרים" מ־2016:

07/12/2016	הבדלי מגדר בשימוש בחומרים פסיכואקטיביים - פרסומים מקוונים
07/12/2016	מצבי לחץ בצבא - עברית
04/12/2016	כניסה או הגעה לטיפול
30/11/2016	אסירים בישראל והתמכרויות
17/11/2016	שיקום מכורים נקיים
17/11/2016	מכורים נקיים בישראל - רקע, מאפיינים וכדומה
10/11/2016	פוסט טראומה ושימוש בסמים או התמכרות
10/11/2016	שימוש בחומרים ופגיעה מינית - כל הפרסומים
10/11/2016	פגיעה מינית ושימוש בחומרים ממכרים - פרסומים מקוונים
18/09/2016	קנאביס ופסיכოזה
12/09/2016	תקציבי סמים בישראל
01/09/2016	השפעת השימוש בסמים על המוח של מתבגרים
01/08/2016	אלכוהול ומתבגרים או ילדים
05/07/2016	מחקרים על מגמת העלייה בשימוש בסמי קנאביס
29/06/2016	נשים והתמכרות - פרסומים מקוונים
19/05/2016	שימוש חברתי בסמי קנאביס / מריחואנה
16/05/2016	אלכוהול ואלימות - כולל נתונים
15/05/2016	סכיזופרניה ושימוש בסמים
10/05/2016	צמצום נזקים בשימוש בסמי קנאביס
05/05/2016	תופעות לוואי ונזקים של טיפול רפואי בקנאביס
04/05/2016	עמדות מטפלים ויחסי מטפל מטופל

ניו מדיה

אתר הרשות - [il.gov.antidrugs.www](http://www.antidrugs.il.gov)

אתר האינטרנט של הרשות פועל בארבע שפות: עברית, אנגלית, רוסית וערבית. האתר משמש כמאגר מידע רב ערך לציבור הפונים בנושאי מידע הנוגע לשימוש בסמים והוא מחזק את הקשר בין הרשות לבין כלל הציבור, והוא מתעדכן בדרך קבע.

האתר הונגש השנה לבעלי מוגבלויות, כמתחייב מחוק הנגישות: "שירות לציבור סעיף 19 לחוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות תשנ"ח - 1988".

בשנת 2016 היו 140,000 כניסות לאתר, עיקרן למפה המרכזת את כל המידע בנושא טיפול ושיקום, שימוש בלומדת האלכוהול הקיימת באתר ולספריה להורדת חומרי מידע.

דף פייסבוק ויו־טיוב:

[il.gov.antidrugs/com.facebook.www//:https](https://www.facebook.com.antidrugs.il.gov)

<http://www.youtube.com/user.antidrugs.il.gov>

דף הפייסבוק של הרשות הינו דף פעיל ביותר. הדף משמש לפרסומים אודות פעילותה השוטפת של הרשות, להעברת מסר יומי, למתן 'טיפים' להורים, וכזירה מרכזית לחילופי דעות עם הציבור.

לדף הפייסבוק של הרשות 88,730 עוקבים.

פרסומים, ראיונות ומידע הנמסר בכלי התקשורת מועלים גם ליו־טיוב.

הקו החם - מוקד המידע 1-700-500-508

הקו החם ממשיך להיות כלי מרכזי בקשר של הרשות עם הציבור בנושאי מידע, ייעוץ או עזרה. הקו פועל מסביב לשעון, 24 שעות ביממה.

בשנת 2016 התקבלו לקו החם 1,776 פניות.

עיקר הפונים הינם צעירים בגילאי 22-30. מרבית הפניות הן בנושא מידע ובמיוחד בנושאים הנוגעים לטיפול ושימוש בסמים, הסמים החדשים, ערכות בדיקה לסמים, המעמד החוקי של סמים, ועוד.

תלמידים, וסטודנטים פונים אל הקו החם לקבלת סיוע בהפניה למקורות לצורך כתיבת עבודות.

התשובות לפונים ניתנות במענה טלפוני מפורט או בדוא"ל.

את התפלגות הגילאים, מי הם הפונים, נושאי הפניה וכיצד הגיעו לקו החם ניתן לראות בטבלאות שלהלן.

משתמשים	מספר פונים 2016	מספר פונים 2015	מספר הפונים 2014
בני משפחה	136	147	171
הורים	16	13	20
חברים	48	51	59
ילדים	141	116	142
מכורים	71	111	156
עצמו	112	120	134
קרובים	1	2	0
תרמילאים	1	3	2

שימוש בסמים	מספר פונים 2016	מספר פונים 2015	מספר הפונים 2014
אופיאטים (הרואין)	37	49	48
אחר	0	1	2
אלכוהול	122	113	184
אמפטמינים ממריצים	9	13	10
אקסטזי	5	9	6
חגיגת	6	5	10
חומרי שינה והרגעה	18	28	30
חומרים נדיפים	2	3	3
חשיש/מריחואנה	155	171	163
ל.ס.ד. והזיוניים אחרים	16	15	9
משככי כאבים	22	11	4
סמי פיצוציות	61	137	105
קוקאין	44	43	32
קנאביס רפואי	25	20	
תחליף סם	34	22	16

איך הגיעו לקו החם	מספר פונים 2016	מספר פונים 2015	מספר הפונים 2014
144	5	15	15
אליסם	16	18	28
אתר הרשות	284	433	656
הרצאה	2	1	2
עלוני מידע	3	2	17
עיתונים	4	3	97
טלוויזיה	1	1	84
רדיו	3	4	14
שלטי חוצות	0	3	3
שמע מאדם אחר	3	7	17

נושא - מידע	מספר פונים 2016	מספר פונים 2015	מספר הפונים 2014
בדיקות	59	54	62
הסברה ותקשורת	47	14	46
השתלבות בעבודה	13	18	29
התמודדות משפחתית עם שימוש בסמים	57	10	0
חוקים	6	10	10
חשש לשימוש	47	44	32
מחקרים	41	42	56
מידע כללי	261	301	299
מידע לגבי נושאי טיפול	487	542	682
מידע על השפעות הסמים	53	61	60
מידע על סוגי הסמים	18	20	17
מלגות	18	21	16
מרכז מידע	0	1	1
ערכות בדיקה	2	8	8
קורסים והכשרות	3	2	4

הסברה ותקשורת	מספר פונים 2016	מספר פונים 2015	מספר הפונים 2014
בקשת חומרי הסברה	20	35	42
הסברה ותקשורת	69	84	108
תגובות לפרסום	10	33	14

נושא - מרכז הדרכה	מספר פונים 2016	מספר פונים 2015	מספר הפונים 2014
הכשרות ברשות	18	27	22
הכשרות מחוץ לרשות	14	17	12

נושא מרכז מידע	מספר פונים 2016	מספר פונים 2015	מספר הפונים 2014
מולטימדיה	0	7	13
נושאים משפטיים (חוקים)	10	10	0
סקירת מידע מקיפה	0	16	12
עריכת חיפוש	0	208	300
ערכות חומרים פנים ארגונית		0	3
רכישת פרסומים	1	1	1

גיל הפונים	מספר פונים 2016	מספר פונים 2015	מספר הפונים 2014
לא הוזן	0	239	1455
10-12	0	3	1
13-15	24	28	39
16-18	116	90	115
19-21	65	76	98
22-30	226	289	409
31-40	158	206	257
41-50	76	77	154
51-100	50	58	88

הגורם הפונה	מספר פונים 2016	מספר פונים 2015	מספר הפונים 2014
אחר	0	2	5
אנשי אכיפה	14	20	19
אנשי חינוך	67	66	77
אנשי טיפול	60	73	91
אנשי תקשורת	5	10	16
בני משפחה	200	224	327
הורים	233	229	323
חברים	86	75	106
מדריכים	3	5	20
מכור נקי	21	21	16
משרדי ממשלה	0	22	24
מתאמים	1	29	34
סטודנטים	31	127	169
עובדי רשות	0	36	75
פנייה עצמית	179	198	294
צה"ל	13	12	31
תלמידים	15	30	41

פיתוח קשרי חוץ ושית"פ בין-לאומי

היעד המרכזי של פעילות האגף הינו הרחבת תשתית הקשרים של הרשות עם מדינות וארגונים בין-לאומיים לקידום אינטרסים משותפים וחיזוק המעמד המקצועי של מדינת ישראל בזירה הבין-לאומית.

נושא הסמים חוצה גבולות ומהווה קרקע להידברות עם קשת רחבה של מדינות וארגונים. ההכרה הבין-לאומית במדיניות הסמים והאלכוהול של מדינת ישראל ובמעמדה של הרשות כמובילה מדיניות זו הועמקה מאוד בשנת הפעילות 2016 וביטוי לכך ניתן בביסוס מעמדה המקצועי של הרשות במסגרת פעילות ארגון האו"ם ובזירה האירופית כפי שיפורט בהמשך.

הרשות ומשרד החוץ, על מחלקותיו ואגפיו, מקיימים קשר שוטף במגוון רחב של נושאים. לרשות קשרים הדוקים עם האגף לארגונים בין־לאומיים וסוכנויות

מיוחדות; אגף מערב אירופה; המחלקות המרחביות; המחלקה לשיתוף פעולה בין־לאומי וכן עם נציגי שגרירויות ישראל במדינות השונות.

ארגונים בין־לאומיים - מוסדות האו"ם

הוועד הבין־לאומי לפיקוח על חומרים נרקוטיים (INCB), וינה, אוסטריה

מדינת ישראל חתומה על שלוש האמנות הבין־לאומיות בנושא סמים: "האמנה לסמים נרקוטיים, 1961"; "אמנה לחומרים פסיכותרופיים, 1971" ו־"אמנת או"ם נגד הסחר הבלתי חוקי בסמים נרקוטיים וחומרים פסיכו־אקטיביים, 1988".

ה־INCB (International Narcotic Control Board) הוא גוף האו"ם המפקח על מימוש האמנות הבין־לאומיות על־ידי המדינות החתומות עליהן. בכל שנה מבקרת משלחת רמת דרג של ה־INCB במספר מדינות על מנת לקיים דיאלוג ישיר עם הרשויות למלחמה בסמים במדינות אלה על מידת מחויבותן למימוש האמנות הבין־לאומיות וכן לבחון את הישגיהן במלחמה בנגע הסמים.

השנה ביקרה בישראל משלחת של ה־INCB אשר כללה נציג בכיר של הוועד המנהל של הארגון ונציגה

סוכנות האו"ם לנושאי סמים ופשיעה (UNODC), וינה, אוסטריה

ה־UNODC הינו ארגון האו"ם האחראי לנושאי סמים ופשיעה ובמסגרתו פועלות שתי ועדות: "הוועדה לחומרים נרקוטיים" (CND) ו־"הוועדה למניעת פשיעה

מפגש הוועדה, מרץ 2016

בשנת 2016 התקיים בווינה המפגש ה־59 של ה־וועדה לחומרים נרקוטיים (CND)). הוועדה היא גוף קבלת ההחלטות המרכזי בתחום הסמים באו"ם. מדינת ישראל המיוצגת על־ידי הרשות חברה בוועדה לחומרים נרקוטיים, זו הקדנציה הרביעית ברציפות.

124 # הרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול

ה"מפגש המיוחד"

בשנת 2009 האו"ם יצא בהצהרה שמטרתה הייתה לחזק את מחויבות המדינות לאמנות הבין־לאומיות בנושא סמים. ההצהרה כללה תכנית עשר שנתית 2009-2019, שבמסגרתה יושקעו מאמצים לצמצום השפעת שוק הסמים, יוגברו המאמצים לשיפור תכניות ההתערבות, שמירה על זכויות אזרח ועוד. על מנת לבחון את מידת מימוש מחויבות המדינות להצהרה התקיים באפריל 2016 מושב מיוחד של העצרת הכללית של האו"ם שהוקדש לנושא הסמים כדי להעריך את התקדמות התכנית העשר - שנתית ולהיערך בהתאם לקראת 2019.

דיוני המפגש ה־59 של ה־CND

בשל העובדה שלדיוני הוועדה קדם ה"מפגש המיוחד" בו רוכזו עיקרי הנאומים של נציגי מדינות וארגונים, התמקד המפגש ה־59 בעיקר ביישום האמנות הבין־לאומיות; בהצבעה על הצעות החלטה, בהצבעה לגבי הכללתם של חומרים באמנות הבין־לאומיות או בשינוי סיווגם וכן בנושאים הקשורים לתכנית העבודה של האו"ם בעיקר בהיבטים הפיננסים והאדמיניסטרטיביים.

במהלך שני חלקי הוועידה התקיימו אירועי צד -

מפגש הוועדה, דצמבר 2016

הוועדה מקיימת מדי שנה מפגש קצר בחודש דצמבר, שחלקו במשותף עם הוועדה למניעת פשיעה ומשפט פלילי - CCPCJ, הפועלת במסגרת ה־UNODC והדיון נסוב בעיקרו על נושא התקציב. השנה התקיים מפגש

פורום נוער

"פורום הנוער" נוסד בינואר 2012 במסגרת פעילות סוכנות האו"ם לנושאי סמים ופשיעה (UNODC) בווינה, במטרה להעצים את בני הנוער ולעודד את מעורבותם בתכניות של מניעת השימוש בסמים ובאלכוהול במסגרות השונות (בתי הספר, מרכזי נוער ותנועות נוער). מאז מתכנס הפורום מדי שנה ליומיים של דיונים המתקיימים במרץ במהלך המפגש השנתי של הוועדה לחומרים נרקוטיים בווינה. במפגש מתגבשת

"המפגש המיוחד" היווה את השלב האחרון של ההכנות לקראת המושב המיוחד שהתקיים חודש לאחר מכן ומטרתו המרכזית הייתה להגיע להסכמה על נוסח מסמך ההבנות: "Our joint commitment to effectively addressing and countering the world drug problem" במושב המיוחד של העצרת. בחלק זה נישאו דברים על־ידי רשימה ארוכה של דוברים, חלקם רמי דרג, נציגי מדינות ונציגי הקהילה המדעית והאזרחית.

תערוכות ודיונים, שאורגנו על־ידי מדינות, גופי החברה האזרחית ומחלקות שונות באו"ם. אירועי הצד מהווים לעיתים במה לחשיפה ראשונית של תכניות ופרויקטים ולעיתים מועלים בהם נושאים שנויים במחלוקת. השנה הוקדשו חלק מהאירועים לקידום נושאים ורעיונות לקראת המושב המיוחד של העצרת הכללית בניו יורק ביניהם: זכויות אדם; בריאות הציבור; הסמים החדשים; הטיפול בנשים; ענישה פרופורציונאלית; החברה האזרחית; הערכת תכניות; מזעור הנזק ועוד.

הוועדה במתכונת מורחבת שכללה גם "מפגש מיוחד" שהתמקד במעקב אחר מימוש עקרונות המסמך שאומץ על־ידי האו"ם באפריל בניו יורק.

אמירה של בני הנוער המובאת בפני באי הוועידה, נציגי המדינות. לראשונה נבחר השנה לפורום הנוער נציג מישראל - אלון צרויה, יו"ר מועצת התלמידים והנוער של אשדוד. בפורום השתתפו 40 בני נוער מ־30 מדינות אשר דנו בגורמים לשימוש בסמים בקרב בני נוער ובהשלכותיו והציעו מספר מודלים להתמודדות עם הבעיה.

המושב המיוחד בנושא סמים של העצרת הכללית של האו"ם (UNGASS)

באפריל 2016 התקיים בניו יורק מושב מיוחד של העצרת הכללית של האו"ם בנושא סמים. מדינת ישראל יוצגה על-ידי משלחת מכובדת בראשות שגריר ישראל לאו"ם, מר דני דנון. המשלחת כללה את יושבת ראש ועדת הכנסת למאבק בנגעי הסמים והאלכוהול, נציגי הרשות, נציגי משרדי הממשלה הרלוונטיים - חוץ, בריאות, חינוך, עבודה, רווחה והשירותים החברתיים וכן נציג של משטרת ישראל ונציגי משלחת ישראל לאו"ם.

- אירועי צד - אירועים במגוון רחב של נושאים שאורגנו על-ידי מדינות וגופי החברה האזרחית.
- סגן ראש משלחת ישראל לאו"ם נשא דברים בשם מדינת ישראל במליאה בעוד ששאר חברי המשלחת השתלבו בדיוני המליאה, בשולחנות העגולים בהם נשאו דברים וברוב אירועי הצד של מדינות אחרות. כמו כן המשלחת קיימה אירוע צד ביוזמת מדינת ישראל (הרשות ונציגי המשרדים במשלחת) ואליו צורפו נציג סוכנות האו"ם לענייני סמים ופשיעה, (UNODC) נציג ארגון הבריאות העולמי (WHO) ונציג קבוצת פומפידו - כולם גופים המובילים את הטיפול בבעיית הסמים ברמה הבין-לאומית והאירופית.

טיוטת המסמך שהוכנה בווינה הוגשה לאימוץ סופי במושב המיוחד. המסמך כלל המלצות להתמודדות עם בעיית הסמים כמו גם דרכי התמודדות עם אתגרים חדשים, כל זאת במסגרת שלושת אמנות האו"ם בנושא סמים.

המסמך מתייחס למאמצים להשגת איזון יעיל בין הפחתת ביקושים והפחתת היצעים וכן לגורמים העיקריים ולהשפעות של בעיית הסמים העולמית, בתחומי הבריאות, החברה, זכויות האדם, הכלכלה, המשפט והביטחון, תוך שמירה על עיקרון האחריות המשותפת.

המושב המיוחד התנהל בשלוש זירות מקבילות:

- אולם המליאה - הזירה המרכזית בה נישאו נאומים של נציגי מדינות וארגונים.
- שולחנות עגולים בהם התקיימו דיונים בנושאים

הוועדה השלישית של מועצת האו"ם, ניו יורק, ארה"ב

במזרח התיכון בפרט. כמדי שנה הוצג הנושא על-ידי נציג משרד החוץ שהסתייע ברשות בשלבי ההכנה לוועידה ובמהלכה. הנאום השנה התמקד בטיפול בנשים מכורות לסמים.

הוועדה השלישית של מועצת האו"ם עוסקת בנושאי חברה, תרבות וזכויות אדם. דיוני הוועדה נושאים אופי מדיני. נושא הסמים בדיוני ועדה זו עולה בהקשר ההולך ומתחזק בין סחר בסמים וטרור בעולם בכלל

מוסדות האיחוד האירופי וארגונים אירופיים אחרים

השנה הועמקה משמעותית הפעילות עם האיחוד האירופי ועם גופים אירופיים אחרים העוסקים בתחום הסמים. כבכל שנה השתתפו נציגי הרשות במפגשי ועדת ההיגוי הבין-משרדית לענייני האיחוד האירופי המתקיימת במשרד החוץ בשיתוף נציגי האיחוד בארץ ובבריסל.

מרכז הניטור של האיחוד האירופי (EMCDDA)

הרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול מקיימת מערכת קשרים ענפה עם סוכנות האיחוד האירופי בנושא סמים EMCDDA - . סוכנות זו הממוקמת בליסבון אחראית על איסוף הנתונים בתחום הסמים מכל מדינות האיחוד והיא רואה בכך נדבך חיוני בפיתוח מדיניות ותכניות המבוססות על עובדות ונתונים.

פרויקט ENP - EMCDDA

מדינת ישראל חתומה על מזכר הבנות עם מרכז הניטור בליסבון ((2014 והיא אחת משבע מדינות השותפות בפרויקט ה - ENP EMCDDA ביחד עם ארמניה, גיאורגיה, אוקראינה, מולדובה, אזרבייג'ן ומרוקו. פרויקט זה ממומן במלואו על-ידי האיחוד האירופי והוא נועד לחזק את היכולת של מדינות אלה, שאינן חברות באיחוד והינן במעמד של "מדינות שכנות", להתמודד עם אתגרים והתפתחויות בתחום הסמים, לסייע להן להפיק מידע על מצב הסמים במדינה ולפתח את יכולת הניטור.

המפגש השנתי של ראשי מרכזי הניטור של מדינות האיחוד האירופי

המדען הראשי השתתף במפגש השנתי של ראשי מרכזי הניטור שהתקיים בליסבון. במפגש נטלו חלק נציגים ממדינות האיחוד האירופי, מהמדינות השכנות, ממדינות אגן הים התיכון וכן מומחים שהוזמנו במיוחד.

השימוש בסמים ובאלכוהול באירועים אלה הוא נושא המעסיק את הרשות והדיונים בכנס היוו מקור ידע חשוב להבנת התופעה ולהעמקת הידע לגבי גיבוש אסטרטגיית התערבות ייחודית להתמודדות עם הצורך למזער את נזקיה.

המפגש מהווה פלטפורמה להחלפת מידע לגבי סוגיות הקשורות להפעלת מרכזי ניטור ובמסגרתו התקיים כנס בנושא: **Drugs and recreational settings/"open air music festivals**. הכנס כלל ארבעה מושבי מליאה שדנו בתמונת מצב אירופאית; במסגרות

מפגשי מומחים בנושא מדדים

כאמור מרכז הניטור האירופי אחראי על איסוף הנתונים בתחום החומרים הפסיכואקטיביים מכל מדינות האיחוד ועל מנת להבטיח שהנתונים יהיו ברי

מדד סקרי אוכלוסייה

במפגש יוצגה ישראל על-ידי המדען הראשי של הרשות העומד בראש מרכז הניטור ברשות. המפגש התמקד בממצאי סקרי האוכלוסייה לגבי דפוסים ומגמות בשיעורי השימוש בסמים ובאלכוהול, ובהתפתחויות עדכניות במתודולוגיה הקשורה להעברת הסקרים עצמם, לפיתוח מדדים ושאלונים חדשים ולשיפור

ההלימה בין הנתונים הנאספים על-ידי המדינות השונות. במפגש השתתפו מומחים מכל המדינות החברות, כמו גם נציגי סקר בתי הספר (ESPAD), קבוצת מומחים מהמדינות השכנות וממדינות אגן הים התיכון.

מדד ביקוש לטיפול

ובמספר מושבים ניסו להתמודד עם אתגר השמירה על איכות הנתונים. אחד היעדים המשמעותיים איתם מתמודדות המדינות השונות הוא שיפור איכות הנתונים מחד, ומאידך הגדלת מספר המקורות המספקים את הנתונים.

במפגש יוצגה ישראל על-ידי הסטטיסטיקאי של מרכז הניטור ברשות. במוקד המפגש התקיים דיון בנושא: "מגמות חדשות בתחום הביקוש והמענה לטיפול, באירופה: יישום בפועל וניטור". מושב שלם הוקדש לחידוד הגדרת אסטרטגיית ניטור נתוני הטיפול

מדד מחלות זיהומיות

במפגש יוצגה מדינת ישראל על-ידי נציגת המחלקה לשחפת ואיידס במשרד הבריאות. המפגש עסק בין היתר בעדכונים בתחום המחלות הזיהומיות והקשר שלהן לשימוש בסמים והוקדשה חשיבה לנושא

המורכבות של איסוף ודיווח לגבי האינדיקטורים של ביקוש לטיפול ושל מקרי מוות הקשורים לשימוש בסמים.

המפגש השנתי של פורום המשפטנים של מרכז הניטור בליסבון

השנה עסק המפגש במספר נושאים בתחום החקיקה הרלוונטיים מאוד למדינת ישראל, ביניהם חקיקה לגבי הקנאביס ולגבי "הסמים החדשים" (NPS)) במדינות האיחוד, סמים ונהיגה, עבירות סחר בסמים קלות, טיפול במכורים לאופיאטים וכן הוצגו עדכונים על-ידי נציגי המדינות המשתתפות.

ראש אגף אכיפה וחקיקה ברשות היא הנציגה הקבועה של מדינת ישראל במפגש פורום הנציגים המשפטיים (LPC) בנושא מדיניות, חקיקה וענישה בתחום הסמים. הפורום המתכנס אחת לשנה עוסק בריכוז מידע ונתונים בתחומים אלה ממדינות האיחוד האירופי.

המפגש השנתי בנושא: "מערכת התראה מוקדמת" (EWS)

נציג המעבדה האנליטית במז"פ, משטרת ישראל, השתתף במפגש השנתי של המדינות החברות בפורום "מערכת ההתראה המוקדמת" לגבי הסמים החדשים הנכנסים לשוק הסמים. במפגש השתתפו נציגי מדינות האיחוד האירופי מתחומי הזיהוי האנליטי וגיבוש מדיניות הסמים וכן מספר נציגים ממדינות שאינן חברות באיחוד, כדוגמת ישראל. המפגש שהתקיים במרכז הניטור בליסבון היווה קרקע פורייה ליצירת שיתופי פעולה עם עמיתים הנתקלים בתופעות דומות ופתח פתח עבור מדינת ישראל לשימוש בשירותי מעבדה הניתנים למדינות אירופאיות בתחום זיהוי חומרים חדשים החשודים כסמים.

מפגשים נוספים בתחום בהם השתתפו נציגי המשטרה - ראש המעבדה האנליטית במז"פ, השתתף בקבוצת הסמים בכנס של ארגון המז"פים של מדינות האיחוד האירופי (ENFSI) ונציג נוסף של המעבדה האנליטית השתתף בסדנא שעסקה בפרופיל כימי של סמים שהתקיימה בליובליאנה, סלובניה.

קבוצה של "מועצת אירופה" המהווה פורום רב־מקצועי בנושא סמים שבמסגרתו פועלים מקבלי החלטות, אנשי מקצוע וחוקרים. הקבוצה כוללת גם מדינות שאינן אירופאיות - מדינת ישראל חברה בפורום זה משנת 2013.

מפגשי "פורום הנציגות הקבועה"

הרשות משתתפת ב"פורום הנציגות הקבועה" של המדינות החברות. פורום זה מהווה נציגות של 39 המדינות החברות בקבוצה. הפורום אחראי על הכנת התכנית הארבע שנתית של פעילות קבוצת פומפידו.

מפגשי הפורום מתקיימים פעמיים בשנה - במאי ובנובמבר, בדרך כלל בשטרסבורג, צרפת, מקום מושבה של "מועצת אירופה". נציגותנו הקבועה בפורום זה היא ראש אגף פיתוח קשרי חוץ ושת"פ בין־לאומי

סימפוזיון בנושא: ה"סמים החדשים" (NPS)

כיום ובעתיד. הקושי העיקרי נעוץ במהירות הרבה שבה החומרים מופיעים בשוק ובמידע המועט הקיים לגביהם.

במסגרת הסימפוזיון הוצג מגוון מענים להתמודדות עם התופעה שפותחו במספר מדינות, ביניהם המודל שפותח בישראל ושהוצג על־ידי ראש אגף אכיפה וחקיקה ברשות. נושא חשוב נוסף שעמד לדיון היה פיתוח תכניות בתחומי מניעה, טיפול ומזעור נזקים המותאמות למגוון סוגי המשתמשים ב־NPS. בנוסף, התקיים פאנל מומחים שעסק בשאלה האם המענים הקיימים רלוונטיים גם לסמים החדשים, או שיש צורך בפיתוח מענים ייחודיים.

בצמוד למפגש הנציגות הקבועה התקיים סימפוזיון בנושא ה"סמים החדשים" (NPS), לבקשתו של הנציג הקבוע של רומניה. בסימפוזיון השתתפה ראש אגף אכיפה וחקיקה ברשות שהציגה את מדיניות החקיקה של מדינת ישראל בנושא.

בשנים האחרונות חלה עלייה חסרת תקדים בכמות, בזמינות ובמגוון של חומרים פסיכואקטיביים חדשים (NPS) באירופה. התרחבות שוק זה הביאה גם לעלייה בנזקים חמורים המדווחים בעקבות השימוש בחומרים אלה. הצפי כי שוק זה יוסיף ויתפתח מציב בפני קובעי המדיניות אתגרים משמעותיים הן במישור בריאות הציבור והן במישור מדיניות הסמים הראויה

"פרס המניעה"

פרס המניעה של קבוצת פומפידו מוענק אחת לשנתיים לשלושה פרויקטים נבחרים בנושא מניעת השימוש בסמים ובאלכוהול היוזמים ומופעלים על־ידי בני נוער למען בני נוער. על הפרויקטים הנבחרים לבטא חדשנות ולפעול בהתאמה לקריטריונים מוסכמים. הפרס כולל גביע ומענק של 5,000 יורו לכל אחד מהזוכים.

קבוצת פומפידו הקימה עבור התחרות צוות שיפוט מיוחד הכולל שבעה בני נוער בגילאי 16-21 שנבחרו על סמך התנסותם ומעורבותם בתכניות מניעה. צוות השיפוט הנבחר ממלא את התפקיד במשך שני מחזורי תחרות עוקבים. תהליך השיפוט מלווה על־ידי מבוגר מומחה בתחום תכניות למניעת שימוש בסמים ובאלכוהול.

למדינת ישראל היה השנה מקום של כבוד במסגרת הפרויקט - המדינה יוצגה בצוות השיפוט של התחרות ואף זכתה ב"פרס המניעה". טל איציקסון, תלמידת

כיתה י"ב מראש העין נבחרה כחברה בצוות השיפוט לשנים 2016 ו־2018. נציגי המדינות הנוספות הם מאיסלנד, סלובניה, מקדוניה, פולין, מרוקו וצרפת.

השנה הוגשו לתחרות 47 פרויקטים (מ־22 מדינות) ורק שלושה מהם זכו ב"פרס המניעה". ישראל נבחרה לאחת מהמדינות הזוכות (בנוסף לבוסניה-הרצגובינה ופורטוגל). ארבע מדינות נוספות זכו להוקרה. הפרויקט "פק"ל שישי" הוא שהעניק את הפרס המכובד למדינת ישראל וגיא שרמן ההוגה, המפתח והמפעיל של הפרויקט קיבל את אות ההוקרה ואת המענק הכספי בסכום של 5,000 יורו בטקס חגיגי שהתקיים בוונציה במסגרת ההתכנסות של "פורום הנציגות הקבועה". הפרויקט "פק"ל שישי" פותח ביישוב קדימה־צורן במסגרת תכנית LEAD וזכה להכוונה ולסיוע של המתאמת שדאגה להרחבת הידע בנושאי סמים ואלכוהול, להקצאת כספים ולקישורים עם הגופים השונים הפועלים בישוב.

ועלידי נציג עמותת “שובר שוויון” שנבחרו בעקבות פרויקט משותף שהפעילו.

בחלקו הראשון עסק הסמינר בתפקידים של ארגוני החברה האזרחית במימוש מדיניות סמים ובטיב האינטראקציה בינם לבין גופי הממשלה. בחלקו השני, התבסס הסמינר החסמים שזוהו על-ידי המשתתפים ועל דרכי ההתמודדות עמם. בסופו של התהליך נוסח נייר מדיניות בנושא המציע עקרונות ודרכי שיתוף פעולה בין הממשלה לחברה האזרחית, תוך הדגשת ההזדמנויות והאתגרים. הסמינר כלל הרצאות וביקורי שטח.

קבוצת פומפידו מארגנת מדי שנה סמינר דו-שלבי עבור אנשי מקצוע מתחום הסמים (בעיקר “דרג שטח”). הסמינר עסק השנה ב-“דרכים לשיפור שיתופי הפעולה בין הסקטור הממשלתי לסקטור החברה האזרחית בתחום יישום מדיניות הסמים” והשתתפות בו הותנתה בייצוג המדינה על-ידי שני משתתפים: נציג המגזר הממשלתי ונציג החברה האזרחית.

בסמינר שהתקיים בהלסינקי ביוני, ובספטמבר בשטוקהולם, השתתפו 36 אנשי מקצוע מ-23 מדינות. מדינת ישראל יוצגה על-ידי המתאמת של קצין

“Drug Related Cybercrime”

הסמים ב-“רשת האפלה”. כמו כן נמסר כי חלה עלייה בשימוש במדיה החברתית ברשת האינטרנט הרגילה לצורך רכישת סמים, בעיקר מסוג קנאביס.

המפגש אפשר יצירת קשר בלתי אמצעי עם גורמי אכיפה ממדינות וארגונים וחיפה ליכולות טכנולוגיות המאפשרות להציע פתרון, גם אם חלקי, למיגור התופעה של ביצוע עבירות פליליות ב-“רשת האפלה”. קשרים אלה עשויים לסייע למשטרת ישראל בטיפול בתיקים פליליים בתחום סחר בסמים ברשת האינטרנט וב-“רשת האפלה”.

קבוצת פומפידו הקימה פורום שמטרתו לעסוק ב-“פשעי סמים באמצעות האינטרנט”, תחום המטריד מדינות רבות. השנה התקיים מפגש רביעי של הפורום והשתתפו בו נציגים ממדינות ומארגונים בין-לאומיים שבמסגרת עיסוקם אחראים בין היתר על נושא הסחר בסמים ברשת. מדינת ישראל יוצגה על-ידי קמ”ד טכנולוגיה ורכש באגף לחקירות ולמודיעין של משטרת ישראל.

במפגש הוצגו נתונים על “שוק הסמים ברשת האינטרנט” ודווח על עלייה חדה בכמות רכישות

“סמים בנמלי תעופה”

הפורום עסק במגוון רחב של נושאים הקשורים בנתיבי הברחת סמים בנמלי תעופה, ביניהם: סקירת מצב שנתית, אבטחת חבילות דואר ומשלוחי אקספרס, הסלקות ייחודיות, ביצוע משלוחים מבוקרים ושיתופי פעולה בתחום המשפט, בדיקות סמים בקרב אנשי צוות אויר, הלבנת הון, מימון טרור וזיוף כרטיסי טיסה ותגים.

“סמים בנמלי תעופה” הוא אחד הפורומים הוותיקים הפעילים במסגרת קבוצת פומפידו. מדינת ישראל מיוצגת בפורום זה בדרך קבע על-ידי נציג יחידת הסמים והלבנת ההון של המכס, רשות המסים. במפגש השתתפו 94 נציגי מ-35 מדינות וארגונים בין-לאומיים ואירופיים.

MedSPAD הינו סקר אפידמיולוגי על סמים ואלכוהול המתבצע בקרב אוכלוסיית תלמידי בתי ספר בגילאי 15-16 במדינות אגן הים התיכון במקביל לסקר ESPAD האירופאי המתבצע בכ-40 מדינות אירופה. הסקר כולל מגוון מפורט של מדדים ביחס לידע, עמדות והתנהגויות הקשורות לסמים ואלכוהול.

מדינת ישראל התקבלה השנה כחברה מן המניין ב-

“Effects and associated costs of drug control policies”

קבוצת פומפידו פועלת על-מנת להבטיח שמדיניות בתחום הסמים תתבסס על עקרונות המכבדים את זכויות האדם ודואגים לבריאותם ולרווחתם. לאור השיח הציבורי על מגוון רחב של גישות, התחזק הצורך לבחון לעומק את ההשפעות ה-“לא מכוונות” (“unintended consequences”) של מדיניות סמים ואת הנזקים של השפעות אלו הן מבחינת העלויות למשלמי המיסים והן מבחינת העלויות החברתיות.

לצורך זה כינסה קבוצת פומפידו פורום מומחים אד הוק לבחינה מעמיקה של הנושא וניסוח פרסום מדעי מסכם אשר יופנה למקבלי ההחלטות ויכלול המלצות

“אלימות, נשים וסמי אונס”

תכנית העבודה של קבוצת פומפידו לשנים 2014-2018 כוללת התייחסות מיוחדת לנושא של “נשים וסמים” אותה מובילה איטליה, סגנית נשיאת הקבוצה. השנה הוחלט להתמקד בנושא: “אלימות, נשים וסמי אונס” - במסגרת זו הוקמה קבוצת אד הוק של מומחים מ-11 מדינות, ובה משתתפת גם נציגת הרשות משרת.

MedSPAD והצטרפה לתשע המדינות השותפות - קפריסין, צרפת, יוון, איטליה, לבנון, מרוקו, מלטה, פורטוגל ותוניסיה. המדען הראשי של הרשות השתתף השנה בפעם הראשונה במפגש של הפורום שהתקיים בליסבון. חברותנו בסקר הינה הדרך היחידה לכלול את ישראל במאגר נתונים בר השוואה עם מאגר הנתונים של מדינות אירופה.

להתוויית מדיניות. בפורום חברים מומחים מקרואטיה, צ'כיה, יוון, ישראל, מלטה, נורבגיה, פורטוגל, פולין, רומניה, רוסיה, שווייץ ותורכיה ונציגי מרכז הניטור בליסבון. זו השנה השנייה לפעילות הפורום שהתכנס השנה לשלושה מפגשי עבודה (פריס, אוסלו וריקיאוויק).

נציג ישראל בפורום הוא המדען הראשי של הרשות השותף לחשיבה ולפיתוח כלל פרקי הפרסום המדעי ובנוסף אחראי ישירות לחיבור הפרק העוסק בהשלכות החברתיות הלא מכוונות של מדיניות הסמים.

מטרת הקבוצה לנתח את תופעת האלימות המינית כנגד נשים המסתייעת בסמי אונס - לצורך פיתוח שיטות חקירה יעילות יותר ולהעמקת הידע של אנשי המקצוע בנושא. בשלב הראשון כל אחת מחברות הקבוצה התבקשה להציג סקירה על היקף התופעה ודרכי ההתמודדות עמה במישור החקיקתי, המניעתי והטיפול במדינה אותה היא מייצגת.

משרד החוץ - המרכז לשיתוף פעולה בין-לאומי, מרכז עופרי

הרשות והמרכז לשיתוף פעולה בין-לאומי של משרד החוץ (מש"ב) מקיימים במשותף קורסים ייחודיים בנושאי הסמים והאלכוהול למשתלמים ממגוון מדינות המוגדרות כמדינות מש"ב, רובן מדינות מתפתחות. מטרת ההשתלמות ליצור בקרב המשתתפים מחויבות לקדם תכניות מניעה, טיפול ואכיפה תוך התבססות על המודל שפותח בארץ והתאמתו לצרכיהם הייחודיים.

השנה התקיים בארץ קורס בנושא סמים ואלכוהול בשיתוף פעולה של משרד החוץ והרשות הלאומית למלחמה בסמים ואלכוהול. בקורס השתתפו 20 משתלמים מ-13 מדינות - כולם בעלי תפקידים ומקבלי החלטות בתחומי המניעה, הטיפול והאכיפה, עובדי המגזר הציבורי והחברה האזרחית. כבשנים האחרונות, גם השנה, התארחו במהלך הקורס נציגים מה-UNODC שהרצו בפני המשתלמים הקורס.

חיזוק הקשרים המקצועיים עם מדינות וארגונים

השנה עיקר מאמצי האגף הוקדשו לפעילות במישור הבין-לאומי ולפיתוח קשרים מולטי-לטרליים עם האזור האירופי, בעוד שהפעילות הבי-לטרלית הייתה מצומצמת. נציגת הרשות השתתפה בכנס השנתי הבין-לאומי של המכון הלאומי האמריקאי לחקר השימוש בסמים - NIDA, ובכנס השנתי המקביל לו ה-CPDD שהתקיימו בקליפורניה, ארה"ב. כנסים אלה נחשבים לחשובים ביותר בתחום המחקר בנושא סמים. בצמוד אליהם התקיים כנס בן יום אחד שהתמקד באוכלוסיות נשים וילדים. בשלושת הכנסים נדון מגוון רחב של נושאים, ביניהם מספר נושאים מטרדיים:

ההשלכות בתחום הבריאות של בני נוער וצעירים בעקבות הלגליזציה של הקנאביס במספר מדינות בארה"ב.

תופעת ה"סיגריות האלקטרוניות" המהווה בארה"ב בעיה רצינית בהקשר לשימוש בקנאביס ולהתמכרות.

התופעה הגוברת של מוות ממנת יתר והתמכרות לאופיאטים בין אם הם נלקחים עם או ללא מרשם.

במסגרת הקשרים הבי-לטרליים של מדינת ישראל ביקרה בארץ משלחת של ועדת ביטחון הפנים של הפרלמנט הקנייתי - האחראית גם על נושא הסמים. במסגרת הביקור הוקדש יום לנושא הסמים במהלכו נפגשו חברי הוועדה עם נציגי הרשות וביקרו ביחידת הכלבים של המכס בנמל התעופה בן גוריון בנגב.

משלחת רמת דרג נוספת שהתארכה ברשות, הגיעה מאוקראינה לסיור מקצועי שאורגן על-ידי הקואליציה הישראלית לטראומה ומועצת אירופה - במסגרת הסיוע הניתן לאזרחי אוקראינה, תושבי חצי האי קרים, המתמודדים עם מצבי משבר (כולל שימוש בסמים) בעקבות כניסת הכוחות הרוסיים לחצי האי. החיבור בין הגופים נעשה באמצעות הקשר של הרשות עם קבוצת פומפידו.

מדינת ישראל המיוצגת על-ידי הרשות הלאומית למלחמה בסמים ואלכוהול התקבלה השנה כחברה בארגון הגג האירופי העוסק בסינדרום האלכוהול העוברי (FASD). המדינה יוצגה בכנס השנתי של

